

Luontopedagoginen vuosikello tueksi varhaiskasvatukseen

Jussila, Katri
Jutila, Henna-Riikka

Kuva 1 Katri Jussila

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Luontopedagoginen vuosikello tueksi varhais-
kasvatukseenLuontopedagoginen vuosikello
tueksi varhaiskasvatukseen**

Katri Jussila & Henna-Riikka Jutila
Sosionomikoulutus (AMK)
Opinnäytetyö
Joulukuu 20192019

Jussila, KatriKatri Jussila & Henna-Riikka Jutila
Jutila, Henna-Riikka

**Luontopedagoginen vuosikello tueksi varhaiskasvatukseenLuontopedagoginen vuosikello
tueksi varhaiskasvatukseen**

Vuosi 2019 2019

Sivumäärä

93

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää luontopedagoginen vuosikello varhaiskasvatuksen toiminnan tueksi. Tavoitteena oli selvittää, millainen luontopedagoginen vuosikello tarvitaan teorian pohjalta selittäen, jotta kasvattajat saisivat tukea lasten luontosuhteen vahvistamiseen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti. Tarkoituksena oli kehittää työkalu, jonka sisältämä toiminta tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja luontosuhteen vahvistamista kestäviä elämäntapoja noudattaen. Kasvattajat voivat hyödyntää luontopedagogisen vuosikellon käsikirjaa varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Vuosikellon sisältämän toiminnan ajatuksena on, että lapset saavat jo varhaisessa elämänvaiheessa kosketuksen luontoon ja oppivat ymmärtämään sen monipuolisuutta. Opinnäytetyö on Norlandia päiväkotitilaama työ, mutta käsikirjaa voidaan hyödyntää myös muissa varhaiskasvatusympäristöissä.

Käsikirjassa on jokaiselle kuukaudelle asetetut tavoitteet ja toiminnot. Luontopedagogisen vuosikellon toiminnan kehittämiseen on hyödynnetty eri luontoaiheisia teoksia ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2018). Toimintaa kehittäessä otimme huomioon varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueet: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. Lisäksi hyödynsimme toiminnan kehittämiseen omaa kokemusta ja hyväksi havaittuja pedagogisia toimintoja varhaiskasvatuksen kentältä.

Luontopedagoginen vuosikello otetaan käyttöön luontopäiväkotitilassa Lumessa tammikuussa 2020 ja sitä voidaan kehittää edelleen tarpeen mukaan. Luontopedagoginen vuosikello sisältää monipuolisesti eri toimintaa, joka tukee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Toiminta on suunniteltu erityisesti luontopäiväkotitilassa Lumessa oppimisympäristöön, mutta toiminnot soveltuvat tarvittaessa myös muihin ympäristöihin.

Käsikirja sisältää monipuolisesti toimintaa luontopedagogisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Eri tavoitteet kulkevat mukana läpi toimintakauden, mutta jokaisena kuukautena painotetaan tiettyjä tavoitteita enemmän. Vuosikellossa olevat toiminnot ovat helposti muokattavissa tarpeen mukaan. Käsikirja voi olla hyödyksi esimerkiksi vastavalmistuneelle varhaiskasvatuksen opettajalle, jolla ei välttämättä ole vielä ideoita toiminnan suunnitteluun. Opinnäytetyö ja käsikirja kehittäessä haasteelliseksi nousi muun muassa lapsen osallisuus. Käsikirjassa on kohtia, joissa kasvattaja voi ottaa huomioon lapsen osallisuuden, mutta sen toteuttaminen jää lopulta kuitenkin kasvattajan vastuulle. Toiminta ja tavoitteet ovat helposti muokattavissa kasvattajan omien arvojen, periaatteiden ja tarpeiden mukaisesti.

Katri Jussila & Henna-Riikka Jutila
Jussila, Katri
Jutila, Henna-Riikka

A Nature pedagogical annual circle in support of early childhood education

Year 2019 2019

Pages 93

The purpose of this functional thesis was to develop a nature pedagogical annual circle in support of early childhood education. The objective was to find out and based on theory explain what sort of a nature pedagogical annual circle would support educators in reinforcing children's relationships with nature in accordance with the national core curriculum for early childhood education and care (2018).

The object was to develop a tool that contains activities supporting children's comprehensive development and reinforces their relationship with nature, while adhering to a sustainable lifestyle. The educators may utilize the manual on the nature pedagogical annual circle in planning and carrying out the early childhood education. The idea behind the activities contained in the nature pedagogical annual circle is to make children come into contact with nature and learn to understand its diversity in an early phase of life. The subject of the thesis was assigned by the day care centre Norlandia Päiväkoti Lumi, but the manual can, however, be used in other early childhood education environments as well.

The manual contains objectives and activities for each month. We used various nature-related books and articles as well as the national core curriculum for early childhood education and care (2018) as a base for developing the activities contained in the nature pedagogical annual circle. We took account of the areas of learning identified in the national core curriculum for early childhood education and care (2018): the rich world of languages, multiple modes of expression, me and our community, inquiring and influencing, as well as growing and developing. Moreover, we also utilized our own experience as well as tried and tested pedagogical activities from the field of early childhood education.

The nature pedagogical annual circle will be introduced in the nature day care centre Lumi in January 2020, after which it can be further developed if needed. The nature pedagogical annual circle comprises a great variety of activities that support children's growth, development and learning. The activities are designed particularly for the learning environment of the nature day care centre Lumi, but they are, however, also suitable for other environments if needed.

From a nature pedagogical perspective, the manual contains a great variety of activities. The various objectives over the whole calendar year, but each month certain monthly objectives are emphasized more than the others. The activities in the nature pedagogical annual circle are easy to modify whenever needed. The manual can, for example, be of use for newly graduated early childhood educators, who do not necessarily have ideas for planning nature pedagogical activities yet.

We found it challenging to develop a manual that allows for child participation. Parts of the manual allow the educator to take child participation into account, but in the end, the actualization of child participation is nevertheless the responsibility of the educator. The activities and objectives are easy to modify in accordance with the values, principles and needs of the educator.

Keywords: Early childhood education, Learning, Nature pedagogy, Relationship with the nature

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Varhaiskasvatus	8
2.1	Tutkiva oppiminen varhaiskasvatuksessa	8
2.2	Leikin merkitys lapselle	9
2.3	Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.....	10
2.4	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	10
2.4.1	Kielten rikas maailma	11
2.4.2	Ilmaisun monet muodot	12
2.4.3	Minä ja meidän yhteisömme	13
2.4.4	Tutkin ja toimin ympäristössäni	13
2.4.5	Kasvan, liikun ja kehityn.....	14
2.5	Luontopedagogiikka osana varhaiskasvatusta	14
2.6	Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö	15
3	Aiempiä tutkimuksia luontopedagogiikan hyödyntämisestä varhaiskasvatuksessa.....	16
4	Opinnäytetyöprosessin kuvaus	17
4.1	Tutkimuskysymys ja tavoitteet	17
4.2	Työn tilaaja	18
4.3	Käsikirjan tarve	18
4.4	Kehittämistehtävän suunnitteluvaihe	19
4.5	Luontopedagogisen vuosikellon toteutus	21
4.6	Oppimisen alueet luontopedagogisessa vuosikellossa	22
4.6.1	Kielen kehityksen vahvistaminen vuosikellon toiminnassa	22
4.6.2	Ilmaisutaitojen vahvistaminen vuosikellon avulla	24
4.6.3	Yhteisön merkityksen korostaminen vuosikellossa	25
4.6.4	Tutkiminen ja toimiminen ympäristössä	26
4.6.5	Lapsen kasvu, liikkuminen ja kehittyminen vuosikellon toiminnan avulla ..	27
5	Opinnäytetyön arviointi	29
5.1	Opinnäytetyön luotettavuus	30
5.2	Eettinen näkökulma	31
5.3	Kehittämissuhteet käsikirjaan.....	32
5.4	Oppimisen arviointi	33
	Lähteet	35
	Kuviot	38
	Liitteet.....	39

1 Johdanto

Varhaiskasvatukseen voidaan sanoa olevan murroksessa. Sosionomiopintojen alkuvaiheessa koulussa käytiin keskustelua esimerkiksi lastentarhanopettajan pätevyyteen liittyen ja lastentarhanopettajan nimikkeen muuttamisesta varhaiskasvatukseen opettajaksi. Lastentarhanopettajan tehtävänimike vaihtuikin varhaiskasvatukseen opettajaksi syyskuussa 2018. Näiden lisäksi eri medioissa käydään jatkuvasti keskustelua muun muassa päiväkotien liian suurista ryhmistä ja vähäisistä kasvattajien resursseista. Suuret ryhmäkoot ja pula ammattitaitoisista työntekijöistä voi johtaa liian hektiseen arkeen, jossa ei pystytä huomioimaan lasten tarpeita. Varhaiskasvatuksen kiireisen arjen keskellä varhaiskasvatukseen opettajan pitää pystyä suunnittelemaan varhaiskasvatukseen pedagogista toimintaa.

Opinnäytetyöprosessin tarkoituksena oli kehittää Norlandia-päiväkoti Lumelle luontopedagoginen vuosikello. Luontopedagoginen vuosikello on käsikirja, jonka avulla kasvattajat voivat toteuttaa lasten tarpeita vastaavaa ja lasten luontosuhdetta vahvistavaa toimintaa varhaiskasvatukseen. Työkalu pohjautuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa annettuihin ohjeistuksiin. Tästä syystä se on luotettava ja ammatillisesti varteenotettava väline osaksi varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelmaa.

Luontopedagoginen vuosikello pohjautuu vahvasti varhaiskasvatukseen (540/2018) asetettuihin tavoitteisiin, varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja oppimisen eri alueisiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueita ovat: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni ja kasvan, liikun ja kehityn. Oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten kehitystä, kasvua ja oppimista. Hyvin suunniteltu ja toteutettu toiminta varhaiskasvatustyössä tukee ja vahvistaa lapsen laaja-alaista oppimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40.) Luontopedagoginen vuosikello on suunniteltu erityisesti luontopäiväkoti Lumen oppimisympäristöön, mutta toiminta soveltuu toteutettavaksi myös muunlaisiin varhaiskasvatuksen oppimisympäristöihin. Idea opinnäytetyön aiheelle syntyi tilaajan toiveesta. Osalla Norlandia päiväkodeista on käytössään liikuntapedagoginen vuosikello. Luontopäiväkoti Lumi toivoi vastaavanlaista työkalua luontopedagogisesta näkökulmasta tarkasteltuna.

Luontopedagoginen vuosikello on teoretietoon ja luovuuteen pohjautuva toiminnallinen opinnäytetyö. Selvitimme opinnäytetyössä sitä, millaisia teoriaan pohjautuvia näkökulmia on luontopedagogisen vuosikellon avulla mahdollista toteuttaa, jotta kasvattaja voisi työkalun avulla vahvistaa lapsen luontosuhdetta varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti. Opinnäytetyön kehittämistehtävänä loimme luontopedagogiikkaan ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin perustuvan käsikirjan varhaiskasvatuksessa työskenteleville ammattilaisille.

2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on toimintaa, jossa edistetään yhdessä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen kokonaisvaltaista kasvua, oppimista ja kehitystä suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Varhaiskasvatuslaissa säädetään varhaiskasvatuksen ja perheiden välillä vallitsevasta kasvatustyöstä. Laissa tuodaan esille se, että vanhemmalla tai huoltajalla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja oppimista lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. Jokaisella lapsella on oikeus kehittävään, turvalliseen, terveelliseen ja oppimista edistävään varhaiskasvatusympäristöön. Tavoitteena on, että oppiminen on pedagogisesti monipuolista ja se perustuu muun muassa leikkiin, liikuntaan, taiteeseen ja kulttuuriperintöön. Varhaiskasvatuksessa tulee tunnistaa lapsen yksilölliset tuen tarpeet ja järjestää sen mukaista tukea tarvittaessa monialaisesti. Varhaiskasvatuksen tulee olla yhdenvertaista ja tasa-arvoa edistävää toimintaa, jossa kunnioitetaan jokaisen kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja ja varmistaa lapsen oikeus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Varhaiskasvatuksen tulee ohjata lasta kestävään ja eettisesti vastuulliseen toimintaan. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

Lapsen näkökulmasta varhaiskasvatuksella on tärkeä merkitys kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen. Varhaislapsuus on merkittävä aika lapsen kehitykselle ja oppimiselle. Varhaiskasvatuksessa lapsi pääsee muun muassa osallistumaan ja sitä pidetäänkin tärkeänä asiana lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi. Osallistuminen ja osallisuus ovat myös edellytys sosiaaliselle ja kognitiiviselle kehitykselle. (Vaikuttava varhaiskasvatus 2016, 5.) Varhaiskasvatuksessa pyritään löytämään jokaisen lapsen henkilökohtaiset vahvuudet. Osallisuuden kautta lapsen kokemus omasta merkityksestään vahvistuu ja lapsi kokee itsensä tärkeäksi. Kokemukset vahvistavat lapsen itsetuntoa ja positiivinen minäkuva kehittyy. Lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että lapsella on mahdollisuus olla mukana varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Onnistumisen ja oppimisen kokemukset luovat myönteistä asennetta ja tämä tukee lapsen oppimista myös elämän myöhemmissä vaiheissa. (Kangas, Vlasov, Fonsén & Heikka 2018, 7-8.)

2.1 Tutkiva oppiminen varhaiskasvatuksessa

Uteliaisuus on lapsille luontainen piirre. He ihmettelevät ja kyselevät asioista, jotka kiinnostavat tai askarruttavat mieltä. Tietämättömyys luo mahdollisuuden oppimiselle ja kysymällä voi oppia. Lapset kyselevät paljon. Jos lapsen kyselyyn suhtaudutaan välinpitämättömästi, lapsi voi kokea, että uteliaisuus häiritsee aikuisia. Jos taas lapsen uteliaisuuteen ja kysymykseen suhtaudutaan avoimesti ja esimerkiksi lisäkysymyksiä esittäen, se tukee lapsen oppimista ja kiinnostusta tutkivaan oppimiseen. (Lipponen 2017, 29.)

Tutkivan oppimisen lähtökohta on ihmettely. Se voidaan ilmaista esimerkiksi kysymyksellä. Kysymys voi tulla joko lapselta tai kasvattajalta. Kasvattajan tehtävänä on arvioida, onko kysymys sellainen, jota voidaan lähteä helposti tutkimaan tai johon voidaan löytää vastaus. Tutkittavan asian tai ilmiön prosessia ohjaa kysymykset. Keskeistä on kysymysten seuraaminen. Tutkivassa oppimisessa on tärkeää, että lapsia rohkaistaan tuomaan esille omia näkemyksiään ja ajatuksiaan. Lisäksi lasten huomiot ja havainnot tulisi ottaa vakavasti. Tavoitteena on asioiden tai ilmiöiden ymmärtäminen sen sijaan, että etsittäisiin ainoastaan faktoja. (Lipponen 2017, 32-33.)

2.2 Leikin merkitys lapselle

Leikki on käytännönläheistä toimintaa ja teoreettisen tutkimuksen kohde. Leikki ei vaadi kieltä. Leikeissä, joissa ollaan kontaktissa, saa kontaktista riippuen leikkijän, vanhemman tai kasvattajan tuntemaan itsensä hyväksytyksi. Leikit, joissa ollaan sylissä ja lapsi kuulee esimerkiksi loruja ja lauluja, vahvistavat puolestaan lapsen puheen kehittymistä. Erilaiset esineet puolestaan houkuttelevat lapsen liikkeelle ja tutkimaan ympäristöään. Tämä edesauttaa lapsen minäkuvan kehittämisessä. Lisäksi niin sanotuissa esineleikissä lapsen sanavarasto kasvaa ja hän oppii eri esineiden merkityksestä. Lapsen kasvaessa mukaan tulee erilaiset roolileikit. Yleensä noin kolmevuotiaana lapsi on kielellisesti niin kehittynyt, että hän pystyy jo omaksumaan rooleja leikkiessä. Leikki ei ole enää pelkkiä esineitä, vaan lapsi pystyy roolileikien avulla kehittämään mielikuvitustaan. Roolileikeissä lapsen minäkuva vahvistuu ja lapset alkavat tiedostamattaan tutkia ympäristönsä ilmiöitä sekä tutustumaan eettisiin kysymyksiin. (Helenius & Korhonen 2017, 71-77.)

Nykyään valtakunnallisissa opetussuunnitelmissa korostuu leikin merkitys. Leikki on lapselle luonteenomaista toimintaa. Leikkiminen ei ole lapselle tietoinen oppimisen keino ja ei tiedosta välttämättä oppivansa leikin kautta. Varhaiskasvatuksessa leikki on kuitenkin yksi työtaivoista. Leikkiminen tuottaa lapselle iloa ja auttaa lasta hahmottamaan maailmaa. Leikkimällä lapsi oppii erilaisia taitoja ja asenteita. Lisäksi leikin avulla lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on velvollisuus turvata lapselle edellytykset leikkiin, ohjata sitä tarvittaessa ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä. Lapsella tulee olla myös mahdollisuus vaikuttaa, ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään leikissä. (Kangas yms. 2018, 21-22.)

Varhaiskasvatuksen kentällä tunnustetaan yhä enemmän leikin positiiviset vaikutukset lapsen hyvinvointiin ja oppimiseen. Leikki kehittää lasten keskinäistä vuorovaikutusta ja luo ystävyyssuhteita. Leikille tulisi tarjota tilaa ilman rajoittavia tekijöitä. Lapsille tulisi antaa leikki- rauha ja leikin pitää näkyä ja kuulua varhaiskasvatusympäristössä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 30.)

2.3 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatusta säädetään varhaiskasvatuksen ja perheiden välillä vallitsevasta kasvatustyöstä. Laissa tuodaan esille se, että vanhemmalla tai huoltajalla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatukseen. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018.)

Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on lapsen turvallisen kasvun, oppimisen ja kehityksen tukeminen ja edistäminen. Kasvatustyö on yhteistyötä lapsen huoltajien ja kasvattajan välillä. Lapsen mielenkiinnonkohteet tulee ottaa huomioon lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laatiessa. Kasvatustyössä on tärkeää, että varhaiskasvatuksen ammattilaisen ja huoltajan välillä vallitsee luottamuksellinen suhde. Tämä helpottaa vuorovaikutusta ja ymmärrystä esimerkiksi tilanteissa, jossa lapsesta herää huoli. Molempien osapuolten havainnointit ja huomiot luovat lapselle suotuisan kasvuympäristön ja valmiudet oppimiselle, kehitykselle ja kasvuille. Huoltajat tuovat näkyviksi omaa tietoaan lapsesta ja heidän kasvatustalokemyksistään, lapselta saadaan tietoa hänen mielenkiinnonkohteistaan ja kasvattaja tuo taas ammatillista näkökulmaa kasvatukseen. Kasvattajan ja huoltajan tulee kuunnella ja havainnoida lasta. Täältä pohjalta heidän tulee yhdessä suunnitella sitä, miten varhaiskasvatusta toteutetaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34.)

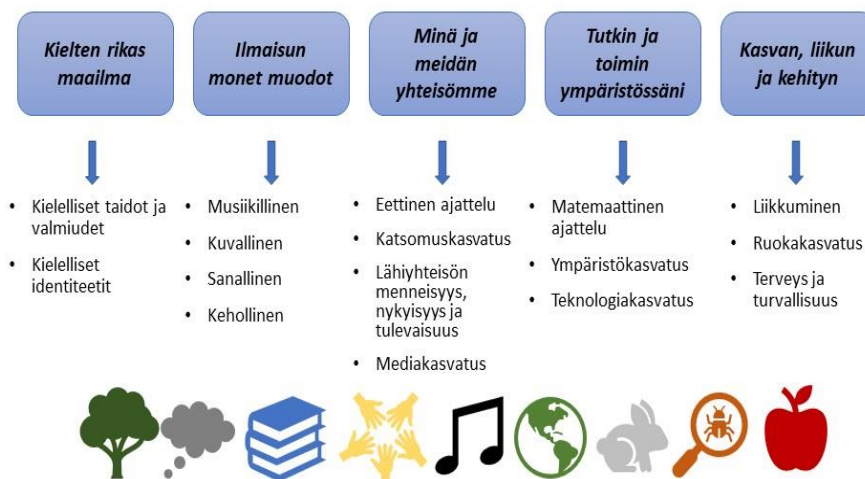
Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä varhaiskasvatusympäristön ja kodin välisen verkostoitumisen tukeminen edesauttaa yhteistyötä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien välillä. Verkostoitumisen mahdollisuuksia ovat esimerkiksi päivän kuulumisen kertomisista lasta haettaessa, erilaisten digitaalisten viestinnän hyödyntäminen kodin ja varhaiskasvatuksen välillä, lapsen varhaiskasvatussuunnitelman keskustelut, vanhempainillat ja erilaiset tapahtumat ja teemapäivät.

2.4 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Suomessa varhaiskasvatusta toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ohjaa varhaiskasvatustalaki. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaa varhaiskasvatuksen toteuttamista ja kehittämistä. Sen tehtävänä on taata jokaiselle yhdenvertainen ja laadukas varhaiskasvatus Suomessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7.) Varhaiskasvatuksessa lapsella on oikeus suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen opetukseen. Jokaiselle lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma, johon kirjataan lapsen edun ja tarpeiden mukaiset pedagogiset tavoitteet. Varhaiskasvatuksen toimintaa, oppimisympäristöä ja kulttuurista osaamista suunniteltaessa, otetaan huomioon lasten varhaiskasvatussuunnitelmasta nousevat tavoitteet, joiden pohjalta varhaiskasvatuksentoimintaa toteutetaan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lastentarhanopettajan, vanhempien tai huoltajien ja lapsen kanssa yhdessä. On tärkeää, että lasta kuullaan suunnitelmaa laatiessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 10.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan pedagogista toimintaa. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan avuksi on laadittu oppimisen eri alueet, jotka ohjaavat varhaiskasvatuksen toimintaa, suunnittelua ja toteuttamista. Nämä alueet ovat jaettu viiteen eri kokonaisuuteen. Oppimisen alueet ovat: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. Oppimisen alueet eivät ole irrallisia kokonaisuuksia, vaan niihin liittyviä aiheita sovelletaan ja toteutetaan lapsen tarpeet ja mielenkiinnon kohteet huomioon ottaen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40.)

Oppimisen alueet

Kuvio 1 Oppimisen alueet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40-50.)

2.4.1 Kielten rikas maailma

Kielten rikas maailma oppimisen alueena mahdollistaa kielellisen osaamisen kehittymisen ja kielellisen identiteetin vahvistamisen. Varhaiskasvatuksessa rohkaistaan ja kannustetaan lapsia kiinnostumaan kielistä, teksteistä ja kulttuureista. Tämä kehittää lapsen monilukutaitoa. Lisäksi kielelliset taidot kehittävät lapsen oppimista, vuorovaikutustaitoja ja itseilmaisua sekä lisää lapsen osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 42.) Varhaiskasvattajana on tärkeää muistaa se, että lapset ottavat mallia aikuisen puhetavoista ja eleistä. Päiväkotiympäristössä työskennellessä aikuisen rooli on vastuullinen.

Kielenkäytön tulee olla sellaista, että lapsi ymmärtää kasvattajaa. Lisäksi on huomioitava asiallinen ja kunnioittava puhetapa.

Lasten kielen kehitystä voidaan tukea erilaisin keinoin. Esimerkiksi erilaiset laulut, leikit, lorut, riimit ja sadut rikastuttavat lapsen kielellistä kehitystä. Pienet lapset alkavat toistaa esimerkiksi eri vokaaleja ja konsonantteja kuullessaan eri äänityksiä. Eri sanoitusten avulla lapset kartuttavat myös sanavarastoaan. Lasten on helppo muistaa ja toistaa erityisesti lapsille tarkoitettuja riimejä, lauluja ja loruja, koska ne ovat usein lyhyitä. Eri runojen ja laulujen avulla lapset pääsevät harjoittelemaan allitteraatiota eli alkusointuja. Eri äänten matkiminen kehittää lisäksi mielikuvitusta. Kuullessaan esimerkiksi erilaisia tarinallisia lauluja, lapset voivat kuvitella kuunnellessaan sitä, mitä laulun tarinassa tapahtuu. (Kenney 2005, 28.) Kasvattaja voi hyödyntää erilaisia lauluja ja loruja pienissäkin arjen kohtaamisissa ja tällä tavoin rikastuttaa kielellistä kehittymistä. Hyvä esimerkki allitteraation hyödyntämisestä on vaka vanha Väinämöinen. Tässä lorussa tai laulussa toistuu alkukirjain ja alkusoinnun toistumisen avulla muistaminen voi näin ollen olla helpompaa.

2.4.2 Ilmaisun monet muodot

Ilmaisun monet muodot oppimisen alueena ohjaa lapset sanalliseen, musiikilliseen, kuvalliseen ja keholliseen ilmaisuun. Nämä keinot edistävät lapsen edellytyksiä oppimiselle. Lisäksi ilmaiseminen kehittää sosiaalisia taitoja ja myönteisen minäkuvan muodostumista. Kulttuuri on tärkeä osa identiteettiä ja sen vahvistaminen on tärkeää. Varhaiskasvatuksessa lapset oppivat muun muassa ymmärtämään kulttuurin ja taiteen merkitystä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 43.)

Kasvattajan on tärkeää huomioida se, että lapsen vuorovaikutustaidoilla ja kyvyllä kuunteluun on merkittävä vaikutus lapsen identiteetin, toimintakyvyn ja hyvinvoinnin kehitykselle. Varhaiskasvatuksen tehtävä onkin tukea ja edistää lasten kulttuurista osaamista, sekä heidän kuuntelu- ja vuorovaikutustaitojaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 22.)

Kulttuurinen moninaisuus on yhä yleistävämpi ilmiö ja puheenaihe yhteiskunnassa. Globalisaation lisääntyessä kohtaamme työ-, koulu- tai päiväkotimaailmassa yhä enemmän erilaisia identiteettejä, kieliä, uskontoja ja katsomuksia. Lapset kasvavat erilaisissa ympäristöissä. Kasvuympäristöissä voi olla muun muassa kulttuurisia ja kielellisiä eroja. Tästä syystä on erityisen tärkeää, että lapset saavat vuorovaikutusta tukevaa ja toisen kulttuuritaustaa ymmärtävää varhaiskasvatusta. Jokaisella on oikeus omaan kieleen ja kulttuuriinsa. Jo pienten lasten on tärkeää ymmärtää se, että kaikki ovat erilaisia ja tulevat erilaisista taustoista tai lähtökohdista. Kohtaaminen ja vuorovaikutus ovat tärkeässä osassa siinä, että hyväksymme toinen toisemme eri taustoista huolimatta. (Opetushallitus 2019.)

2.4.3 Minä ja meidän yhteisömme

Varhaiskasvatukseen siirtyessä lapsen elinpiiri laajenee. Jokaisella perheellä on omat tapansa toimia ja ajatella sekä erilaiset arvot ja katsomukset. Varhaiskasvatuksessa tarkoituksena on auttaa lasta ymmärtämään moninaista toimintaympäristöä ja toimimaan siinä. Minä ja meidän yhteisömme on oppimisen alue, jossa lapsia kannustetaan eri tavoin eettiseen ajatteluun ja kulttuuriseen osaamiseen. Oppimiseen hyödynnetään esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, mediaa, draamaa, leikkejä ja erilaisia tapahtumia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 44.)

Moninaiseen kasvu-ympäristöön voidaan tutustua myös esimerkiksi tarkastelemalla historiaa, nykyhetkeä ja tulevaisuutta. Historiaa tutkimalla saadaan tietoa muun muassa kulttuuriperinnöstä. Nykyhetkessä tutustutaan ajankohtaisiin asioihin. Tavoitteena on saada lapsi ymmärtämään esimerkiksi ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuutta. Tulevaisuudesta keskustellessa on hyvä pohtia sitä, miten lapset voivat itse vaikuttaa siihen. Lapsia voidaan tutustuttaa esimerkiksi jo tässä vaiheessa heitä kiinnostaviin ammatteihin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 45.)

2.4.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on, että lapset oppivat myös tutkimalla ja toimimalla eri ympäristöissä. Tarkoituksena on, että lapsi oppii liikkumaan niin luonnossa, kuin rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatuksen tarkoitus on myös tukea lasten matemaattista ajattelua, teknologiakasvatusta ja ympäristökasvatusta. Tutkiminen ja toimiminen ympäristössä kehittää lapsia muun muassa ajattelussa ja oppimisessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 46-47.)

Luonnossa liikkuminen ja retkeily ovat vahvasti osana varhaiskasvatusta. Myönteinen suhtautuminen luontoon ohjaa lapsia kunnioittamaan luonnon eri elementtejä. Ympäristökasvatusten myötä lapset oppivat jo varhaisessa vaiheessa toimimaan vastuullisesti luonnossa. Varhaiskasvatuksessa ohjataan lapsia myös kestäväan ajatteluun. Lapsille opetetaan muun muassa kierrätyksen, ruokailun ja säästämisen tärkeydestä ja niiden vaikutuksista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 46-47.) Päivittäisten toimintojen ohella lapsille voidaan opettaa enemmän kestäväan kehityksen ulottuvuuksista. Lapsien on jo varhaisessa vaiheessa tärkeää ymmärtää, että ekologisesti kestäville elämäntavoilla voimme vaikuttaa tulevaisuuteen ja taata jälkipolville hyvinvoiva ja turvallisempi paikka elää. Varhaiskasvatuksen arjessa voidaan pienillä teoilla tuoda esille kestäviä elämäntapoja. Esimerkiksi ruokailutilanteessa lapselle on hyvä selittää, että ruokaa tulisi ottaa vain sen verran mitä jaksaa syödä ruokahävikin välttämiseksi. Lapsia voidaan myös kannustaa syömään monipuolisesti ja terveellisesti. Hyvin perustelluilla arjen pienillä huomioilla voidaan lisätä ja vahvistaa lapsen tietoisuutta kestävästä elämäntavasta ja sen tärkeydestä.

2.4.5 Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn oppimisen alueena lisää lapsen tietoisuutta ruokakasvatuksesta, liikunnasta, turvallisuudesta ja terveydestä. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on luoda lapsille yhdessä vanhempien kanssa terveelliset ja hyvinvointia lisääviä elintapoja. Tarkoituksena on lisäksi se, että lapsi oppii huolehtimaan itsestään arjessa. Ruokakasvatuksen ja liikunnan tavoitteena on saada lapsille myönteinen kuva liikkumisesta ja terveellisen ruokavalion tärkeydestä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 47-48.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on, että lapsilla olisi hyvät mahdollisuudet jokapäiväiseen liikkumiseen. Liikunta kehittää muun muassa lapsen motorisia taitoja, kehontuntemusta ja kehonhallintaa. Ruokakasvatuksessa lapsia rohkaistaan monipuoliseen ja terveelliseen ruokailuun. Lisäksi lapsille opetetaan hyviä ruokatapoja, omatoimisuutta ruokailutilanteissa ja eri ruokiin tutustumista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 47-48.)

2.5 Luontopedagogiikka osana varhaiskasvatusta

Ulkona leikkiminen ja oleminen tukee lapsen tervettä kasvua ja kehitystä. Luonto tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia liikkumiseen, leikkeihin ja luovuuteen. Luonnossa liikkuminen ja leikkiminen kehittää lapsen motorisia taitoja ja sillä on myönteinen vaikutus lapsen kehon hallintaan. Lisäksi useat tutkimukset osoittavat, että esimerkiksi ylivilkkauden oireet lievittyvät lapsen saadessa erilaisia aistikokemuksia luonnosta. Luonto auttaa rentoutumaan ja rauhoittumaan. Luonnon vaikutukset näkyvät niin lapsissa, kuin aikuisissakin. (Salonen 2010, 104-105.)

Toiminallisuus ja tutkiminen on lapselle luonnollinen tapa toimia. Se on myös erinomainen tapa ja väline lapselle oppia luontopedagogisessa ajatusmallissa. Oppimisen ja ihmettelyn alueena luonto antaa lapselle muun muassa elämyksellisiä kokemuksia ja tämä taas tukee lapsen positiivisten asenteiden tunnetta. (Nikkinen 2000, 33.) Lapset laajentavat omaa elinympäristöään vähitellen kasvaessaan. Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä pienempi elinympäristö on. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 30.) Varhaiskasvatusympäristö on erinomainen paikka lapselle oppia, kehittyä ja kasvaa. Lapsen kasvaessa ja aloittaessa varhaiskasvatuksen hänen elinpiirinsä laajenee. Varhaiskasvatus voi tarjota parhaimmillaan laajan verkoston, tilaa ja keinoja oppimisille.

Luonto on myös osana varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä. Luonto on monipuolinen ympäristö ja se tarjoaa erilaisia materiaaleja muun muassa oppimisen tueksi. Tämän lisäksi luonto on monipuolinen eri elementteineen ja se antaa lapsille erinomaisen mahdollisuuden tutkimiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 33.) Luonto- ja ympäristökasvatus ei tapahdu vain luonnossa, vaan luonnon tarjoamia mahdollisuuksia voidaan tuoda myös mukaan päivittäiseen toimintaan varhaiskasvatuksessa. Esimerkiksi Nikkinen (2000, 33) vertaa luontoa laboratorioon, jota lapset pääsevät tutkimaan kaikilla aisteillaan. Luonnon avulla lapset oppi-

vat muun muassa eri kasvi- ja eläinlajeista. Luonnon kiertokulun opettaminen lisää lapsen ymmärrystä ympärillä tapahtuvista muutoksista ja lisäksi kiertokulun avulla pystytään tukemaan lapsen aikakäsityksen kehitystä.

Kestävä kehitys ja ympäristökasvatus ovat nivoutuneet vahvasti osaksi varhaiskasvatuksen luontopedagogiikkaa. Kestävän kehityksen tai ympäristökasvatuksen oppeja ei voida toteuttaa irrallisina tai suurena osa-alueina lasten kanssa toimiessa, sillä kokonaisuuden ymmärtäminen voi olla haasteellista. Toiminnan voi kuitenkin pilkkoa pienempiin osiin ottaen huomioon lapsen iän ja kehitystason. Tällä tavoin toimimalla varhaiskasvatuksessa voidaan opettaa lapsille osia ympäristökasvatuksen kokonaisuudesta. (Parikka-Nihti 2011, 8, 19.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 32) ottaa huomioon kestävän elämäntavan tärkeyden varhaiskasvatuksessa. Kasvattajat voivat omalla esimerkillään vahvistaa lapsen tietämystä kestävästä elämäntavoista. Näiden avulla vahvistetaan lapsen vastuullista käyttäytymismallia ja positiivista suhtautumistapaa luontoon ja ympäristöön.

Lapset ottavat usein toimiessaan mallia aikuisesta. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen arjessa lapsi voi nähdä, kuinka kasvattaja toimii ja oppii sitä kautta. Kasvattaja voi omalla esimerkillään ja toiminnallaan tuoda kestävästä elämäntavasta näkyväksi. Lapsen näkökulmasta ajateltuna on tärkeää, että kasvattaja perustelee lapselle valintojaan. Lapset oppivat ottamaan vastuuta omista valinnoistaan ja teoistaan. Tämä luo pohjaa tulevaisuudelle. (Parikka-Nihti 2011, 55.) Lapsen ottaessa mallia kasvattajalta esimerkiksi tekemällä kestävästä kehityksen mukaisia valintoja hän oppii luottamaan omiin taitoihinsa ja uskomaan vaikutusmahdollisuuksiinsa. (Cantell 2004, 62.)

2.6 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön tulee tukea ja vahvistaa lapsen osallisuutta. Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen kannalta on tärkeää, että lapset pääsevät itse myös vaikuttamaan omaan oppimisympäristöönsä. Tällä tavoin toimimalla tuetaan myös lasten ajattelua ja oivallusten tekemistä. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 43-44.) Oppimisympäristöt ovat tärkeässä osassa lapsen kehityksessä ja oppimisen edistämisessä. Ympäristön tavoitteena on tukea muun muassa terveellistä elämää. Lisäksi oppimisympäristöä rakentaessa tulee huomioida sen esteettömyys ja turvallisuus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 32.)

Käsitykset oppimisympäristöistä on muuttunut vuosien saatossa. Ennen ne koettiin vahvasti olevan vain fyysisiä tiloja tai paikkoja, jotka kuuluivat päiväkotiin tai lähiympäristöön. Tänä päivänä käsitys on muuttunut. Oppimisympäristö käsitetään laajempaan asiana ja se kattaa kaikki oppimisen tilat ja paikat varhaiskasvatuksessa. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 45.) Tänä päivänä otetaan myös vahvasti huomioon psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön tärkeys fyysisen oppimisympäristön lisäksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 32.)

3 Aiempia tutkimuksia luontopedagogiikan hyödyntämisestä varhaiskasvatuksessa

On useita tutkimuksia luonnon hyödyistä oppimisympäristönä ja luonnon hyödyistä ihmisen hyvinvoinnille sekä tutkimuksia erilaisista menetelmistä, joita voidaan hyödyntää luontokasvatuksessa. Luontoaiheesta on tehty myös pro gradu -tutkielmia ja opinnäytetöitä. Lisäksi luontopedagogista toimintaa varhaiskasvatukseen on pyritty lisäämään erilaisten hankkeiden avulla. On myös useita opinnäytetöitä, joiden aiheet muistuttavat luontopedagoginen vuosikello -työkalua. Täysin samanlaista kehittämistehtävää ei kuitenkaan löytynyt.

Varhaiskasvatuksen työkentälle on kehitelty muun muassa erilaisia ideakansioita, jossa on samankaltaista toimintaa, kuin vuosikellossa. Esimerkiksi Vuorenmaa ja Korhonen (2016) ovat kehittäneet 100 askelta luontoon -ideakansion lähiluonnon hyödyntämiseen päiväkotin nimannille. Ideakansion lähtökohtana on vuoden 2015 varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ohjeistus: lapselle ominaiset tavat toimia. Kansion tarkoitus on kannustaa kasvattajia lähtemään lasten kanssa luontoon. Ideakansio antaa kasvattajille myös ideoita ja vinkkejä luonnossa tehtäville toiminnoille. Lisäksi Koikkalainen (2015) on tehnyt toiminnallisena opinnäytetyönä luontokasvatukseen liittyvän toimintakansion. Toimintakansio on kehitelty materiaaliksi varhaiskasvatuksessa työskenteleville ammattilaisille. Luontopedagoginen vuosikello eroaa näistä kansiosta kuitenkin esimerkiksi siinä, että vuosikellossa toiminta on ympärivuotista ja kuukausittain vaihtuvaa. Myös toiminnassa on huomattavasti eroavaisuuksia.

Luontoaiheista ajatusta kantavien toimintasuunnitelmakansioiden lisäksi on kehitelty muitakin erilaisia toiminnallisia opinnäytetöitä, kuten toimintakortteja varhaiskasvattajille. Leskinen ja Vaihemäki (2018) ovat kehittäneet toimintakortit, jossa hyödynnetään muun muassa vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueita. Toimintakorttien tarkoituksena on antaa varhaiskasvatuksessa työskenteleville ammattilaisille toimintaideoita luonnossa oppimiselle ja hyödyntää luontoa pedagogisena oppimisympäristönä.

Niemelän (2016) opinnäytetyö, Mennään metsään, on toiminnallinen ja projektiluontoinen työ, jossa varhaiskasvatusta toteutetaan luonnossa viiden toimintatuokion muodossa. Sen tarkoituksena oli muun muassa kehittää varhaiskasvatuksen työntekijöiden valmiuksia metsätoiminnalle.

Suomen ladulla on alkamassa uusi kolme vuotinen valtakunnallinen hanke vuosille 2019-2021 yhteistyössä Suomen ympäristöopisto Syklin kanssa. Hankkeen yhtenä tavoitteista on viedä varhaiskasvattajat metsään. Ilo kasvaa ulkona -hanke pyrkii saamaan luontoliikunta osaksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. (Suomen Latu 2019b.)

On olemassa useita erilaisia opinnäytetöitä, joiden aiheet muistuttavat luontopedagogista vuosikelloa. Yhtenäistä näissä edellä mainituissa kehittämistehtävissä on luonnon lisäksi myös toiminnallisuus. Viime vuosina tehdyistä aiemmista tutkimuksista ja eri kehittämishankkeista

voi tehdä havainnon, että luonnon merkitys muun muassa varhaiskasvatuksen suunnittelussa on mahdollisesti kasvamassa.

4 Opinnäytetyöprosessin kuvaus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luontopedagogisen työkalun kehittäminen varhaiskasvatusympäristössä työskenteleville kasvattajille. Opinnäytetyön aihe, luontopedagoginen vuosikello, oli Norlandia päiväkoti Lumen toive ja työkalu tulee osaksi heidän toimintasuunnitelmaansa.

Luontopedagogisen vuosikellon kehittäminen vaati osittain luovaa työtettä, mutta samalla se rakentui vahvasti teoreettista tietoa hyödyntämällä. Luovaa työtettä hyödynnettiin erityisesti vuosikellon eri toimintojen suunnittelussa. Opinnäytetyön teoriapohjana on käytetty eri aineistoja ja tutkimuksia, joista on saatu tietoa ja tukea luontosuhteen vahvistamisen tärkeydestä. Luontopedagoginen vuosikello on kehitetty varhaiskasvatuslaissa säädettyjen ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa annettujen ohjeiden mukaisesti. Nämä ohjeistukset liittyvät lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Lisäksi saimme opinnäytetyön kehittämiseen ja toiminnan sisältöön vinkkejä, ohjeita ja toiveita luontopäiväkoti Lumesta.

4.1 Tutkimuskysymys ja tavoitteet

Luonnon vaikutuksesta ihmiseen puhutaan tänä päivänä paljon ja aiheesta on tehty runsaasti tutkimuksia. Luonto tarjoaa monipuolisen oppimisympäristön eri elementteineen. Tulevina varhaiskasvatuksen opettajina haluamme löytää keinoja lapsen luontosuhteen vahvistamiselle. Lähdimme pohtimaan opinnäytetyön tutkimuskysymystä luontosuhteen vahvistamisen kautta. Lopulta tutkimuskysymykseksi muodostui:

- Millainen luontopedagoginen vuosikello tarvittaisiin teorioiden pohjalta selittäen, jotta kasvattajat saisivat tukea lasten luontosuhteen vahvistamiseksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti?

Kehittämistyön tarkoituksena oli kehittää luontopedagoginen vuosikello käsikirjana. Tavoitteena oli, että vuosikellon toiminta suunnitellaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti, jotta toiminta tukisi mahdollisimman hyvin lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Tavoitteenamme oli kehittää työkalu, jonka toiminnan avulla lapset saavat jo varhaisessa elämänvaiheessa kosketuksen luontoon varhaiskasvatuksessa. Lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen takaamiseksi pyrimme kehittämään mahdollisimman monipuolista toimintaa luontopedagogiseen vuosikelloon. Tavoitteena oli myös kehittää omaa ymmärrystämme luonnon moninaisuudesta ja sen hyödyistä ihmiselle.

4.2 Työn tilaaja

Norlandia Päiväkodit Oy on yksityinen päiväkotiketju. Norlandialla on niin luonto- kuin liikuntapainotteisia päiväkoteja ympäri Suomea. Luontopäiväkodeissa osallisuutta painotetaan siten, että lapset saavat itse tutkia, tehdä ja kokea asioita konkreettisesti varhaiskasvatuksen arjessa. Norlandia Päiväkodit ovat määrittäneet omat keskeiset luontokasvatustavoitteet luontopäiväkodeille. Tämä mahdollistaa selkeämmin muun muassa positiivisen luontosuhteen syntymisen. (Norlandia Päiväkodit Oy 2019a.)

Norlandia Päiväkoti Lumi on elokuussa 2018 avattu noin 70 paikkainen neljän ryhmän luontopäiväkoti Helsingin Konalassa. Luontopäiväkoti Lumen yksi oppimisajatuksista on se, että lapsi oppii suhtautumaan myönteisesti luontoon. Lisäksi päiväkodissa lapset ohjataan eri keinoja hyödyntämällä kohti kestävämpää elämäntapaa. Lumen kasvattajat antavat tilaa lasten kokemuksille ja havainnoille. Tarkoituksena on, että kaikki tutkivat yhdessä sitä, mistä lapset ovat kiinnostuneita. (Norlandia Päiväkodit Oy 2019b.)

Norlandian Päiväkodit tekevät yhteistyötä Suomen Ladun kanssa. Osa Norlandia päiväkotien työntekijöistä on suorittanut Suomen Ladun koordinoiman ja kehittämän Metsämörri-ohjaajan koulutuksen. Metsämörri-toiminta on vahvasti osana toimintaa myös päiväkotit Lumessa. (Norlandia Päiväkodit Oy 2019b.) Metsämörri-toiminnan tavoitteena on saada lapset ja perheet innostumaan luonnosta. Tarkoituksena on innostaa heitä leikkimään, liikkumaan ja tutkimaan luontoa. Toiminta sisältää erilaisia retkiä ja vapaata leikkiä, mutta myös vaihtelevaa ohjattua toimintaa. (Suomen Latu 2019b.)

4.3 Käsikirjan tarve

Opinnäytetyön aihe nousi esiin varhaiskasvatuksen työkentältä tilaajan kanssa käydyssä keskustelussa. Tilaajan toiveena oli saada varhaiskasvatukseen tueksi luontopedagoginen vuosikello. Kyseisellä yrityksellä on olemassa vastaavanlainen liikuntaan painottunut työkalu ja heidän toiveenaan oli saada myös luontoon liittyvä vuosikello varhaiskasvattajien tueksi.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella ja kehittää luontoaiheinen työkalu varhaiskasvatuksessa työskenteleville ammattilaisille. Ajatuksena oli, että työkalun sisältämän toiminnan avulla varhaiskasvatuksen työntekijöillä on mahdollisuus vahvistaa lapsen luontosuhdetta. Luontopedagoginen vuosikello toimii pohjana luontopainotteisen pedagogiikan suunnittelussa ja toteutuksessa. Vuosikellon tarkoituksena on kasvattajien näkökulmasta helpottaa työntekijöiden suunnittelutyötä ja antaa yhtenäinen rakenne toimintaan jokaiselle ryhmälle päiväkodissa. Lapsen näkökulmasta luontopedagoginen vuosikello toimii muun muassa apuna lapsen oppimisessa, kasvussa ja kehityksessä. Vuosikellon toiminnan avulla lapset oppivat liikkumaan ja toimimaan vastuullisesti luonnossa ja tutkimaan ympäristöä. Luontopedagogisen vuosikellon toiminta on suunniteltu siten, että luonto on vahvasti läsnä eri aktiviteeteissa. Vuosikellon toimintaa hyödyntämällä varhaiskasvatuksessa lapset pääsevät toimimaan luonnossa ja hyö-

dyntämään sen tarjoamia mahdollisuuksia. Tämän avulla kasvattaja voisi vahvistaa lapsen luontosuhdetta.

Lasten leikkipaikat ja aktiviteetit ovat yhä enemmän sisällä tapahtuvaa toimintaa. Suomessakin on tänä päivänä useita eri sisäleikkipaikkoja, jotka saattavat korvata luonnossa liikkumista. Tämän lisäksi myös älylaitteiden, videopelien ja sosiaalisen median huomattava käytön kasvu voi johtaa siihen, että lapset vieraantuvat luonnosta yhä enemmän. (Polvinen, Pihlajamaa & Berg 2012, 9.) Asuminen keskittyy myös yhä enemmän kaupunkeihin ja taajama-alueisiin. Tästä johtuen päiväkodit ovat tärkeässä asemassa siinä, että lapsille voidaan luoda positiivisia kokemuksia luonnossa olemisesta. (Sahi 2014, 9.)

Luontopäiväkotien määrä ja suosio on kasvamassa. Helsingin yliopiston akatemiaprofessori Ilkka Hanski sanoo YLE:n luontoaiheisessa artikkelissa, että tutkimusten mukaan vahva suhde luontoon antaa paremman immuniteetin esimerkiksi allergioita vastaan. Lisäksi nykypäivän lapset tarvitsevat enemmän tukea ja kannustusta luonnossa liikkumiseen. (Honka 2015.) Tällä hetkellä eri medioissa käydään paljon keskustelua siitä, että päiväkotien ryhmäkoot ovat liian suuria ja varhaiskasvatuksen opettajista on pulaa. Työ on hektistä ja suunnittelu vie ison osan varhaiskasvatuksen opettajan työajasta. Voidaankin sanoa, että varhaiskasvatus on tällä hetkellä murroksessa. Luontopedagoginen vuosikello tulee osaksi päiväkodin toimintasuunnitelmaa ja se sisältää vinkkejä, oppimateriaaleja ja toimintaa varhaiskasvatukseen. Käsikirjan tarkoituksena on helpottaa kasvattajien työtä ja tuoda uusia ideoita toiminnan suunnitteluun. Käsikirjan tarkoituksena on lisäksi olla avuksi työtään aloittaville kasvattajille, joilla ei vielä välttämättä ole omaa materiaalia kerättynä toiminnan suunnitteluun. Luontopedagogisen luontokellon toiminnan tarkoitus vahvistaa lapsen luontosuhdetta ja ikään kuin juurruttaa luonnossa toimiminen sekä luonnon kunnioittaminen jo varhaisessa vaiheessa lapseen.

4.4 Kehittämistehtävän suunnitteluvaihe

Valitsimme opinnäytetyöksi toiminnallisen kehittämistehtävän, sillä koimme, että se palvelee päiväkotia Lumea tässä tilanteessa enemmän, kuin esimerkiksi vahvasti tutkimuksellinen opinnäytetyö. Tämän lisäksi tilaajan toive nimenomaan luontopedagogisesta vuosikellosta vaikutti päätökseen. Myös aiheen mielenkiintoisuus kiinnosti. Saimme opinnäytetyön prosessin alussa tarkasteltavaksi liikuntapedagogisen vuosikellon. Tämä innoitti ja motivoi yhä enemmän kehittämään vastaavanlaisen kellon myös luontopedagogiikan näkökulmasta tarkasteltuna.

Ennen vuosikellon toteutusta ja varsinaisen opinnäytetyön kirjoittamista teimme suunnitelman siitä, miten ja mistä lähdemme liikkeelle luontopedagogisen vuosikellon toteutuksessa. Pohdimme aluksi mahdollisuutta testata opinnäytetyöprosessin aikana luontopedagogista vuosikellon toimintaa päiväkotiryhmän kanssa. Arvelimme kuitenkin, että aikatauluun ei luultavasti mahtuisi työkalun testaamista käytännössä. Onneksemme toinen meistä aloittaa päivä-

kotiharjoittelun ensi vuoden alussa ja työkalu pääsee sitä kautta heti käyttöön. Harjoittelun aikana luontopedagogista vuosikelloa voidaan kehittää entisestään, jos tarve niin vaatii.

Aluksi kävimme läpi aihetta, tavoitteita ja aikataulua. Teimme myös lyhyen aiheanalyysin ja kartoitimme alustavaa lähdekirjallisuutta. Kun aihe, tavoitteet, lähteet ja aikataulu olivat selvillä, teimme ja jaoimme yhteisen alustan, jolle lähdimme kirjoittamaan opinnäytetyön suunnitelmaa. Suunnittelimme heti alussa myös alustavat otsikot, jotka mielestämme olivat ajankohtaisia lopullista opinnäytetyötä ajatellen. Otsikot kuitenkin muokkaantuivat tarpeen mukaan opinnäytetyöprosessin edetessä. Sovimme, että aluksi tutkimme luontopedagogiikkaan ja lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen liittyvää kirjallisuutta. Näiden pohjalta kokosimme ensin vahvan teoriapohjan. Kun teoritietoa oli mielestämme tarpeeksi, aloimme suunnitella ja kehittää luontopedagogista vuosikelloa. Käytimme apuna erilaisia ajatuskarttoja, joiden avulla hahmotimme paremmin kokonaisuutta.

Suunnitelman ja teoritiedon kirjoittamisen edetessä, aloimme kehittää luontopedagogisen vuosikellon ohjeistusta varhaiskasvattajille. Teimme ja jaoimme työkalulle pohjan, jonka ympärille rakensimme raakaversion käsikirjasta. Täydensimme ja kehitimme ensimmäistä versiota jatkuvasti koko prosessin ajan. Aluksi oli tarkoitus, että teemme toisen version, josta tulisi lopullinen työkalu, mutta hieman yllättäen ensimmäisestä versiosta rakentuikin lopullinen työkalu. Kiinnitimme jatkuvasti huomiota ohjeistuksen ulkoasuun ja siihen, että se on mahdollisimman selkeä ja ymmärrettävä. Olimme lisäksi tiiviisti yhteydessä päiväkotiluemeen, josta saimme tietoa, vinkkejä, ajatuksia ja toiveita luontopedagogista vuosikelloa koskien.

Päiväkoti Lumesta tuli toive, että luontopedagoginen vuosikello toteutettaisiin heille niin sanotusti käsikirjatyylisesti. Lumen esimies toivoi, että jokaiselle kuukaudelle kehitettäisiin oma toiminta. Lisäksi joka kuukauden kohdalle tulisi liittää teoritietoa kasvattajille muun muassa toiminnan hyödyistä lapsen kehitystä ajatellen sekä luonnon merkityksestä.

Opinnäytetyöprosessin aloitimme elokuussa 2019 ja tavoitteenamme oli saada kokonaisuus valmiiksi marraskuun 2019 aikana. Aikataulu opinnäytetyön toteuttamiselle oli tiukka, mutta koimme, että työnteko eteni paremmin kuin joustavampi ja pidempi aikataulu. Opinnäytetyön palautukselle oli asetettu tietty päivämäärä, johon mennessä työn piti olla valmis. Päätimme heti prosessin alussa, että otamme tiukan aikataulun tervetulleena haasteena. Koimme, että tiukka aikataulu motivoi meitä työn tekoon.

Esittelimme opinnäytetyösuunnitelman ryhmälle lokakuun 2019 puolella välissä. Saimme hyviä vinkkejä harjoitusopponoijalta ja muilta opiskelijoilta. Suunnitelman esityksen jälkeen saimme hyviä ideoita lopullisen tutkimuskysymyksen muodostamiseen. Tutkimuskysymyksen muotoutuminen auttoi meitä etenemään kohti lopullista opinnäytetyön toteuttamista.

4.5 Luontopedagogisen vuosikellon toteutus

Suunnitelman esityksen jälkeen aloimme keskittyä opinnäytetyön raportin ja luontopedagogisen vuosikellon toteutukseen. Kehitimme työkalua ja raporttia yhä enemmän tutkimuskysymyksen näkökulmasta. Tämä helpotti opinnäytetyöprosessin etenemistä.

Suunnittelimme ja toteutimme päiväkotiki Lumelle ohjekirjan luontopedagogista vuosikellosta. Opinnäytetyön raporttiosuus sisältää tietoa luonnon vaikutuksesta ihmisen hyvinvointiin, luonnon tarjoamia mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen oppimisympäristöön, havaintoja siitä, mitä kasvattajan tulisi ottaa huomioon toiminnan toteutuksessa sekä tietoa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista. Luontopedagogisessa vuosikellossa on räätälöity jokaiselle vuodenaikalle ja kuukaudelle toiminnat, joita kasvattaja voi hyödyntää varhaiskasvatuksessa. Luontopedagoginen vuosikellon teoriatausta tukee ja helpottaa kasvattajien pedagogisen toiminnan suunnittelua ja toteutusta. Vuosikellossa otetaan huomioon myös erilaiset juhlat, joita perinteisesti vietetään varhaiskasvatuksessa. Lisäksi vuosikelloon kuuluu erilaisia teemapäiviä, joita vietetään ympäri Suomea varhaiskasvatusympäristöissä ja kouluissa.

Vuosikelloa suunniteltaessa tuli ottaa huomioon lapsen kokonaisvaltainen kehitys ja ikätaso. Vuosikellon toiminta soveltuu erityisesti yli 3-vuotiaille lapsille. Osa toiminnoista on kuitenkin toteutettavissa myös kaikenikäisten lasten kanssa. Lisäksi luontopedagogisen vuosikellon toiminnot ovat tarvittaessa muovattavissa kasvattajan haluamalla ja lapsen ikätason huomioon ottavalla tavalla.

Suunnittelimme eri kuukausien sisällöt siten, että materiaalit, välineet ja oppimisympäristöt löytyvät esimerkiksi luonnosta tai päiväkodin varastoista. Luontopedagogisen vuosikellon toiminnassa tarvittavat materiaalit ovat kierrätystavaraa tai kestävästä materiaalista, joita voidaan hyödyntää eri toiminnoissa.

Luontopedagogisen vuosikellon toiminta on kehitetty siten, että se tukee varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) oppimisen alueissa asetettuja tavoitteita. Tarkoituksena oli kehittää kattava työkalu, joka pohjautuu lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukemiseen. Tämä helpottaa kasvattajien työtä siinä, että heidän ei tarvitse välttämättä suunnitella toimintaa oppimisen alueiden pohjalta, vaan luontopedagoginen vuosikello -työkalu on rakennettu jo valmiiksi alueet huomioon ottaen.

Vuosikello alkaa elokuusta ja päättyy heinäkuuhun. Ajankohta valikoitui päiväkotiki Lumen toimintakauden mukaisesti. Päiväkotiki Lumessa alkaa uusi toimintakausi elokuussa ja se päättyy heinäkuussa. Luontopedagogisessa vuosikellossa vuosi on jaettu neljään osaan: syksy, talvi, kevät ja kesä. Jokaisena vuodenaikana tutustutaan ajankohtaisiin asioihin ja ilmiöihin vuodenaikasta riippuen. Lisäksi jaotimme vuosikellon kahteentoista kuukauteen, jossa jokaisella kuukaudella on omat teemansa, joita tutkitaan yhdessä. Vuosikellossa on joka kuukaudelle

asetetut tavoitteet, jotka tukevat lapsen kehitystä ja oppimista. Osa tavoitteista on toistuvia ja kulkee läpi toimintakauden. Eri teemojen yhdistäminen projektioppimiseen on huomioitu tarjoamalla ideoita erilaisiin lasten kanssa tehtäviin projekteihin, joita voidaan toteuttaa milloin tahansa toimintakauden aikana.

Luontopedagoginen vuosikello antaa varhaiskasvatuksen ammattilaisille vinkkejä siihen, kuinka luontoa voidaan hyödyntää oppimisympäristönä monipuolisesti. Elämysten luominen lapsille on osa varhaiskasvatusta. Vuosikellossa tämä korostuu muun muassa tutustumalla eri ilmiöihin. Toiminnassa on esimerkiksi leikkejä, musiikkia, askartelua ja tutkittavia asioita. Tutkittavia ilmiöitä voivat olla esimerkiksi kasvit, eläimet tai luonnonilmiöt. Vuosikellossa oleva toiminta ei rajoitu pelkästään luonnossa tapahtuvaan toimintaan, vaan se antaa työkaluja myös esimerkiksi päiväkodin sisätiloissa tapahtuvaan toimintaan. Käsikirja ohjeistaa kasvattajia tutkimaan ja hyödyntämään luonnon materiaaleja myös päiväkodin sisätiloissa. Lisäksi osassa toiminnoissa tutkimuksessa ja oppimisessa hyödynnetään älylaitteita. Tarkoituksena oli hyödyntää luontoa ja sen tarjoamia materiaaleja mahdollisimman monipuolisesti toiminnan toteuttamisessa. Ajatuksena on, että lapsi saa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa monipuolisia luontokokemuksia, mikä taas vahvistaa lapsen suhdetta luontoon.

4.6 Oppimisen alueet luontopedagogisessa vuosikellossa

Kehitimme luontopedagogisen vuosikellon toimintaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) annettujen oppimisen alueiden tavoitteita mukaillen. Jo työn alkuvaiheessa huomasimme, että oppimisen alueita ei voida tarkastella vain kokonaisuuksina, vaan niitä voi ja pitää hyödyntää niin sanotusti yli rajojen. Luontopedagogisen vuosikellon toiminnassa tavoitteet oppimiselle vaihtuvat kuukausittain ja tiettyinä kuukautena painotetaan kuukaudesta riippuen eri asioita.

Luontopedagogisen vuosikellon toiminnat saattavat täyttää muitakin oppimisen alueen tavoitteita kuin kyseisen kuukauden painottamat tavoitteet. Emme ole erikseen maininneet kaikkia taitoja tai tavoitteita, jotka ilmenevät eri toiminnoissa. Oppiminen tapahtuu varhaiskasvatuksessa niin ohjatusti kuin arjen pienissä toiminnoissa. Kirjoitimme luontopedagogiseen vuosikelloon vain ne tavoitteet ja oppimisen mahdollisuudet, joita kussakin kuukaudessa painotetaan.

4.6.1 Kielen kehityksen vahvistaminen vuosikellon toiminnassa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 42) mukaan kielellisen identiteetin kehittymiseen kuuluu vuorovaikutus, kielen ymmärtäminen, puheen tuottaminen, kielenkäyttö, sanavarasto ja kielellinen muisti sekä kielitietoisuus. Kieli on lapselle oppimisen ja vuorovaikutuksen väline. Kielellinen kehitys on vahvasti mukana oman identiteetin rakentumisessa ja kieli tukee kokemusta yhteisöön kuulumisessa.

Luontopedagogisessa vuosikellon toiminnassa huomioidaan lapsen kielelliseen kehitykseen liittyvät seikat. Päiväkodin uusi toimintakausi alkaa elokuussa ja ryhmät ovat saattaneet muuttua edelliseltä toimintakaudelta. Ensimmäisen kuukauden tavoitteena on muun muassa toisiin tutustuminen. Vaikka ryhmä olisikin pysynyt samana, niin uuden toimintakauden alussa on hyvä muistella sitä, millaisia henkilöitä ryhmään kuuluu. Tavoitteena on toisiin tutustumalla opetella muun muassa sosiaalisia taitoja ja vuorovaikutusta.

Uuden toimintakauden alkaessa on hyvä kerrata myös yhteiset pelisäännöt. Kasvattajan tehtävänä on opastaa ja kerrata lapsille pelisäännöt. Tämä vaatii niin aikuiselta, kuin lapseltakin kielellisiä valmiuksia. Esimerkiksi pelisääntöjä kerrattaessa kasvattajan on tärkeää muistaa kielenkäyttö. Kielen tulisi olla selkeää ja ymmärrettävää. Kasvattajan tulee tiedostaa olevansa mallina kielenkäytössä. Vuorovaikutustaidot, kielenkäyttö ja kielen ymmärtäminen ovat tärkeänä osana heti toimintakauden alkaessa.

Luontopedagogisen vuosikellon toimintaan kuuluu myös sadutus. Sadutus on menetelmä, jonka avulla on tarkoitus lisätä lapsen vuorovaikutusta ja tasavertaisuutta. Sadutuksessa lapsi saa kertoa haluamallaan tavalla tarinaa, jonka rakennetta tai kertomistapaa ei rajoiteta. Kasvattaja ei myöskään puutu siihen, mitä lapsi kertoo. Sadutuksen avulla voidaan selvittää muun muassa sitä, mistä lapsi on kiinnostunut, mikä häntä motivoi, mitä ja miten hän ajattelee sekä miten lapsi hahmottaa erilaisia asioita. Sadutuksessa kasvattaja on kuuntelija ja kirjaa kertomuksen sellaisenaan, miten lapsi sen ilmaisee. Menetelmässä on neljä vaihetta: kertoaminen, kirjaaminen, lukeminen ääneen ja tarvittaessa korjaaminen. Korjaaminen tapahtuu aina kertojan ehdoin. Joskus sadutukseen liittyy myös viides vaihe, julkistaminen, mikäli kertoja niin haluaa. (Kangas ym. 2018, 97-98.) Luontopedagogisessa vuosikellossa sadutusta voidaan hyödyntää eri toiminnoissa. Esimerkiksi havainnointikävelyssä on tarkoituksena tutustua lähiympäristöön yhdessä koko ryhmän kanssa. Havainnointikävelyssä pysähdytään mielenkiintoiisiin paikkoihin ja pohdintaan yhdessä mieleen herääviä ajatuksia ja kysymyksiä. Havainnointikävelyn voi purkaa päiväkodissa saduttamalla. Lapset voivat kertoa mitä kiinnostavaa he näkivät ja kokivat.

Luontopedagogisen vuosikellon toimintaan kuuluu kuukausittain vaihtuvat ja tutkittavat asiat esimerkiksi eläimet, marjat, kasvit ja puut. Eri luontoon liittyviin asioihin tutustuminen kartuttaa lapsen sanavarastoa. Vuosikellossa on kuukausittain vaihtuvat aiheet ja teemat, joita tutkitaan. Lapset voivat esimerkiksi oppia sienisanastoa, marjoja ja uusien lintujen nimiä tai niihin liittyvää muuta sanastoa. Luontopedagogisessa vuosikellossa toiminnan sisältöön kuuluu eri kuukausina muun muassa runoja, loruja ja musiikkia. Runoissa, lauluissa ja loruissa on erilaisia sanoituksia ja ääntämyksiä. Näiden hyödyntäminen tukee lapsen kielellistä osaamista varhaiskasvatuksessa.

4.6.2 Ilmaisutaitojen vahvistaminen vuosikellon avulla

Luontopedagogisen vuosikellon toiminnoissa otetaan huomioon myös lapsen musiikillisen, kuvallisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittäminen. Ilmaisun monet muodot -oppimisen alueen tavoitteena on auttaa lapsia näkemään, hahmottamaan ja kokemaan maailmaa eri tavoin. Tutkimalla, tulkitsemalla ja ilmaisemalla tuetaan lapsen ajattelua ja oppimista. Lisäksi tämä auttaa vahvistamaan lapsen myönteistä minäkuvaa ja itsetuntoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 42.)

Luontopedagogisen vuosikellon sisältöön kuuluu muun muassa näytelmät, nukketeatteri, kuvallinen ja musiikillinen ilmaisu. Esimerkiksi lokakuussa vietetään Aleksis Kiven päivää. Vuosikellon toimintana tälle kuukaudelle on näytelmä tai nukketeatteri, joka voidaan toteuttaa yhteisesti valitun Aleksin Kiven romaanin pohjalta. Lapset pääsevät joko itse esiintymään tai he voivat esiintyä nukketeatterin hahmojen kautta. Erilaiset merkkipäivät ja niihin yhdistetty toiminta kehittää myös lapsen kulttuurista osaamista.

Näytelmän tai nukketeatterin rakentamiseen voidaan hyödyntää myös esimerkiksi kuvataidetta. Lapsilla on mahdollisuus kuvallisen ilmaisun keinoin rakentaa tarvittavaa rekvisiittaa esimerkiksi nukketeatteriin. Draaman avulla toteutuu myös sanallisen ja kehollisen ilmaisun vahvistaminen. Lapset pääsevät näyttämään ja sen avulla ilmaisemaan itseään sanallisesti ja kehollisesti. Teatteriesitykseen voidaan liittää myös musiikillinen ilmaisu. Päiväkotiryhmä voi esimerkiksi laulaa yhdessä aiheeseen liittyviä lauluja tai keksiä sopivat laulut näytelmään itse. Vuosikellossa huomioidaan taiteellinen kokeminen ja sen vahva läsnäolo varhaiskasvatuksessa.

Luontopedagogisen vuosikelloon sisältyy myös muuta kuvallista ilmaisua kehittävää toimintaa. Esimerkiksi prässätyistä lehdistä voidaan tehdä tauluja seinille tai ikkunaan. Väribingossa tarkoituksena on tutustua eri väreihin ja käyttää niitä maalatessa. Luontopedagogisessa vuosikellossa on runsaasti toimintoja, joita toteuttamalla voidaan tukea lapsen kuvallista ilmaisua.

Luontopedagoginen vuosikello sisältää joka kuukausi muutakin toimintaa, joka tukee ilmaisun eri muotoja. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaan musiikillisen ilmaisun tavoitteena on musiikillisten kokemusten lisäksi vahvistaa lapsen kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lisäksi sen tavoitteena on edistää lapsen oppimista, myönteistä minäkuvaa, sosiaalisia taitoja ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Yhdistämällä musiikin ja kuvataiteen lapsi voi ilmaista ajatuksia ja tunteita siitä, mitä musiikki heissä herättää. Luontopedagogisen vuosikellon toiminta sisältää muun muassa musiikkimaalausta, metsämuskaria ja tutustumista luonnonsoittimiin.

Musiikkimaalauksessa tarkoituksena on lähteä ryhmän kanssa metsään. Metsän äänet toimivat musiikkina. Lapset asettuvat mieluisaan, turvalliseen ja rauhalliseen paikkaan lepäämään. He kuuntelevat metsän ääniä. Esimerkiksi, linnunlaulua, puista lähteviä ääniä, tuulta tai kaikkea sitä, mitä metsässä on mahdollista kuulla. Metsän äänien lisäksi kasvattaja voi laittaa soimaan haluamaansa musiikkia. Lopuksi lapset maalaavat paperille ajatuksia, tuntemuksia tai mielikuvia, mitä luonnonmusiikki tai muu musiikki heissä herättivät. Musiikillisen ilmaisun lisäksi lapset saavat musiikkimaalauksessa mahdollisuuden rauhoittumiseen ja rentoutumiseen. Lisäksi maalaamalla musiikin herättämiä ajatuksia paperille lasten kuvallinen ilmaisu ja mielikuvitus kehittyvät.

Luontoon ja musiikkiin voidaan yhdistää myös liikkuminen ja kädentaidot. Luontopedagogisen vuosikellon toiminnassa ohjeistetaan ryhmäläisiä rakentamaan yhdessä luonnon tarjoamista materiaaleista soittimet. Soittimia voidaan rakentaa erilaisista materiaaleista, esimerkiksi kepeistä saadaan hyvät rytmikapulat. Soitinten rakentamisessa on vain mielikuvitus rajana. Kun orkesteri on valmis, ryhmä voi laulaa tuttua laulua ja soittaa uusilla soittimilla. Musiikin tahtiin voidaan tanssia tai liikkua eri tavoin.

Luontopedagogisen vuosikellon sisällössä on runsaasti toimintaa, jossa lapset pääsevät tekemään itse taidetta eri keinoin. Kasvattajan tulee erityisesti huomioida se, että taidetta ei toteuteta aikuisen näkökulmasta ja lapsen käden jälki tulee näkyviin. Lisäksi lasten tekemä taide ansaitsee tulla nähdyksi ja kuulluksi. Lisäksi lasten taidetta tulee kohdella samalla tavalla kuin aikuisenkin tekemää taidetta. Näin toimimalla tuetaan lasten osallisuutta ja autetaan häntä hänen itsetuntonsa kehittymisessä. Vuorovaikutus taiteesta on tärkeää. Lapselta ei tarvitse kysyä, mitä hän osaa piirtää, vaan ennemminkin mitä hän haluaa piirustuksellaan kertoa. Tämä rohkaisee lasta erilaisiin luoviin ratkaisuihin sen sijaan, että hän kokisi, että ei osaa piirtää jotain haluamaansa asiaa. (Pääjoki 2017, 122.) Luontopedagogisen vuosikellon toiminnassa ryhmää ohjataan pitämään oma taidenäyttely, jossa lasten teokset pääsevät näkyville. Jokainen lapsi voi halutessaan kertoa omasta tuotoksestaan. Tämä tukee lapsen sanallista ilmaisua. Teoksia voidaan tuoda eri tavoin näkyväksi myös ympärivuotisesti esimerkiksi pitämällä näyttelyitä tai laittamalla töitä esille päiväkodissa järjestettäviin juhliin.

4.6.3 Yhteisön merkityksen korostaminen vuosikellossa

Minä ja meidän yhteisömme on varhaiskasvatuksen oppimisen alue, jossa lapset oppivat muun muassa yhteisön moninaisuudesta, yhteisöstä ennen, nyt ja tulevaisuudessa. Oppimisen alueen tavoitteena on tukea myös lapsen eettistä ajattelua. Oppimiseen voidaan hyödyntää monipuolisesti eri mahdollisuuksia. Päiväkotiryhmä voi tehdä esimerkiksi vierailuja päiväkodin ulkopuolelle tai päiväkotiin voidaan kutsua vieraita. Oppimiseen voidaan hyödyntää myös satuja, kirjoja, draamaa, musiikkia, erilaisia mediasisältöjä tai leikkiä. Tarkoitus on, että lapset oppivat ajattelemaan ja ymmärtämään yhteisön moninaisuutta ja toimimaan siinä. Oppimisen

alue tukee muun muassa vuorovaikutusta, ilmaisua ja kulttuurista osaamista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 44.)

Luontopedagogisen vuosikellon toiminta tukee lasten eettistä ajattelua ympärivuotisesti. Esimerkiksi yhteiset pelisäännöt ja niiden noudattaminen tukee lapsen eettisen ajattelun kehittämistä. On tärkeää, että lapsi tiedostaa ja oppii, mikä on oikein ja mikä väärin. Päiväkoti-ryhmän yhteisissä pelisäännöissä korostuu oikeudenmukaisuus. Säännöt ovat kaikille yhteisiä ja niitä noudatetaan. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen on hyvä perustella lapselle se, mistä säännöt tulevat ja miksi niitä on noudatettava. Yhteiset pelisäännöt eivät liity pelkästään siihen, miten lapset liikkuvat luonnossa tai retkillä. Säännöt koskevat laaja-alaisesti kaikkea toimintaa päiväkotiympäristössä. Yhteiset pelisäännöt tukevat tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta ja luo turvaa ryhmässä toimimiselle. Olemme laatineet luontopedagogiseen vuosikelloon mahdollisimman selkeät ohjeet eri toiminnoille.

Luontopedagogisessa vuosikellossa yhtenä toimintana on suunnistus. Suunnistuksen yhtenä tavoitteista on korostaa lapsille sitä, mikä on oikein ja mikä väärin. Tässä toiminnassa kasvattaja suunnittelee ja rakentaa etukäteen päiväkodin ympäristöön rasteja, joissa tulee suorittaa tehtäviä. Tehtävät liittyvät yhdenvertaisuuteen ja toisen kunnioittamiseen. Kysymykset voivat liittyä esimerkiksi oikeudenmukaisuuteen. Luontopedagogisen vuosikellon käsikirjaan on keksitty esimerkkejä kysymyksistä, joita kasvattaja voi hyödyntää. Rastien tehtävät ovat joko kuvia tai kirjoituksia lapsiryhmän taidoista ja iästä riippuen. Rasteille voidaan mennä myös yhdessä kasvattajan kanssa. Kasvattaja voi esittää kysymykset joihin lapset vastaavat.

Yhteisön moninaisuus tulee näkyviin myös kuka minä olen -toiminnassa. Sen tarkoituksena on tutustua päiväkodissa olevien lasten koteihin ja perheisiin. Toiminnan avulla lapsen näkevät, että ihmiset asuvat erilaisissa kodeissa ja perheet voivat olla monimuotoisia. Toiminnan tarkoituksena on korostaa sitä, että kaikki ovat erilaisia, mutta silti yhtä arvokkaita.

Eettisyys korostuu luontopedagogisen vuosikellon toiminnassa myös kestävän ajattelun ja toimintatapojen tukemisessa. Esimerkiksi mitä kuuluu biojätteeseen -toiminnassa, tavoitteena on vahvistaa lapsen tietämystä kierrättämisen tärkeydestä. Toiminnassa lapset pääsevät havainnoimaan sitä, miten yhteisesti sovittu eloperäinen asia maatuu ja miten maatumaton esine ei häviä ajan kuluessa. Lapset saavat nähdä konkreettisesti maatumisen prosessin. Toiminnan tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään, että luontoon ei voi jättää mitään sinne kuulumatonta.

4.6.4 Tutkiminen ja toimiminen ympäristössä

Luontopedagoginen vuosikello ottaa huomioon myös lapsen matemaattisen ajattelun, ympäristökasvatuksen ja teknologiakasvatuksen. Nämä osa-alueet kuuluvat tutkin ja toimin ympä-

ristössäni oppimisen alueeseen. Erityisesti ympäristökasvatus kulkee vahvasti mukana vuosikellon toiminnoissa.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen suhdetta luontoon. Lisäksi lapsille on tärkeää opettaa, kuinka luonnossa toimitaan ja miten sitä voidaan hyödyntää kestävästi. Luontopedagoginen vuosikello tulee käyttöön luontopäiväkoti Lumen kasvattajille. Päiväkoti Lumessa ulkoillaan päivittäin lähiympäristössä ja luonnossa. Kyseisessä päiväkodissa luonto kuuluu vahvasti lasten arkeen ja kasvattajan tehtävänä on vahvistaa lasten luontosuhdetta.

Luontopedagogisessa vuosikellossa on esimerkiksi toimintaa, mikä vahvistaa lapsen tietoisuutta kierrätyksestä ja uusiokäytöstä. Päiväkodin arjessa voidaan hyödyntää runsaasti luonnosta löytyviä materiaaleja. Vuosikellon eri toiminnoissa ohjeistetaan esimerkiksi käyttämään luonnomateriaaleja toiminnan toteuttamisessa. Toimintoihin voidaan hyödyntää muun muassa metsästä löytyviä lehtiä, keppejä, sammalta tai esimerkiksi marjoja. Prässättyjä ja lamiinoituja lehtiä voidaan hyödyntää tarpeen mukaan monipuolisesti eri toiminnoissa ympärivuotisesti. Marjoista irtoavilla väreillä voidaan maalata värikkäitä maalauksia. Keskeistä puoliteuista sienistä voidaan valmistaa leimaisimet, joiden avulla on mahdollista tehdä erimuotoisia sienikuvia esimerkiksi paperille. Esineiden ja asioiden uusiokäyttö ja hyödyntäminen monipuolisesti eri toiminnoissa vähentää kuluttamista.

Kierrätystä voidaan harjoittaa eri tavoin varhaiskasvatuksessa. Vuosikellon toiminnassa on esimerkiksi maatumiseen liittyvä toiminta. Toiseen purkkiin laitetaan jotain maatuvaa eloperäistä ainesta ja toiseen purkkiin asioita, jotka eivät maadu. Ajan kuluessa havainnoidaan lasten kanssa sitä, toteutuiko alussa tehty hypoteesi. Matkan varrella tilannetta seurataan. Tapahtumasta voidaan ottaa valokuvia, tehdä muistiinpanoja esimerkiksi piirtäen. Hyvä keino havainnointiin on myös videopäiväkirja. Kuvaamalla, muistiinpanoja tekemällä ja piirtämällä eri vaiheista, voidaan havainnoida prosessin kulkua alusta loppuun saakka. Tällä tavoin toimimalla lapset pääsevät itse seuraamaan maatumisen prosessia ja hahmottamaan paremmin sitä, mikä kuuluu luontoon ja mikä ei kuulu.

Lapsen matemaattista ajattelua voidaan tukea esimerkiksi erilaisilla hahmottamiskykyyn liittyvillä toiminnoilla. Luontopedagogisessa vuosikellossa on toimintaa, mitkä tukevat lapsen matemaattista ajattelua. Esimerkiksi veden eri olomuotojen tutkiminen tukee hahmottamista. Vettä voidaan jäädyttää, sulattaa eri tavoin tai sitä voidaan värjätä.

4.6.5 Lapsen kasvu, liikkuminen ja kehittyminen vuosikellon toiminnan avulla

Varhaiskasvatuksessa painotetaan sitä, että lapsia tulisi innostaa ja kannustaa liikkumaan monipuolisesti ja saada sitä kautta iloa. Varhaiskasvatuksessa tulee järjestää ohjatun liikunnan lisäksi muitakin mahdollisuuksia liikkumiselle. Esimerkiksi oppimisympäristön tulee mahdollistaa lapsen liikkuminen niin sisällä, kuin ulkonakin. Liikkuminen on tärkeää lapselle. Se

tukee lapsen karkeamotoristen taitojen kehittymistä ja edistää lapsen kasvua, kehitystä, oppimista sekä hyvinvointia. Lisäksi ryhmässä liikkuminen kehittää muun muassa vuorovaikutus- ja itsesääätelytaitoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 46.) Luontopedagogisessa vuosikellon toiminnoissa lapset pääsevät liikkumaan päivittäin. Toimintaan kuuluvat retket ja leikit erilaisissa ympäristöissä. Päiväkoti Lumessa luonto on vahvasti mukana päivittäisessä toiminnassa, joten mahdollisuuksia ohjattuun liikkumiseen tai vapaaseen leikkiin ulkona on runsaasti. Luonnossa on eri elementtejä, jotka mahdollistavat monipuolisen liikkumisen. Esimerkiksi polut, kannot, kivet, oksat tai muut vastaavat kohdat ohjaavat lapsia käyttämään kehoaan eri tavoin liikkeessään.

Lapsia voidaan kannustaa myös erilaisiin liikunnallisiin leikkeihin. Leikki korostuu luonteenomaisena toimintana varhaiskasvatuksessa. Valtakunnallisissa opetussuunnitelmissa korostetaan leikin merkitystä. Leikkiminen ei ole tietoinen opetusväline lapselle vaan enemmänkin tapa hahmottaa maailmaa. Leikkiminen tuottaa iloa, motivoi ja sen avulla lapsi saa tietoa ja oppii erilaisia taitoja ja asenteita. Lisäksi leikin avulla lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät. Vaikka lapsi ei tiedosta välttämättä oppivansa leikin kautta, niin varhaiskasvatuksessa leikki on keskeinen työtapa. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on velvollisuus turvata lapselle edellytykset leikkiin, ohjata sitä tarvittaessa ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä. (Kangas ym. 2018, 21-22.) Luontopedagogisen vuosikellon toimintaan kuuluu monipuolisesti eri leikkejä, jotka kehittävät lapsen taitoja. Liikunnallisissa leikeissä on omat sääntönsä, joten kuuntelutaitojen merkitys korostuu sääntöjen kertaamisessa. Vuorovaikutus kehittyy esimerkiksi siinä kohtaa, kun säännöistä keskustellaan. Lapsen liikkeessä liikuntaleikeissä eri tavoin, kasvattaja pystyy havainnoimaan helpommin lapsen motorisia taitoja.

Liikkumisen tueksi voidaan soittaa myös musiikkia. Luontopedagogisen vuosikellon toiminnassa on esimerkiksi pupujumppaa. Jumpassa on tavoitteena muun muassa kuuntelutaitojen ja keskittymiskyvyn kehittäminen, oman kehon ja sen liikkeiden vahvistaminen sekä mielikuvituksen kehittäminen. Tarkoituksena on innostaa lapset liikkumaan eri tavoin tarinaa apuna käyttäen. Kasvattaja lukee tarinaa pupusta, joka seikkailee tarinassa eri tavoin liikkumalla. Lapset ovat pupuja, jotka eläytyvät ja liikkuvat tarinan mukaisesti. Liikkumisen tueksi taustalla soi innostavaa kannustava musiikki, jonka tarkoitus on helpottaa ja rohkaista lapsia eläytymään tarinaan.

Liikkumisen lisäksi luontopedagogisen vuosikellon sisältö ottaa huomioon terveelliset ja turvalliset elämäntavat. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa painotetaan erityisesti sitä, että lapsia kannustetaan monipuoliseen ravintoon ja suhtautumaan ruokaan myönteisesti (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 48). Vuosikellon toiminnan avulla lapset saavat tietoa muun muassa marjoista, kasviksista ja vihanneksista. Keväällä päiväkoti Lumessa voidaan luontopedagogisen vuosikellon toiminnan avulla istuttaa erilaisia kasviksia ja vihannek-

sia. Istuttamiseen ja kasvatukseen tutustuessaan lapset oppivat ruokatuntemuksesta ja kestävästä elämäntavasta. Itse kasvattamalla säästää muun muassa rahaa ja jätteiden syntymistä. Keskusteluiden käyminen ruokapöydän ääressä ja ruokien tunnistaminen edesauttaa maistamista ja poistaa mahdollisia ennakkoluuloja erilaisia ruoka-aineita kohtaan. Luontopedagogisen vuosikellossa pyritään esimerkiksi ruuan valmistaminen ja leipomisen avulla lisäämään kiinnostusta ruokaa kohtaan. Lisäksi osaa resepteistä hyödyntämällä voidaan vähentää ruokahävikkiä.

Luontopedagogisen vuosikellon toiminnan sisältöön kuuluu myös sadonkorjuujuhlat. Sadonkorjuun teemalla edistetään myönteistä suhtautumista ruokaan ja monipuoliseen syömiseen. Tutustuessa raaka-aineisiin eri aistien avulla lapset oppivat ruokatottumuksia. Lisäksi he saavat tietoa eri ruoka-aineiden alkuperästä. Sadonkorjuujuhlassa kerätään myös keväällä istutetut vihannekset ja kasvikset.

Luontopedagogisen vuosikellon toiminnoissa otetaan huomioon myös turvallisuus. Yhdessä liikkeessä voidaan tehdä havaintoja ympärillä olevista ja tapahtuvista asioista. Ryhmän pelisäännöt ja rajat käydään läpi, kun liikutaan luonnossa tai liikenteessä. Säännöt toistuvat myös ruokailu-, pukeutumis- ja leikkitalanteissa. Luontopäiväkoti Lumessa vietetään paljon aikaa ulkona ja luonnossa. Tästä syystä on tärkeää, että heti toimintakauden alkaessa lapsien kanssa käydään läpi ja kerrataan pukeutumiseen liittyviä asioita. Esimerkiksi sitä, millaisia varusteita on hyvä pukea, kun lähdetään luontoon. Pukeutumisessa on tärkeää myös huomioida sen hetkinen sää. Pukemiseen liittyvät asiat tukevat lapsen arjen taitojen opettelua. Liitimme luontopedagogiseen vuosikelloon ohjeet, jonka avulla kasvattajat ja lapset voivat yhdessä pohtia sitä, millaiset varusteet tarvitaan eri vuodenaikoina. Ohjeet voidaan kiinnittää myös päiväkodin seinälle ja niitä voidaan kerrata tarvittaessa. Pukemistaitoja opetellaan ympäri vuoden, mutta turvallisuus korostuu esimerkiksi myös marraskuussa, kun lapset pääsevät rakentamaan itse heijastimet ja samalla keskustellaan niiden tärkeydestä.

5 Opinnäytetyön arviointi

Luontopedagoginen vuosikello on käsikirja kasvattajille. Sen tarkoituksena on auttaa kasvattajaa pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa siten, että toiminta vahvistaisi lapsen luontosuhdetta varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti. Käsikirjaa kehittäessä tuli huomioida varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lisäksi myös muut aiheita tukevat kirjalliset tuotokset ja tutkimukset. Vuosikellon kehittämisessä hyödynnettiin myös erilaisia luontoaiheisia teoksia ja tutkimuksia. Nämä tukevat ajatusta siitä, että luonnossa voidaan toteuttaa pedagogista toimintaa ja sen avulla kehittää lasta kokonaisvaltaisesti.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) on valtakunnallinen ohjeistus varhaiskasvatusta toteuttaville tahoille. Varhaiskasvatusta tulee toteuttaa näiden perusteiden pohjalta. Luontopedagogisen vuosikellon toiminta on suunniteltu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden

oppimisen alueiden mukaisesti. Ajatuksena on, että vuosikellon toiminta tukee lapsen ikätason mukaista kehitystä, oppimista ja kasvua. Toiminnan taustalla on ajatus kestävästä elämäntavoista ja luontosuhteen juurruttamisesta lapseen jo varhaisessa elämänvaiheessa. Vuosikellon toiminta painottuu luonnossa toteutettaviin toimintoihin. Lisäksi sisätiloissa tapahtuvassa toiminnassa luonto tuodaan näkyväksi eri tavoin. Luontopedagogisen vuosikellon toiminnassa esimerkiksi luonnon tarjoamia materiaaleja hyödynnetään monipuolisesti myös sisällä tapahtuvissa toiminnoissa.

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan avuksi on laadittu oppimisen eri alueet: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, kasvan, liikun ja kehityn sekä tutkin ja toimin ympäristössäni. Nämä alueet sisältävät vielä eri osa-alueita, joiden tarkoitus on ohjata varhaiskasvatuksen toteutumista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 36.) Opinnäytetyön edetessä ja oppimisen alueita tutkittaessa pystyi havainnoimaan sen, että alueet eivät ole toisistaan irrallaan olevia alueita. Oppimisen alueet ikään kuin kiehtoutuvat yhteen ja luovat yhdessä yli rajojen kokonaisuuden, jolla voidaan tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Esimerkiksi musiikin voi yhdistää liikkumiseen tai musiikkia voidaan hyödyntää kielelliseen oppimiseen. Luontopedagogisen vuosikellon toiminnoista sai rakennettua monipuolisia ja tavoitteellisia yhdistelemällä eri oppimisen alueita.

Luontopedagoginen vuosikello tukee kasvattajaa varhaiskasvatuksen suunnittelussa. Kasvattajalla on mahdollisuus hyödyntää käsikirjaa sellaisenaan tai poimia sieltä itselleen sopivimmat toiminnot. Kasvattaja voi myös lisätä käsikirjaan toimintoja tarvittaessa. Luontopedagogista vuosikelloa suunnitellessa ajatuksena oli kehittää toimintaa siten, että toiminnassa hyödynnetään luontoa oppimisympäristönä mahdollisimman monipuolisesti. Toimintoihin pystyi helposti yhdistämään liikuntaa, musiikkia, leikkiä, ilmaisua, taidetta, ajattelua, kielellistä kehitystä tukevaa toimintaa, monilukutaitoa ja kaikkia muita keinoja, joita varhaiskasvatuksessa hyödynnetään oppimiseen. Eri asioita yhdistelemällä, soveltamalla ja hyödyntämällä voidaan kehittää työkalu, joka tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä.

Jos lapset saavat jo varhaisessa elämänvaiheessa vaikuttaa aktiivisesti ympäristöön liittyviin asioihin, niin todennäköisesti tämä kestävä elämäntapa kantaa myös aikuisuuteen saakka (Raittila 2017, 220). Luontopedagogisen vuosikellon toiminta painottuu luonnossa toteutettaviin menetelmiin, luonnon hyödyntämiseen oppimisessa ja kestäviin valintoihin. Kasvattaja saa luontopedagogisen vuosikellon avulla uusia näkökulmia ja vinkkejä varhaiskasvatuksessa tehtävään työhön. Ohjekirjan eri toimintoja hyödyntämällä kasvattaja voi vahvistaa lapsen luontosuhdetta varhaiskasvatuksessa.

5.1 Opinnäytetyön luotettavuus

Luontopedagogisen vuosikello -työkalun toimintojen luotettavuutta oppimisen kannalta tukee varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti kehitetty toiminta. Olemme tut-

kineet sitä, miten varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ohjeistetaan lapsen kokonaisvaltaisen kehittymisen, oppimisen ja kasvamisen tukemisessa. Vuosikellon toiminta on suunniteltu oppimisen eri alueita hyödyntäen.

Tutkimusta tai kehittämistehtävää ei voi lähteä tekemään ilman aiheeseen liittyvää teorian tietoa. Tiedon hankkiminen ja tutkiminen on tärkeää työskentelyn kaikissa vaiheissa. Tutkimukseen on hyvä hyödyntää jo olemassa olevia tutkimuksia aiheesta. Se antaa laajempaa kuvaa tutkimuksen aiheesta. Aineistoa tarkasteltaessa on muistettava olla myös kriittinen. Kriittinen suhtautuminen lähdekirjallisuuteen lisää tutkimuksen luotettavuutta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 105.) Olemme ottaneet opinnäytetyön prosessissa huomioon teoriapohjan viitteiden ja lähteiden luotettavuuden. Käytimme opinnäytetyöhön lähteitä, jotka ovat luotettavia ja tukevat opinnäytetyön aihetta. Kiinnitimme huomiota myös kustantajaan. Varmistimme mahdollisuuksien mukaan lähteiden alkuperän ja pyrimme aina etsimään alkuperäisen lähteen. Käytimme opinnäytetyössä lähteitä, jotka olivat suhteellisen tuoreita. Kiinnitimme erityistä huomiota siihen, että tutkimukset olivat mahdollisimman uusia.

5.2 Eettinen näkökulma

Opinnäytetyön tavoitteena oli löytää ja kehittää teorioiden pohjalta lapsen luontosuhdetta tukevaa toimintaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat valtakunnallinen ohjeistus varhaiskasvatuksen toteuttamiseen. Luontopedagoginen vuosikello rakentuu vahvasti eri tutkimusten ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Olemme ottaneet toiminnoissa huomioon sen, että lapset toimivat eettisesti oikein. Luontopedagogisen vuosikellon toiminnoissa esimerkiksi kasvattajia ohjeistetaan valitsemaan ja käyttämään eri materiaaleja kestävästä kehitystä ajatellen.

Luontopedagogista vuosikelloa kehittäessä ja toiminnan suunnittelussa olemme huomioineet myös sosiaalialan eettiset periaatteet. Eettisissä periaatteissa mainintaan muun muassa itsemääräämisoikeus, osallisuus, yhdenvertaisuuden, syrjinnän vastustaminen ja erilaisuuden hyväksyminen (Heikkinen 2017, 7). Luontopedagogisessa vuosikellossa osallisuus toteutuu esimerkiksi toivomuspuun avulla. Lisäksi eri toiminnoissa kehoitetaan ottamaan lapset mukaan suunnittelemaan toimintaa. Tämä korostuu erityisesti näytelmien suunnittelussa. Useassa toiminnassa ohjeistetaan tekemään ja keskustelemaan yhdessä ilman, että kasvattaja määrää roolit tai ryhmät.

Jokaisella lapsella tulee olla myös oikeus kieltäytyä toiminnasta. Ketään ei saa pakottaa osallistumaan. On kuitenkin tärkeää, että kukaan ei koe jäävänsä ulkopuolelle. Yhdenvertainen kohtelu antaa lapsille hyvän kuvan siitä, että kaikki ovat tasa-arvoisessa asemassa ja että jokaisella on oma roolinsa ja paikkansa varhaiskasvatusympäristössä. Olemme pyrkinneet kehittämään vuosikellon toiminnat siten, että niihin olisi mahdollisimman mielekästä ja helppoa

osallistua. Toiminnot eivät ole liian haastavia ja niihin voi osallistua matalalla kynnyksellä. Toiminnot ovat myös turvallisia toteuttaa.

5.3 Kehittämisehdotukset käsikirjaan

Luontopedagogista vuosikelloa suunnitellessa nousi esiin osallisuuden toteutuminen. Käsikirjaan on laadittu valmiiksi eri kuukausille toimintoja, joita varhaiskasvatuksen ammattilainen voi hyödyntää varhaiskasvatusympäristön arjessa. Toiminta on vapaaehtoista ja kasvattaja voi soveltaa niitä haluamallaan tavalla. Pohdimme silti, onko valmiiksi laaditut toimintasuunnitelmat lapsen osallisuutta rajaava tekijä. Luontopedagoginen vuosikello on ohjeistus, mutta vastuu osallisuuden mahdollistamisesta jää lopulta kasvattajille. Jos luontopedagogisen vuosikellon kehittämiseen olisi ollut enemmän aikaa, niin osallisuuden kehittämiseen olisi voinut keskittyä syvemmin sillä työn kokonaisuus on hyvin laaja-alainen.

Ajattelemme, että luontopedagogisen vuosikellon hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa tulee olla kasvattajalle vapaaehtoista. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen tulisi muodostaa oma kasvatusnäkömyksensä arvojensa, mielenkiinnon kohteidensa, periaatteiden ja tavoitteiden pohjalta. Lisäksi kasvattajan tulee huomioida varhaiskasvatusta toteuttaessa myös lapsen ja huoltajien näkemys. Valmiiksi laadittu käsikirja ei välttämättä tue oman kasvatusnäkömyksen muodostamista. Kehittämiskohteena voisikin pohtia sitä, miten luontopedagogisen vuosikellon toiminnasta saisi entistä joustavamman kasvattajan näkökulmasta. Käsikirjaan voisi lisätä esimerkiksi runsaasti enemmän toimintoja, jotka taas mahdollistaisivat kasvattajille eri vaihtoehtoja ja variaatioita, joita hyödyntää varhaiskasvatuksessa.

Luontopedagoginen vuosikello toteutettiin tilaajan toiveesta. Luontopäiväkoti Lumessa ulkoiluun päivittäin luonnossa ja luonto on vahvasti osana päiväkodin arjessa. Käsikirja soveltuu mielestämme hyvin päiväkotiin, jossa lapset ovat tottuneet ulkoilemaan, liikkumaan ja tutkiimaan luonnossa. Ajatuksena oli, että luontopedagogista vuosikelloa voisi hyödyntää myös muut Norlandian päiväkodit. Kehittämiskohtana voisikin miettiä sitä, miten päiväkodit, joissa ei ole luontopainotteista toimintaa voisivat hyödyntää luontopedagogista vuosikelloa. Niin sanotusti tavallinen päiväkotit voisi mahdollisesti poimia työkalusta mieleisensä toimintansa ja lisätä sitä kautta luonnossa liikkumista esimerkiksi sen sijaan, että he ulkoilisivat tutussa pihapiirissä.

Alussa oli tarkoitus, että otamme opinnäytetyössä huomioon erityisesti vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön. Aiheen laajuus kuitenkin aiheutti sen, että yhteistyö vanhempien kanssa jäi vajaaksi. Saimme joihinkin toimintoihin tämän yhdistettyä, mutta sitä olisi voinut kehittää lisää. Lisäksi vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön toteutumisen vastuu jää jälleen kasvattajille. Luontopedagogisen vuosikellon avulla pystyimme vain ehdottamaan toimintaa, jossa yhteistyötä voisi hyödyntää ja syventää.

Luontopedagoginen vuosikello on käsikirja, johon on laadittu kasvattajille eri toimintoja, joita he voivat hyödyntää varhaiskasvatuksessa. Yhtenä ajatuksena opinnäytetyössä oli, että käsikirja vähentäisi jo valmiiksi hektistä varhaiskasvatuksen ammattilaisten arkea. Pohdimme kuitenkin sitä, että suunnittelutyö saattaisi kehittää kasvattajien ammattitaitoa sen sijaan, että kasvattajalle on kehitetty valmis käsikirja. Kasvattajilla on omat arvonsa ja painotukset, joiden kautta varhaiskasvatusta suunnitellaan ja toteutetaan. On erittäin tärkeää, että kasvattaja arvioi jatkuvasti tekemäänsä työtä ja peilaa omia kokemuksiaan. Reflektiivisyyden kautta oppii itsestään, työtavoistaan ja sen pohjalta on helpompi lähteä kehittämään omia työmenetelmiään. Kriittinen suhtautuminen omaan tekemiseen auttaa jokaista kehittymään ja oppimaan uutta. Jos kasvattaja hyödyntää varhaiskasvatuksessa luontopedagogista vuosikelloa tarkasti toimintoja noudattaen, mahdollisuutta reflektiivisyydelle ei välttämättä jää. Luontopedagogisen vuosikellon toiminnan soveltaminen ja kehittäminen jää lopulta kasvattajan sekä tiimin vastuulle.

5.4 Oppimisen arviointi

Opinnäytetyön prosessin tavoitteena oli työskennellä avoimesti, keskustellen ja työparia kunnioittaen. Opinnäytetyön prosessin alussa meillä oli yhtenevä ajatus siitä, että opinnäytetyötä tehdään tasaisella työnjaolla, aidosta kiinnostuksesta aihetta kohtaan, hyvästä vuorovaikutuksesta ja molempien vahvasta panoksesta opinnäytetyöhön. Olimme lisäksi yhtä mieltä siitä, että tavoittelemme opinnäytetyöstä kiitettävää arvosanaa. Työskentelyyn liittyvät tavoitteet olivat mielessä koko opinnäytetyöprosessin ajan. Kävimme lähes päivittäin keskustelua opinnäytetyöhön liittyen. Emme epäröineet keskustella asioista, jotka tuottivat hankaluuksia. Pyrimme siihen, että meillä on yhtenevä ajatus siitä, miten opinnäytetyö etenee.

Prosessin alussa lähdimme tutkimaan aihetta hieman liian laajasta näkökulmasta. Tutkimme aihetta aluksi myös ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Lisäksi ajatuksena oli hyödyntää metsämörritoimintaa kehittämistehtävässä. Huomasimme kuitenkin, että aiheen rajaaminen helpottaa työn kehittämistä. Opinnäytetyön suunnitelman loppusuoralla päätimmekin rajata tutkittavaa ilmiötä. Rajaaminen selkeytti opinnäytetyön prosessia. Vaikka luonnon positiivinen vaikutus ihmiseen on mielenkiintoinen, päätimme rajata aiheen lopulta siihen, millaisten pedagogisten toimintojen avulla kasvattajalla on mahdollisuus vahvistaa lapsen luontosuhdetta. Hyvinvointi ja kestävä kehitys kulkivat kuitenkin osittain mukana läpi prosessin. Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa meille painotettiin aiheen rajaamisen tärkeyttä. Luontopedagogista vuosikelloa kehittäessä saimme itse kokea kyseisen asian tärkeyden. Opimme, että liian laaja näkökulma aiheeseen hankaloittaa kehittämistehtävän etenemistä. Rajaaminen selkeytti ajatuksia ja auttoi johdonmukaisemman suunnan löytämisessä.

Tietoisuus palautuspäivästä helpotti työn aikatauluttamista ja koemme, että se piti myös motivaatiotason korkealla. Aiheen mielenkiintoisuus ja työn konkreettisuus edisti opinnäytetyön etenemistä. Yhteistyön sujumista edisti prosessin aikana suuresti molempien työmoraaali

opinnäytetyötä kohtaan. Lisäksi molemmilla on tulevina varhaiskasvattajina motivaatiota oppia uutta ja kehittää jo olemassa olevaa tietotaitoa. Hyvä keskinäinen vuorovaikutus ja kokoaikainen reflektointi lisäsi monipuolisuutta niin työkalun, kuin taustateorian ymmärtämiseen ja sisäistämiseen.

Hyödynsimme luontopedagogisen vuosikellon toiminnan kehittämiseen luontoaiheista kirjallisuutta ja vuonna 2018 laadittua varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Vuosikellon toiminnan suunnittelu vaati meiltä molemmilta kuitenkin myös luovaa työtä. Hyödynsimme toiminnan suunnittelussa kirjallisuuden lisäksi muun muassa omia kokemuksia, päiväkodilta saatuja vinkkejä, mutta myös täysin itse keksittyjä tai valmiista leikeistä sovellettuja toimintoja. Opinnäytetyö rakentui vahvasti teorian pohjalta, mutta oli erityisen kiinnostavaa ja ammatillisesti kehittävää suunnitella lapsille omaa luontoaiheista toimintaa. Toimintoja suunnitellessa havaitsimme, että luovaa ajattelua hyödyntämällä eri toimintoja voi muokata ja soveltaa tarpeisiin vastaaviksi. Toiminnan ydin ja tavoitteet pysyvät samana, mutta toimintaa pystyi muokkaamaan teeman mukaiseksi. Koemme, että luontopedagogisen vuosikellon toiminnan kehittäminen vahvistaa molempien luovaa ajattelua ja sen hyödyntämistä. Lisäksi luonto ja sen tarjoamat mahdollisuudet ovat meille molemmille hyvin läheinen ja merkityksellinen asia. Työskentelemme tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen opettajina todennäköisesti päiväkodissa. Muun muassa tästä syystä oli varsin mielenkiintoista tulevien kasvattajien näkökulmasta kehittää varhaiskasvatuksen ammattilaisille työkalu aiheesta, jonka molemmat kokevat tärkeäksi myös vapaa-ajalla. Mielenkiintoisen aiheen ja tulevan ammatin näkökulman yhdistäminen piti motivaation korkealla läpi opinnäytetyöprosessin. Uskomme, että luovuus toiminnan suunnittelussa, luonto oppimisympäristönä ja luonnon hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa pysyy vahvasti molempien mukana vielä tulevaisuudessa.

Lähteet

Painetut

Cantell, H. 2004. Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Helenius, A. & Lummelahti, L. 2013. Leikin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Kangas, J., Vlasov, J., Fonsén, E., Heikka, J. 2018. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry.

Kenney, S. 2005. Nursery Rhymes: Foundation for Learning. *General Music Today* 19(1) s.28-31.

Kronqvist E. & Kumpulainen K. 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt: eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOY.

Lipponen, L. 2017. Tutkiva oppiminen varhaispedagogiikassa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus. s. 29-37.

Nikkinen, I. 2000. *Metsämörri: Ohjaajan käsikirja*. Rakennusalan kustantajat.

Parikka-Nihti M & Suomela L. 2014. Iloa ja ihmettelyä - Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Parikka-Nihti M. 2011. *Pieniä puroja: kasvua kohti kestävä kehitystä*. Helsinki: Lasten Keskus.

Polvinen, K., Pihlajamaa, J., Berg., P. 2012. *Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille*. Helsinki: Sitra & Kansallinen Hyvinvointiverkosto.

Pääjoki, T. 2017. *Lasten taiteellinen toimijuus*. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus. s. 109-120

Raittila, R. 2017. *Ympäristökasvatus on lasten toimintaa*. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus. s. 210-220.

Salonen, K. 2010. *Mielen luonto - Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma*. Helsinki: Green Spot.

Sähköiset

Heikkinen, A. 2017 Arki, arvot ja etiikka - Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Talentia. Viitattu 30.9.2019. <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>

Honka, N. 2015 Metsässä oleskelu lapsena kannattaa - voi jopa vähentää allergista herkistymistä. Yle. Viitattu 15.9.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-7765421>

Karila, K. 2016 Vaikuttava varhaiskasvatus. Opetushallitus. Viitattu 5.9.2019. https://www.oph.fi/download/176638_vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf

Koikkalainen, M. 2015. Mennään metsään - Ideoita luontokasvatukseen päiväkodissa. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Saimaan ammattikorkeakoulu. Viitattu 22.9.2019. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/104248/Milla%20Koikkalainen%20opinnaytetyo.pdf?sequence=1>

Korhonen, S. & Vuorenmaa, S. 2016. 100 askelta luontoon, ideakansio päiväkotikiinnittämiseen. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Centria ammattikorkeakoulu. Viitattu 22.9.2019. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/111081/ONT.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Leskinen S. & Vaihemäki S. 2018. Luonto pedagogisena oppimisympäristönä: Toimintakortteja kasvattajille. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 22.9.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/150432/Leskinen_Sanna%20%20Vaihemaki_Sari.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Niemelä S. 2016. Mennään metsään: varhaiskasvatuksen toteuttaminen luonnossa. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Viitattu 22.9.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116859/Niemela_Satu.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Norlandia Päiväkodit Oy 2019a. Luontopäiväkodit. Viitattu 18.9.2019. <http://norlandiapaivakodit.fi/Sisalto/Sivu/84024#>

Norlandia Päiväkodit Oy 2019b. Norlandia Lumi. Viitattu 15.9.2019. <http://lumi.norlandiapaivakodit.fi/Sisalto/Sivu/84024>

Opetushallitus 2019. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus. Viitattu 5.10.2019. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kulttuurinen-moninaisuus-ja-kielitietoisuus>

Sahi, V. 2014. Suomen luonnonsuojeluliitto ry. Koulumetsäopas - Käsikirja koulujen ja päiväkotien lähimetsien käyttöön ja turvaamiseen. Suomen luonnonsuojeluliitto ry. Viitattu 18.9.2019. <https://www.sll.fi/app/uploads/2018/08/Koulumetsaopas2014.pdf>

Suomen Latu. 2019a. Ilo kasvaa ulkona. Viitattu 22.9.2019. <https://www.suomenlatu.fi/vaikuta/me-vaikutamme/hankkeet/ilo-kasvaa-ulkona.html>

Suomen Latu. 2019b. Metsämörri. Viitattu 26.9.2019. <https://www.suomenlatu.fi/ulkoile/lastentoiminta/metsamorri.html>

Varhaiskasvatustilaki 540/2018. Viitattu 5.9.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Viitattu 15.9.2019. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Kuviot

Kuvio 1 Oppimisen alueet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40-50.)	11
---	----

Liitteet

Liite 1: Luontopedagoginen vuosikello	1
---	---

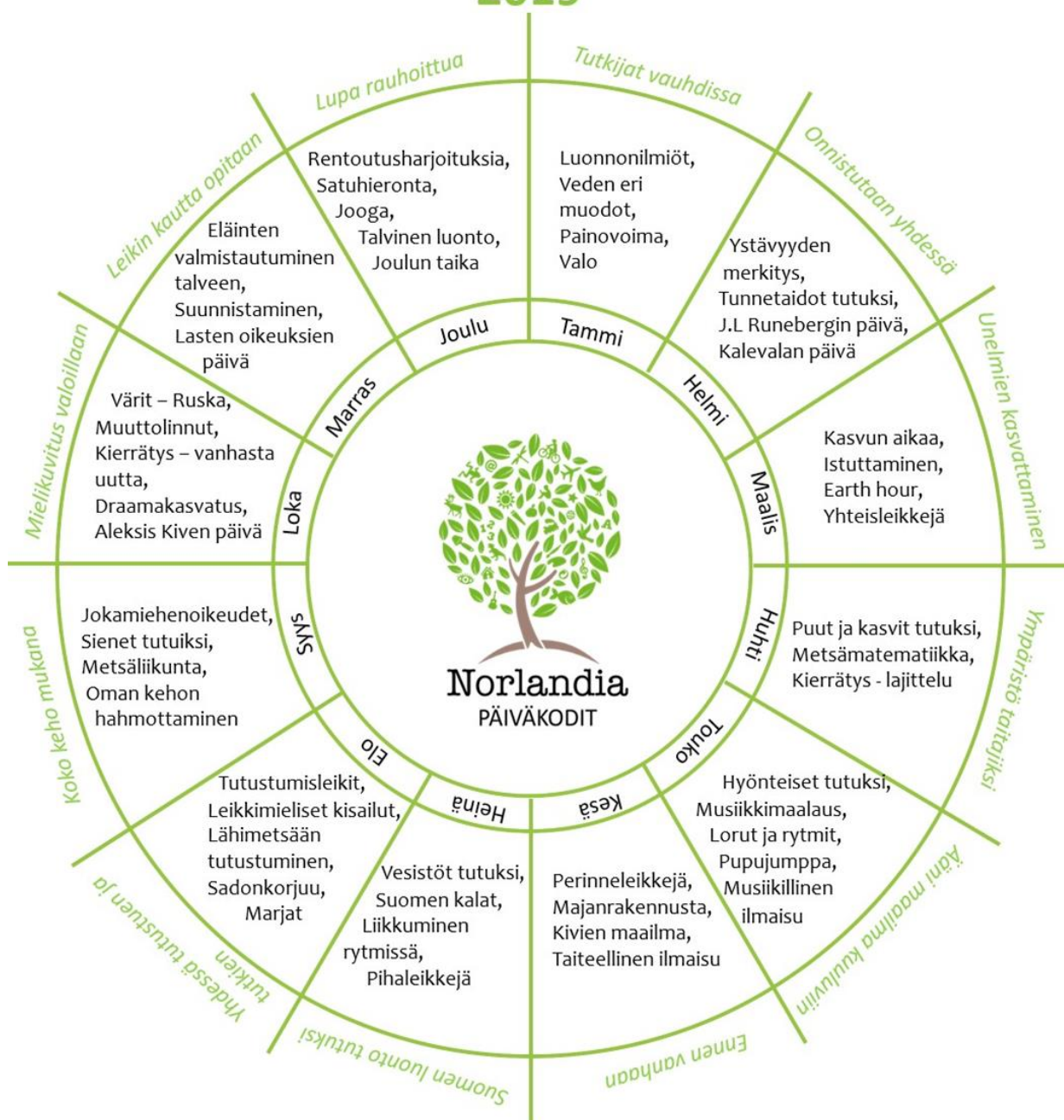
Liite 1: Luontopedagoginen vuosikello

Luontopedagoginen vuosikello

Varhaiskasvatuksen tueksi

Luontopedagoginen vuosikello 2019

MITEN VUOSIKELLOA KÄYTETÄÄN?

Luontopedagoginen vuosikello on suunniteltu tueksi varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Sen tarkoituksena on toimia pohjana luontopedagogiikan toteuttamiselle. Jokaiselle kuukaudelle on suunniteltu valmiita ideoita varhaiskasvatustoimintaan, joiden käyttöä kasvattaja voi itse soveltaa ryhmän tarpeet ja lapsen mielenkiinnon kohteet huomioiden. Toiminnan sisältö rakentuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) oppimisen alueiden mukaisesti. Luontopedagogisen vuosikellon toiminta tukee lapsen kehitystä, oppimista ja kasvua. Uusimpien liikuntasuosittelusten mukaan alle 8-vuotiaiden lasten tulisi liikkua vähintään 3 tuntia päivässä. Ulkona liikkuminen vaikuttaa positiivisesti lapsen unenlaatuun, ruokahaluun ja terveyteen. Luontopedagogisen vuosikellon yksi tavoitteista on vahvistaa lapsen luontosuhdetta ja luonnossa liikkumista. Suurin osa toiminnoista tapahtuu ulkona tai luonnossa. Tämän lisäksi luontoa hyödynnetään myös sisällä tapahtuvissa toiminnoissa.

Elämysten mahdollistaminen lisää lapsen motivaatiota oppimiselle. Elämysten järjestäminen ei vaadi suuria ponnisteluja. Lapsen maailmaan uppoutumisen ja mielikuvituksen avulla kasvattajat voivat luoda monipuolista toimintaa varhaiskasvatukseen. Vuosikellon toiminnan avulla lapset saavat elämyksiä ja kokemuksia, joita lapsi kantaa mukanaan läpi elämän. Luontopedagoginen vuosikello tarjoaa kasvattajille valmiita toimintoja ja vinkkejä luonnon hyödyntämiseen oppimisympäristönä. Lasten kanssa uusien asioiden oivaltaminen lapsilähtöisesti voi kuitenkin poiketa kasvattajan alkuperäisestä suunnitelmasta. Suunnitelmien tekeminen ohjaa kasvattajan pedagogista suuntaa, jota voidaan muokata aina tarpeen vaatiessa. Pääasiana on positiivinen luontokokemus ja kestävä elämäntavan oppiminen siten, että jokainen tuntee olonsa luontevaksi luonnossa sekä oppii kunnioittamaan sitä.

Luontopedagogisessa vuosikellossa on jokaiselle kuukaudelle valmiit toiminnot, joita kasvattaja voi hyödyntää ja soveltaa tukena varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Suurin osa toiminnasta on toteutettavissa tarpeen mukaan myös pienryhmissä. Toimintoja hyödyntämällä sellaisenaan tai muokkaamalla ikätason mukaisesti saadaan jokaiselle ikäryhmälle sopivaa tekemistä. Vuosikellossa on otettu huomioon myös eri juhlapyhät, joita tavallisesti vietetään varhaiskasvatuksessa. Vuosikellossa on myös helppoja reseptejä, joita hyödyntämällä saadaan yhteistä puuhaa varhaiskasvatukseen.

Toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon lapsen osallisuus ja mielenkiinnon kohteet. Kuukausien painotukset tulevat vuodenaikojen ja luonnonkiertokulun mukaan. Luontopedagogisesta vuosikellosta kasvattaja voi poimia itselleen ja ryhmälleen sopivimmat toiminnot ja vinkit varhaiskasvatuksen toteuttamiselle. Tietyn kuukauden toimintaa voidaan hyödyntää myös eri kuukausina soveltamalla sitä tarpeidensa mukaan.

LUONNON HYÖDYT VARHAISKASVATUKSESSA

- ❖ Kulttuuriperimä & identiteetti
- ❖ Kestävän kasvun tiedostaminen
- ❖ Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen
- ❖ Hyvinvoinnin lisääntyminen
- ❖ Monipuolinen oppimisympäristö
- ❖ Mielikuvituksen kehittyminen
- ❖ Motoristen taitojen kehitys
- ❖ Eri elementit toimintoihin
- ❖ Monipuoliset liikkumismahdollisuudet
- ❖ Luonnon musiikki = äänet
- ❖ Värejä ja tuoksuja
- ❖ Leikkiympäristö
- ❖ Seikkailuja
- ❖ Rentoutuminen

HUOMIOITA KASVATTAJALLE VUOSIKELLON TOIMINTAAN

- ❖ Vastuu toiminnan toteutuksesta - pelisäännöt
- ❖ Tunnelman virittäminen
- ❖ Lapsen osallisuuden toteutuminen
- ❖ Materiaalien hyödyntäminen monipuolisesti
- ❖ Mielikuvitus ja heittäytyminen
- ❖ Turvallisen ympäristön luominen
- ❖ Yhteistyön toteutuminen eri tahojen kanssa
- ❖ Kestävien elämäntapojen huomioiminen myös muussa arjessa
- ❖ Uuden kehittäminen
- ❖ Oikeanlainen varustus

ELOKUU

Yhdessä tutustuen ja tutkien

Tavoitteet:

- ❖ Kuuntelutaidot
- ❖ Sosiaaliset taidot
- ❖ Vuorovaikutustaidot
- ❖ Turvallisuus

Kasvattajalle:

- ❖ Yhteisten pelisääntöjen luominen
- ❖ Sopiva pukeutuminen ja varustus lapsille

Sisältö:

- ❖ Tutustumisleikit
- ❖ Lähimetsään tutustuminen - Mitä löytyy?
- ❖ Sadonkorjuu: vihannekset ja kasvikset tutuiksi
 - Sadonkorjuujuhla
- ❖ Marjat

Tutustuminen ja ryhmäytyminen on tärkeää toisiaan kannustavan ja turvallisen ilmapiirin luomisessa. Tutustumisella ja ryhmäytymisellä luodaan perustaa yhdessä toimimiselle sallivassa ympäristössä, jossa jokaisella on tasa-arvoinen oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Sosiaalisten taitojen ja suhteiden merkitys ovat lapselle tärkeä osa hyvinvointia ja mielenterveyttä. Hyvät keskinäiset vuorovaikutustaidot ja ryhmän yhteishenki tukee myös ristiriitatilanteiden syntyessä asioiden selvittämistä.

Ympäristön tunteminen kehittää lapsen elinympäristön tuntemista. Lisäksi se luo erilaisten positiivisten kokemusten avulla tunnesuhdetta ympäristöön ja luontoon. Luonnossa tapahtuvissa toiminnoissa lasten sosiaaliset taidot saavat erilaisia ulottuvuuksia ja kyky toisten kanssa tehtävään yhteistyöhön kehittyy.

Sadonkorjuun teemalla tutustuminen kasviksiin sekä luonnosta löytyvien syötävien marjojen tuntemuksella edistetään myönteistä suhtautumista ruokaan ja monipuoliseen syömiseen. Tutustuessa luonnon antimisiin eri aistien avulla, kehitetään lapsen ruokatottumuksia ja tuodaan tietoutteen niiden alkuperää.

IDEOITA SUUNNITTELUUN

Tarinallinen tutustumisleikki

Toiminnassa on tarkoitus toisiin tutustuminen. Muodostetaan piiri. Leikin alussa käydään yksi kierros läpi siten, että osallistujat kertovat nimensä. Tämän jälkeen sovitaan aloittaja. Aloittaja kertoo oman nimensä ja seuraava jatkaa kertomalla ensin aloittajan nimen ja sitten omansa. Kolmas leikkijä kertoo aloittajan nimen, toisena olleen lapsen nimen ja oman nimensä. Tarkoituksena on saada kierros läpi siten, että viimeinen kertoo kaikkien osallistujien nimet järjestyksessä ja sitten omansa. Leikkiä voi vaikeuttaa siten, että osallistujat kertovat nimen lisäksi asian, josta pitää. Esimerkiksi "Olen Ville ja pidän mustikoista." ja seuraava jatkaa "Ville pitää mustikoista, minä olen Karri ja pidän mansikoista" kolmas jatkaa: "Ville pitää mustikoista, Karri pitää mansikoista jne." Leikkiä voi soveltaa lapsen iän ja kehitystason mukaan. Pienimmät leikkijät voivat esimerkiksi kertoa vain oman nimensä vuorotellen.

Marjoilla maalaamista

Tarvitaan: Marjoja, vesiväripaperia, minigrip-pusseja, teippiä

Toiminta:

Kerätään erilaisia marjoja ja tutustutaan niihin. Selvitetään yhdessä, mitkä niistä ovat syöväviä ja mitkä myrkyllisiä. Kerätään marjat eri astioihin siten, että esim. mustikat ovat omassa ja puolukat omassa purkissa. Laita vesiväripaperi ja marjoja minigrip-pussiin, pussi suljetaan ja teipataan kiinni pöytään. Lapsi saa painella pussin päältä marjoja siten, että siitä syntyy taideteos. Lopuksi teos otetaan pussista pois ja laitetaan kuivumaan. Isompien kanssa värjättyä paperia voi vielä jatkojalostaa esimerkiksi kiinnittämällä siihen marjan oksan tai kirjojen välissä prässättyjä lehtiä.

Valokuvaaja

Leikkiä leikitään pareittain, jolloin toinen parista on valokuvaaja ja toinen kamera. Kamera-
na oleva lapsi asettuu valokuvaajana olevan lapsen eteen ja sulkee silmänsä. Valokuvaaja kuljettaa varovasti kameraa eteenpäin, kunnes näkee ympäristössään jotakin mielenkiintoista. Valokuvaaja pysähtyy, säätää kamerasinssiä eli kääntää varovasti edessä olevan lapsen päätä siten, että kuvan ottaminen kohteesta on mahdollinen. Valokuvaaja taputtaa kerran kameraa eli edessä olevan lapsen olkapäätä sen merkiksi, että kuva otetaan. Kamera avaa silmänsä ja näkee valokuvaajan valitseman kohteen. Vanhempien lasten kanssa leikkiessä valokuvaaja voi kertoa parilleen, miksi hän valitsi juuri kuvaamansa asian. Tämän jälkeen osat vaihtuvat ja leikki jatkuu.

Mörkö se lähti piiriin

Leikki vaatii alueen, jossa osallistujilla on riittävästi tilaa liikkua. Lauletaan, Mörkö se lähti piiriin -laulua ja samalla muistellaan sekä käydään läpi toisten nimiä. Esimerkiksi: "Ville se lähti piiriin tintantantantallallei..."

Tunnetaan oma luontoalue

Tarvitaan: Vertailtava kohde: esimerkiksi mitta tai lapsi itse

Toiminta:

Etsitään yhdessä erilaisia ja eri kokoisia asioita alueelta. Tutustuesssa niihin lapsi oppii hahmottamaan alueen ja sitä, mitä sieltä löytyy. Kun alue on tuttu, lapsen on turvallinen olo leikkiä siinä myös myöhemmin.

Etsitään isompaa, pienempää, korkeampaa, matalampaa kuin vertailtava kohde on. Tuntoais-
tin avulla voidaan tutustua erilaisiin tekstuureihin ja materiaaleihin. Esimerkiksi etsimällä
kovaa, pehmeää, sileää, karheaa, märkää jne.

Sadonkorjuujuhla

Tarvitaan: Hedelmiä, juureksia, vihanneksia, marjoja, erilaisia lauluja ja sadonkorjuutaidet-
ta

Toiminta:

Juhlan voi pitää yhdessä vanhempien kanssa. Ajatuksena on, että koko yhteisö tutustuu toisiinsa ja luo yhdessä hyvän ilmapiirin. Jos vanhempia ei ole mahdollista saada juhlaan mukaan, niin juhlan voi pitää myös päiväkodin lasten kanssa.

Juhlaa varten tutustutaan eri vihanneksiin, juureksiin, hedelmiin ja marjoihin. Lisäksi as-
karrellaan, piirretään tai etsitään esimerkiksi lehdistä kuvia erilaisista sadonkorjuuseen
kuuluvista antimista. Sadonkorjuujuhlassa voidaan laulaa myös aiheeseen liittyviä lauluja.
Lisäksi tehdään maistelu mahdolliseksi eli sadonkorjuun antimia voidaan hankkia tarjolle ja
nähtäväksi. Huom. Jos päiväkotia on rakentanut maaliskuun toiminnassa kasvimaan, niin
mahdollisuuksien mukaan kerätään istutettu sato sadonkorjuujuhla varten. Tärkeää on
lasten osallisuus, iloinen kokemus ruokailusta ja maistelusta.

Vinkkejä lauluista:

- ❖ Popsi, popsi porkkanaa
- ❖ Peruna on pyöreä
- ❖ Värilaulu
- ❖ Raparperin alla

SYYSKUU

Koko keho mukana

Tavoitteet:

- ❖ Arjen taidot - Osaan toimia ympäristössäni
- ❖ Motoriset taidot

Kasvattajalle:

- ❖ Lapsia opetetaan huolehtimaan tavaroistaan

Toiminta:

- ❖ Jokamiehenoikeudet
 - Vastuun ottaminen -jälkien siivoaminen
- ❖ Sienet tutuiksi
 - Tunnistetaan sieniä - Syötävät ja myrkylliset sienet
 - Hienomotoriset taidot
- ❖ Metsäliikuntaa
 - Karkeamotoriset taidot
 - Kehon hahmottaminen

Jokamiehenoikeuksien tunteminen antaa jokaiselle tietoa ja taitoja siitä, kuinka toimia luonnossa turvallisesti ja luontoa kunnioittaen. Jokamiehenoikeuksien tunteminen on perustana ympäristössä toimimiselle. Jokamiehenoikeudet velvoittavat myös toimimaan luontoa kunnioittaen. Lapsia opetetaan keräämään omat roskat ja huolehtimaan, ettei esimerkiksi luontoon jää mitään sinne kuulumatonta.

Luonto oppimisympäristönä vaikuttaa myönteisesti lasten kehon hallintaan ja motorisiin taitoihin. Erilaiset polut, kivet, juurakot ja kannot ruokkivat lasten mielikuvitusta ja kutsuu lapsia luontaisesti liikkumaan. Tämä kaikki edellyttää, että kasvattajat pohtivat omaa asennetta ja sanomisiaan. Kasvattajan on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten lapsille tulisi puhua. Esimerkiksi kieltävät lauseet: "älä juokse" tai "ei saa kiivetä" saattavat lannistaa lapsen intoa liikkumiseen. Vaihtoehtoisesti lapselle voi antaa luvan ja näyttää esimerkillä, kuinka liikkua turvallisesti ja sallituissa paikoissa.

Motoriset taidot ovat tärkeitä lapsen kehityksen kannalta. Ne auttavat lasta oppimaan, ideoimaan ja kehittämään taitoja ratkaista ongelmia. Esimerkiksi luonnossa lapsi voi pohtia: "kuinka pääsen tämän kaatuneen puun yli?" Luonnossa on miljoonia mahdollisuuksia harrastaa monenlaisia liikuntamuotoja ja lajeja. Luonnossa on lupa käyttää mielikuvitusta ja luovuutta. Harjoitellaan yhdessä erilaisia arjen taitoja kuten pukeutumista, ruokailua, hygienian huolehtimista ja omista tavaroista huolehtimista.

IDEOITA SUUNNITTELUUN

Sienien maalaus

Tarvitaan: Sieniä, veitsi, paperia, maalia

Toiminta:

Etsitään sieniä yhdessä ja tunnistetaan niitä. Apuna voi käyttää sienikirjaa tai älylaitetta. Käydään keskustelua myrkyllisistä ja myrkyttömistä sienistä.

Sienimaalauksessa sienestä tehdään leimaisin, jolla saadaan kuvioita paperiin. Halkaistaan sieni kahtia ja maalataan sienen puolikkaalle haluamallaan värillä. Painetaan sieni paperille niin, että sienestä jää kuva paperiin. Sienien ympärille voi maalata tai piirtää haluamansa ympäristön.

Jokamiehen oikeudet

Ryhmä muodostaa piirin. Kasvattaja lukee väittämiä jokamiehen oikeuksista. Jos väittäjä on kiellettyä eli ei kuulu jokamiehen oikeuksiin, niin ryhmä menee kyykkyyyn ja huutavat: BUU. Jos taas väittäjä on sallittua eli kuuluu jokamiehen oikeuksiin, niin ryhmäläiset hyppäävät ilmaan ja huutavat: JEE! Toimintaa voidaan soveltaa ja kehittää haluamallaan tavalla.

Esimerkkiväittämiä jokamiehen oikeuksista:

- ❖ Poimia sieniä (Sallittu)
- ❖ Katkoa oksia puista (Kielletty)
- ❖ Poimia marjoja (Sallittu)
- ❖ Hiihtää talvella (Sallittu)
- ❖ Rikkoa linnunpesiä (Kielletty)
- ❖ Kaataa puita (Kielletty)
- ❖ Onkia lammella (Sallittu)
- ❖ Repiä sammalta (Sallittu)
- ❖ Ulkoiluttaa koiraa ilman valjaita (Kielletty)

Vinkki: Suomen Ladun sivuilla on jokamiehenoikeudet-pelilaatat. Jokamiehenoikeudet-pelilaatat voidaan tulostaa: <https://www.suomenlatu.fi/media/jmo-pelilaatat-lopullinen.pdf>
Pelilaattoja voi soveltaa haluamallaan tavalla.

Myrkkysienipeli

Tarvitaan: Nappeja/sienikortteja tai muunlaisia kerättäviä esineitä, kori

Toiminta:

Levitetään maahan sienikortit. Valitaan yksi lapsista, joka on sienestäjä. Sienestäjä menee kauemmaksi muista siten, että hän ei näe tai kuule muiden keskustelua. Muut lapset valitsevat levitetyistä sienistä myrkkysienen. Tämän jälkeen sienestäjä pyydetään takaisin ja hän kerää yksitellen sieniä koriin. Valitessaan myrkkysienen muut huutavat "myrkkysieni!". Myrkkysienen nostamisen jälkeen lasketaan, kuinka monta sientä koriin on saatu ennen myrkkysientä. Valitaan seuraava sienestäjä yhdessä.

Kuka pelkää metsämiestä

Sovitaan yhdessä kasvattajan johdolla alue, jossa leikitään. Alueen pitää olla sen verran suuri, että siinä mahtuu juoksemaan. Leikkijöitä tulee olla vähintään viisi. Yksi leikkijöistä on metsämies. Muut leikkijät valitsevat kannon tai puun, jota koskettavat. He ovat turvassa koskettaessaan puuta tai kantoa. Metsämiehen huutaessa "kuka pelkää metsämiestä" jokaisen on vaihdettava paikkaa. Kiinni saadusta leikkijöistä tulee metsämiehiä. Voittaja on se, joka viimeiseksi muuttuu metsämieheksi.

Leikkiä voi soveltaa eri teemojen mukaisesti. Esimerkiksi talvella leikkiä voi leikkiä "kuka pelkää jäämiestä"

Peikon hännän ryöstä

Tarvitaan: Narua, vähintään 4 leikkijää

Toiminta:

Sovitaan alue, jossa mahtuu juoksemaan. Jokaisen leikkijän selän takana riippuu häntä kiinnitettynä housujen vyötäröön. Narun pitää olla sen verran pitkä, että sen voi ryöstää. Merkin saatuaan kaikki yrittävät ryöstää toisiltaan mahdollisimman monta häntää. Se, joka menettää häntänsä, joutuu pois pelistä ja se, joka saa kerättyä kaikki hännät, voittaa pelin.

Tikkupullat

Nuotion äärellä voi hyvin herkutella ja tuoda mukavaa vaihtelua ja uudenlaisia elämyksiä lapsille. Nuotion sijaan tikkupullat voi myös paistaa sisällä takassa, jos ulos ei pääse. Pääkaupunkiseudulla on useita nuotiopaikkoja, joihin voi tehdä retkiä yhdessä lasten kanssa.

Raaka-aineet:

- 2 dl maitoa (vesikin käy)
 - 3 rkl sulatettua voita tai juoksevaa voita
 - $\frac{1}{2}$ tl suolaa
 - 3 rkl sokeria
 - 2,5 tl leivinjauhetta tai reilu tl kuivahiivaa
 - $\frac{1}{2}$ tl kardemummaa
 - 5-6 dl vehnä jauhoja
 - Hillo ja kermavaahto paistettuun tikkupullaan
 - grillitikku, makkaratikku tai muu tukeva tikku
- 2 dl nestemäärällä saadaan taikinasta n. 12 tikkupullaa.

Ohje:

Kaikki ainekset sekoitetaan ja vatkataan. Jauhoja on tarpeeksi, kun taikina ei tartu sormiin. Pyöritetään taikinasta sormenpaksuisia pötköjä, jotka kieritetään grillitikun ympärille. Sopiva määrä taikinaa yhteen pullaan on noin kananmunan kokoinen pala. Kieritä taikina tikkuun siten, että kierteet menevät päällekkäin. Paista tikkupullia mieluiten hiilloksen päällä 10-15 cm etäisyydellä 10-15 minuutin ajan. Tikkupulla on valmis, kun sen saa helposti tikusta irti.

LOKAKUU

Mielikuvitus valloilleen

Tavoitteet:

- ❖ Itsetunnon vahvistaminen
- ❖ Hahmottaminen
- ❖ Heittäytyminen
- ❖ Mielikuvituksen kehittäminen

Sisältö:

- ❖ Värit
 - Ruska
 - Värikylpy
- ❖ Linnut
- ❖ Kierrätys
 - Roskien lajittelu
 - Vanhasta uutta
- ❖ Draamakasvatusta
 - Teatteri / Näytelmä
 - Eläytyminen
- ❖ Aleksis Kiven päivä 10.10. - Suomalaisen kirjallisuuden päivä

Luonnonkiertokulun hahmottaminen auttaa lapsia käsittämään aikakäsitystä vuodenaikojen vaihtuessa. Helpointa hahmottaa kiertokulku on tehdä yhdessä jonkinlainen projekti, jossa seurataan esimerkiksi maatumista tai lehtien värin muuttumista.

Lapsen itsetunnon vahvistaminen kuuluu jokaiseen päivään ja sen tukeminen on hyväksi iästä riippumatta. Myönteisen palautteen antaminen on lapsen terveen itsetunnon kehittymisen kannalta tärkeää. Myönteistä palautetta ei anneta ainoastaan saavutuksista tai valmiiksi opitusta taidosta, vaan myös uskaltamisesta ja yrittämisestä. Luontoympäristön hahmottaminen ja siellä olonsa luontevaksi tunteminen tukee itsetunnon ja minäkuvan vahvistamista.

Ympäristön elämyksellinen kokeminen ja oivaltaminen mahdollistuu parhaiten, kun tietoiseen ympäristön havainnoimiseen liitetään luovuus, ennakkoluulottomuus ja mielikuvituksellisuus. Nämä ovat lapselle ominaisia taitoja, joita voidaan vahvistaa luonnossa toimimalla. Eri aistien käyttäminen luo syvyyttä luonnossa olemiseen ja lisää uusia ulottuvuuksia monipuoliselle ilmaisemiselle.

Draamakasvatuksessa näytelmän avulla pääsevät lapset pohtimaan vaikeitakin asioita turvallisuudessa mielikuvitusmaailmassa luoden uudenlaista ja kestäväää suhdetta luontoon. Draamakasvatuksella pyritään tukemaan sitä, että lapsi ymmärtää tarinoiden ja todellisuuden eron.

Metsämiehen laulu

*Terve, metsä, terve, vuori,
terve, metsän ruhtinas!
Täs on poikas uljas, nuori;
esiin käy hän, voimaa täys,
kuin tuima tunturin tuuli.
Metsän poika tahdon olla,
sankar jylhän kuusiston,
Tapiolan vainiolla
karhun kanssa painii lyön
ja mailma Unholaan jääköön.
Viherjäisel laattialla,
mis ei seinät hämmennä,
tähtiteltin korkeen alla
käyskelen ja laulelen
ja kaiku ympäri kiirii.
Kenen ääni kiirii siellä?
Metsän immen lempeän;
liehtarina miehen tiellä
hienohelma hyppelee
ja kultakiharat liehuu.
Ihana on täällä rauha,
urhea on taistelo:
myrsky käy ja metsä pauhaa,
tulta iskee pitkäinen
ja kuusi ryskyen kaatuu.
Metsän poika tahdon olla,
sankar jylhän kuusiston,
Tapiolan vainiolla
karhun kanssa painii lyön
ja mailma Unholaan jääköön.*

Aleksis Kivi (1834-1872)

IDEOITA SUUNNITTELUUN

Väribingo

Tarvitaan: Värikortit (Tehdään itse/käytetään valmiita maalikarttoja), valkoinen alusta

Toiminta:

Jos värikortit maalataan etukäteen, lapset voivat itse päättää mitä värejä omaan korttiin maalataan. Korttien annetaan kuivua ja laminoidaan ne kestävämmiksi. Vaihtoehtoisesti voi käyttää esimerkiksi rautakaupoista saatavia värikarttoja. Etsitään luonnosta värejä värikorttien avulla. Jokainen voi tuoda valkoiselle alustalle jotain saman väristä, kuin omassa värikortissa on. Lajitellaan lopuksi yhdessä löydetyt asiat värien mukaan tai keksitään lasten kanssa yhdessä muita lajittelemisen tapoja.

Lintubongaus

Tarvitaan: Lintukirja tai kuvia linnuista, kiikarit

Toiminta:

Tutustutaan erilaisiin lintuihin etukäteen esimerkiksi katsellen niistä kuvia. Lintuihin voidaan tutustua myös kuunnellen niiden ääniä ja laulua. Pohdintaan yhdessä, missä linnut asuvat ja mitä ne syövät. Keskustellaan siitä, mitä lintuja lapset tunnistavat etukäteen. Tähän voidaan hyödyntää myös älylaitteita.

Luonnossa ollessa kuunnellaan, minkälaisia linnun ääniä kuuluu ja yritetään hahmottaa sitä, mistä äänet kuuluvat. Opetellaan kiikareiden käyttöä. Yritetään yhdessä etsiä ja katsella kaukana olevia lintuja tarkemmin. Mitä lintuja löytyy? Samalla voi käydä keskustelua siitä, onko kyse Suomessa talvehtivista linnuista vai muuttolinnuista.

Vinkki: Jari Peltomäki - Linnut äänessä

Kirjassa olevien tekstien ja kuvien lisäksi on mahdollista myös kuunnella linnun ääni.

Prässätyt lehdet

Prässätyt lehdet ja erilaiset kasvit ovat mainiota ainesta askarteluun. Prässätään löydetyt lehdet kirjojen välissä sileäksi. Kontaktimuovin avulla lehdillä voi päällystää esimerkiksi kansion, luontopäiväkirjan tai syysmobileen.

Syyslehdistä voidaan tehdä myös erilaisia tauluja. Taulu syntyy taustapaperista, irtokehyksistä ja lehdistä. Kiinnitä ensin lehdet kevyesti liimalla paperille. Tämän jälkeen muovi tai lasi päälle. Voit runoilla tai askarrella tauluun muutakin ennen päällystämistä.

Kontaktimuovin sijaan apuna voi käyttää myös laminoitikonetta. Lehtiä voi kuivata ja prässätä reilusti, että syksyn mittaan riittää puuhailtavaa.

Lisäksi tauluja tehtäessä voidaan hyödyntää vanhasta uutta -ajatusta. Lapset voivat tuoda kotoa vanhoja kehyksiä tai etsiä luonnosta lehtien ja kasvien lisäksi esimerkiksi materiaalia kehyksiin.

Syysmobile

Tarvitaan: Lehtiä, marjoja, kontaktimuovia, narua, neula, kirja, rei'itin, keppejä

Toiminta:

Kerätään luonnosta mobileen sopivia lehtiä, marjoja, käpyjä, heinää. Prässätään löydetty lehdet kirjojen välissä sileäksi.

Sileät lehdet päällystetään kontaktimuovilla tai laminoidaan. Tehdään rei'ittimellä reikä, josta saa pujotettua langan.

Pujotetaan neulalla marjojen läpi marjat naruun kiinni. Kävyt, heinät tai muut materiaalit, joita ei voi ommella neulalla, solmitaan sopivasta kohdasta kiinni. Kiinnitetään lehdet, marjat ja muut materiaalit narulla toisiinsa kiinni ja lopuksi kiinnitetään kaikki kiinni keppiin. Solmi narun kummatkin päät keppiin kiinni, jotta saat mobilet roikkumaan haluamaasi paikkaan.

Mikä kuuluu biojätteeseen

Tarvitaan: Kannellinen ja läpinäkyvä purkki, jotain maatuva (hedelmienkuoria, kananmunan-kuoria), jotain maatumatonta (muovisia karkkipapereita, teepussin niitti), multaa

Toiminta:

Keskustellaan jätteiden lajittelusta. Mitä biojätteeseen kuuluu ja mitä ei? Miksi kierrättäminen on tärkeää? Mitä tapahtuu biojätteille puolen vuoden aikana ja mitä tapahtuu asioille tai esineille, jotka eivät kuulu biojätteeseen?

Toiseen purkkiin laitetaan jotain maatuva eloperäistä ainesta ja toiseen purkkiin asioita, jotka eivät maadu. Ajan kuluessa havainnoidaan lasten kanssa sitä, toteutuiko aluksi tehty hypoteesi. Tapahtumasta voidaan ottaa valokuvia, tehdä muistiinpanoja esimerkiksi piirtäen. Hyvä keino havainnointiin on myös videopäiväkirja. Kuvaamalla, muistiinpanoilla ja piirtämällä eri vaiheista, voidaan havainnoida prosessin kulkua alusta loppuun saakka. Purkkiin voidaan etsiä myös matoja.

Tuoksupurkit

Tarvitaan: Pienet purkit, esimerkiksi pilttipurkit tai viili/jugurttipurkki

Toiminta:

Tuoksupurkit voidaan tehdä yksin tai pareittain. Purkkiin kerätään luonnosta kerääjää miellyttäviä erilaisia tuoksuja. Purkissa olevat materiaalit sekoitetaan siten, että niistä lähtee voimakkaampi tuoksu. Lopulta purkin sisältöä haistellaan. Eri tuoksukokemuksia voidaan jakaa ryhmässä. Purkkiin voi halutessaan lisätä jotakin lisää, kunnes saa mieleisensä tuoksun.

Tuoksun ollessa läpinäkyvässä purkissa pystytään myös ihastella sitä, miltä tuoksua tuottavat materiaalit näyttävät yhdessä. Vanhempien lasten kanssa voi keskustella esimerkiksi siitä, mitä tuoksut tuovat mieleen tai mitä ajatuksia tuoksut herättävät.

Näytelmä

Aleksis Kiven päivää vietetään lokakuussa. Hänen runojaan tai muita metsäaiheisia teoksia voidaan hyödyntää näytelmän tekemisessä.

Suunnitellaan yhdessä lasten kanssa mistä Kiven tuotoksesta näytelmä tehdään. Kasvattaja voi esimerkiksi lukea etukäteen muutaman hänen teoksen, josta näytelmän aihe valitaan. Pohditaan yhdessä rekvisiittaa näytelmää varten. Lisäksi mietitään, mitä hahmoja näytelmässä esiintyy. Sovitaan myös se, missä ja miten näytelmä esitetään. On tärkeää, että lapset kuuntelevat heille luettua tai kerrottua teosta tai runoa, jotta rekvisiitan, tilan ja hahmojen sopiminen luonnistuu.

Koko prosessi dokumentoidaan yhdessä lasten kanssa. Esitys voidaan esittää muille ryhmille tai kutsua vanhemmat/isovanhemmat katsomaan tuotosta.

Näytelmää harjoitellaan ja siihen voidaan liittää tanssia, lauluja tai muita ilmaisun muotoja.

Haukan siivet

Sovitaan yhdessä iso alue, jossa leikkijät mahtuvat juoksemaan. Sovitaan yhdessä, kuka on haukka. Haukka asettuu alueen keskelle ja loput alueen toiselle reunalle riviin. Haukka huutaa "Haukan siipien alle tulkaa!" Viivalla olevat leikkijät huutavat haukalle "Mikä väri?" Jolloin haukka saa päättää värin, esimerkiksi keltainen. Ne, joilla on keltaista vaatteissaan menevät haukan luokse ja näyttävät keltaisen värin. Tämän jälkeen keltaista väriä omaavat leikkijät saavat siirtyä vapaasti alueen vastakkaiseen reunaan riviin odottamaan. Vapaan siirtymisen jälkeen haukka huutaa jälleen "Haukan siipien alle tulkaa!" ja ne, joilla ei ole vaatteissaan keltaista yrittävät juosta alueen toiselta laidalta vastakkaiselle sivulle turvaan. Ne, jotka haukka saa kiinni, jäävät haukan kaveriksi haukoiksi. Voittaja on se, joka viimeisenä jää kiinni.

MARRASKUU

Leikitellen kohti talvea

Tavoitteet:

- ❖ Yhdenvertaisuus
- ❖ Leikkitaitojen vahvistaminen
- ❖ Erilaisuuden ymmärtäminen ja hyväksyminen
- ❖ Tasa-arvo

Kasvattajalle:

- ❖ Annetaan tilaa ja aikaa omaehtoiselle leikeille
- ❖ Kasvattaja seuraa, havainnoi ja ohjaa tarvittaessa

Sisältö:

- ❖ Eläinten valmistautuminen talveen
 - Talviunille menevät
- ❖ Suunnistaminen
 - Aarteiden etsimistä
 - Karttojen tutkimista
 - Sijainti- ja suhdekäsitteet
- ❖ Lasten oikeuksien päivä
 - Lasten oikeuksien viikko

Leikki korostuu luonteenomaisena toimintana varhaiskasvatuksessa. Leikkiminen ei ole tietoinen opetusväline lapselle vaan enemmänkin tapa hahmottaa maailmaa. Leikkiminen tuottaa iloa, motivoi ja sen avulla lapsi saa tietoa ja oppii erilaisia taitoja ja asenteita. Lisäksi leikin avulla lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät. Leikkimuodot voidaan jakaa liikuntaleikkeihin, roolileikkeihin, sääntöleikkeihin ja opetuksellisiin leikkeihin. Näitä kaikkia voidaan toteuttaa luontoympäristössä. Luonto ympäristönä kannustaa lasta leikkiin ja päästää mielikuvituksen valloilleen.

Erilaisuuden ymmärtämisen kannalta on tärkeää harjoitella empatiakykyä ja tasa-arvon ymmärtämistä. Luonnossa sitä pystyy havainnoimaan esimerkiksi eläinten kautta pohtimalla sitä, miten eläimet eroavat toisistaan, mutta ovat samalla yhtä tärkeitä kiertokululle ja ekosysteemille.

Tasa-arvon ja arvokasvatuksen opettaminen jo varhaisessa vaiheessa tukee eettisten valintojen tekemistä arjessa. Ympäristökasvatuksen näkökulmasta keskeisiä eettisiä, ekologisia, sosiaalisia ja esteettisiä arvoja on esimerkiksi elämän kunnioittaminen sekä sen vaaliminen, yhteenkuuluvuuden tunteen tukeminen, vastuullisuus, empatia ja oikeudenmukaisuus. Nämä arvot tukevat erilaisuuden ymmärtämistä.

IDEOITA SUUNNITTELUUN

Kuka minä olen?

Toiminta toteutetaan yhdessä huoltajien kanssa. Jokainen lapsi kuvaa kotona yhdessä huoltajansa kanssa esimerkiksi oman huoneensa/kotitalon/kuva perheestä. Huoltajat lähettävät kuvat kasvattajalle esim. Sähköisesti tai tuovat tulostetut kuvat valmiina kasvattajalle.

Kuvat liimataan omalle pahvilleen. Lapsi voi kertoa ryhmälleen esimerkiksi ketä perheeseen kuuluu, mitä tykkää tehdä/harrastaa tai muuta vastaavaa. Kasvattaja voi kirjoittaa tauluun lapsen kertomia asioita. Lopuksi jokaisen kodista rakennetaan yhdessä iso kartta päiväkodin seinälle. Karttakaupunkiin voi askarrella myös puita, polkuja, vettä tms.

Toiminnan tarkoituksena on tuoda esille sitä, että kaikki ovat erilaisia ja tulevat monimuotoisista kodeista, mutta kaikki ovat silti yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia.

Jos huoltajien kanssa ei ole mahdollista tehdä yhteistyötä, niin lapset voivat myös itse piirtää kotiympäristönsä paperille.

Suunnistus

Tarvitaan: Kartta, kompassi, erilaisia merkkejä tai rasteja

Toiminta:

Aikuinen on vinyt metsään tai muuhun lapsille tuttuun paikkaan rasteja, jotka merkitään kartalle. Yhdessä lasten kanssa tutustutaan kartan lukemiseen ja etsitään rasteja. Rasteilla voi olla esimerkiksi yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyviä tehtäviä, joita lasten tulee suorittaa. Kasvattaja voi esimerkiksi keksiä jokaiselle rastille kysymyksen, johon lapsen pitää vastata oikein tai väärin. Jos lapsiryhmässä on riittävästi lukutaitoisia, voi ryhmän jakaa pienryhmiin siten, että jokaisessa ryhmässä on lukutaitoinen. Kysymysten sijaan rasteille voi laittaa myös oikein/väärin kuvat, josta voi valita.

Vinkkejä kysymyksiin:

- Saako toista kiusata?
- Saako ketään lyödä?
- Saako ketään nimitellä?
- Saako toista kehua?
- Saako toiselle tarjota apua?
- Pitääkö kaikkien olla samanlaisia?

Karhu nukkuu

Leikki tarvitsee tilaa, jossa mahtuu liikkumaan. Yksi leikkijöistä on karhu, joka nukkuu talviunta. Muut leikkijät hiipivät hiljaa ympärillä piirissä ja laulavat karhu nukkuu-laulua. Kun karhu herää, hän yrittää ottaa kiinni jonkun leikkijöistä. Kiinni jääneestä leikkijästä tulee seuraava karhu. Voidaan sopia yhdessä millä tavalla karhu tai muut leikkijät liikkuvat, näin tuodaan mukaan lisää haastetta sekä vahvistetaan karkeamotorisia taitoja.

Oma lintulauta

Tarvitaan: Maitopurkki, sakset, narua, linnunsiemeniä

Toiminta:

Leikataan maitopurkin kylkeen aukko. Alareunaan on hyvä jättää 1-2-cm reunaa, jotta siemenet pysyvät lintulaudalla. Kiinnitetään naru maitotölkkiin ja ripustetaan ruokinta-alusta ulos. Laitetaan siemeniä aukon reunaan asti. Ruokintaa on jatkettava koko talven ajan, jos sen aloittaa. Voidaan myös laittaa oma talipallo tai viedä talipallo toisen tekemälle ruokapaikalle. Seurataan yhdessä koko talven ajan mitä lintuja ruokapaikalla käy syömässä. Keskustellaan yhdessä siitä, miksi on tärkeää auttaa toisia ja sitä, kuinka sovussa eri linnut käyvät syömässä lintulaudalla.

Heijastin

Tarvitaan: Heijastinnauhaa tai -kangasta, sakset, liimaa (huom. joissakin heijastinnauhoissa/kankaissa liima on valmiiksi), lankaa, hakaneula

Toiminta:

Heijastinnauhasta tai kankaasta voidaan askarrella mieleiset heijastimet, jotka voidaan kiinnittää vaatteisiin toivomalla tavalla. Heijastin voidaan kiinnittää esimerkiksi hakaneulalla. Heijastimia voi tehdä useita ja niitä voi antaa esimerkiksi lahjaksi.

Heijastinsuunnistus

Heijastimia voidaan käyttää heijastinsuunnistuksessa. Suunnistuksessa etsitään heijastimia pimeällä säällä taskulamppujen avulla. Kasvattaja voi etukäteen piilottaa heijastimia sovitulle alueelle lapset voivat piiloutua alueelle heijastimen kanssa.

Sämpylät puurosta

Tästä reseptistä tulee noin 15-20 kpl

Raaka-aineet:

4dl puuroa

3 dl kuumaa vettä

30 g hiivaa

1-2 tl suolaa

1 rkl siirappia

8-10 dl jauhoja

1 rkl rypsiöljyä

Ohje:

Lisää jäähtyneen puuron (kädenlämpöinen) sekaan kuumaa vettä ja liuota hiiva seokseen.

Lisää suola ja siirappi. Alusta taikinaksi sämpyläjauhoseksella. Lisää alustuksen loppupuolella hieman öljyä. Löysähköstä taikinasta saat kuohkeammat sämpylät.

Anna sämpylöiden kohota liinan alla n. 15 min ennen paistamista. Paista sämpylöitä 225-asteisen uunin keskitasolla n. 10 min.

JOULUKUU

Joulun taika, rauhan aika

Tavoitteet:

- ❖ Keskittymiskyky
- ❖ Kädentaidot
- ❖ Kuuntelutaidot
- ❖ Kielellinen osaaminen
- ❖ Rauhoittuminen

Sisältö:

- ❖ Rentoutumisharjoitukset
- ❖ Satuhieronta
- ❖ Jooga
- ❖ Sadutus
- ❖ Talvinen luonto
 - Havainnointi
 - Aistien käyttö

Luonto tarjoaa sosiaalisena ja fyysisenä ympäristönä lapselle mahdollisuuden rauhoittumiseen, rentoutumiseen ja virkistymiseen. Luonnossa toimiminen helpottaa stressioireita. Luonto oppimisympäristönä vähentää levottomuutta ja häiriökäyttäytymistä sekä lisää keskittymiskykyä. Rauhoittamalla, pysähtymällä ja kuuntelemalla on mahdollista havainnoida ympäristöä eri aistien avulla.

Päiväkodin arki on hektistä ja ympärillä voi olla runsaasti eri ärsykeitä ja meteliä. Nämä voivat lisätä lapsen stressiä. Pysähtyminen ja keskittyminen hetkeen voi olla haastavaa pienessä tilassa. Erilaisten rentoutusharjoitusten tekeminen ulkona tuo vaihtelua ja lisäksi lapset saavat erilaista kosketusta luonnon tuomista hyvinvointia lisäävistä vaikutuksista. Jooga, rentoutumisharjoitukset ja satuhieronta ovat menetelmiä esimerkiksi läsnäolon ja keskittymisen opetteluun. Niitä voidaan toteuttaa niin luonnossa kuin päiväkodin sisällä. On tärkeää luoda ympäristö, jossa ei ole liikaa ylimääräisiä ärsykeitä.

Lasten mielipiteiden kuunteleminen ja huomioon ottaminen on lasten näkökulmasta hyvin tärkeää. Sadutus-menetelmä on yksi keino harjoitella tätä taitoa lasten kanssa. Sadutuksen keskeisimmät arvot ovat toisen kunnioittaminen ja arvostaminen.

Kaikkien aistien käyttäminen ja niiden vahvistaminen kuuluu osaksi ihmisen hyvinvointia. Pelkästään yhtä aistia käyttämällä moni asia jää kokematta. Rauhoittumisen ja keskittymisen avulla vahvistetaan eri aistien käyttöä.

Satuhieronnessa on ajatuksena rentoutumiseen ja läsnäoloon keskittyminen kosketuksen ja tarinan avulla. Satuhierontaa voidaan toteuttaa niin sisällä kuin ulkonakin. Satuhierontaa voi toteuttaa joko kasvattaja tai niin, että lapset antavat toinen toisilleen hieronnan kasvattajan kertoessa tarinaa. Kasvattajan tulee huomioida se, että kaikki lapset eivät välttämättä pidä siitä, että heitä kosketaan. Satuhierontaan on kysyttävä lapselta lupa.

IDEOITA SUUNNITTELUUN

Satuhieronta

Voidaan toteuttaa joko ulkona tai sisätiloissa pareittain. Toinen pareista asettuu pehmeälle alustalle makaamaan ja toinen hieroo kevyesti kuunnellen samalla tarinaa. Kasvattaja lukee ja näyttää samalla hierontaliikkeet. Parit vaihtavat osia tarinan loputtua. Taustalle voi laittaa rentouttavaa musiikkia.

Vinkkejä: Satuhierontaan voi hyödyntää seuraavaa tarinaa

Tarina:

(Alussa hidas ja kevyt taputus selkään molemmilla käsillä)

Lähdin hitain askelin kävelemään kohti rantaa. (Taputetaan edelleen hetki)

Pysähdyin rannalle. Meri oli rauhallinen. Kuulin, kuinka merivesi jäättyi, natissen yhä edelleen pakkasen voimasta. Kuvittelin, kuinka jään alla oleva vesi lipui hitaasti edestakaisin pikkuhiljaa jäätyen. (Selän silitys käsillä edestakaisin)

Ympärilläni oli suuria lumikinoksia ja puiden oksat painautuivat alas lumen painosta. Huomasin, kuinka pieni talitiainen tepasteli hangessa jättäen pienet jalanjäljet lumeen. (kevyt, tasainen, hidas painelu etusormilla vuorotellen)

Yhtäkkiä näin kauempana jäällä pupun, joka loikki ympäriinsä. (Pupun loikkia kaikilla sormilla kevyesti painellen) Pupu loikki iloisesti sinne tänne jään päällä ja rannassa. Katselin hetken pupun ja linnun iloista talvitanssia ja mietin, että ehkä ne odottivat innolla jotain tanssiesiaan.

Alkoi tulla kylmä, joten kipitin nopeasti takaisin sisälle. (nopea, kevyt, taputus selkään molemmilla käsillä)

Suljin oven perässäni kiinni. Menin lämmittelemään takan ääreen ja kuuntelin liekkien kaunistava ääntä. (Kevyt silitys selkään kämmenellä) Eläinten jännittävä pomppiminen, jään natina ja pakkasen muistuttivat minua jostakin.

Tiesin, että joulukuusi oli jo lähellä.

Rentouttava pallohieronta pareittain

Tarvitaan: Esim. tennispalloja, soitin

Toinen pareista asettuu vatsalleen mukavaan paikkaan esimerkiksi metsässä. Kasvattaja laittaa musiikkia soittimesta. Toinen pari vierittää hitaasti palloa vatsallaan olevan parin jalkoja, selkää ja käsiä pitkin. Osat vaihtuvat. Hieronnan päätteeksi parit kertovat toisilleen, miltä hieronta oli heistä tuntunut tai millaisia ajatuksia se herätti.

Vinkkejä pallohierontaan: Sopii hyvin rauhoittumiseen. Hieronta kannattaa pitää lyhyenä (Esim. Max 2min/Pari)

Musiikkivinkki: Jean Sibelius - Andante Festivo

Eläinjooga

Sovitaan alue, johon mahtuu koko lapsiryhmä. Vaihtoehtoisesti joogan voi toteuttaa pienryhmissä. Jokainen lapsi voi vuorotellen halutessaan kertoa eläimen ja näyttää muulle ryhmälle, kuinka kyseinen eläin rauhoittuu. Muut toistavat liikkeen ja pysyy siinä hetken. On tärkeää luoda rauhallinen ympäristö, jotta rauhoittumiselle jää tilaa. Eläinjoogaa varten voidaan myös askarrella päiväkotiryhmän kanssa yhdessä kortit, jossa näkyy eläin ja liike.

Jämälangoista uutta

Tarvitaan: Lankaa, kartonkia/pahvia, sakset

Toiminta:

Piirrä tukevalle kartongille kaksi samankokoista ympyrää. Mitä isompi ympyrä on, sitä suurempi tupsusta tulee.

Piirrä isojen ympyröiden keskelle pienet ympyrät, joiden halkaisija on noin 2 cm. Leikkaa isot ympyrät kartongista sekä leikkaa keskiosa pois. (kuva 1) Aseta renkaat päällekkäin. Kieputa lankaa renkasiin, kunnes kartonki peittyy langan alle. Mitä enemmän kieputat, sitä tuuheampi tupsusta tulee. (Kuva 2 & 3)

Kun keskiosa alkaa täyttyä, katkaise lanka. Työnnä sitten saksien kärki renkaiden ulkoreunojen väliin ja leikkaa langat poikki. (Kuva 4) Kierrä lankaa tupsulankojen ympärille pahvien välissä, solmi tiukasti ja poista pahvit. (Kuva 5) Tasoita tupsun pintaa saksilla, jotta tupsusta tulee tasainen. Tupsuja voi käyttää mukana leikeissä kuten jäätelökioskin pitämisessä tai tupsuista voi askarella lintuja tai niistä saa hienot kuusen koristeet jouluna. (Kuva 6)

Huom. Kuvan tupsuun hyödynnettiin vanhoja, rikkiäisiä villasukkia.

Eläinten jälkien etsiminen

Tarvitaan: Älylaite tai kirjoja, joista tutkia eläinten jälkiä, kamera (Taikataikina)

Toiminta:

Löytäminen innostaa tutkimiseen. Mikä tästä meni ja minne se meni? Eläinten jälkiä voi opetella tunnistamaan. Niitä tutkimalla voi esimerkiksi havainnoida sitä, millaisia liikkumistapoja ja reittejä eläimillä on. Jokainen eläin jättää erilaisia jälkiä.

Eläinten jälkiä voi ikuistaa muun muassa kameralla. Eläinten jälkiä ei kuitenkaan aina löydy. Jälkiä voidaan tutkia myös kirjoista tai älylaitteesta ja/tai piirtää niitä itse. Kuvatuista tai piirretyistä jäljistä saadaan hienoa taidetta seinille ihailtavaksi.

Vinkki: Jälkiä voi tehdä itse taikataikinaan.

Taikataikina:

4 osaa vehnä jauhoja

1 osa suolaa

Käytä vettä sen verran, että saat helposti käsistä irtoavan sileän taikinan.

(1-2 rkl ruokaöljyä)

Sekoita jauhot ja suola. Lisää vettä pikkuhiljaa tarpeen mukaan. Lisää halutessasi 1-2 rkl öljyä. Muokkaa taikina tasaiseksi, käsistä irtoavaksi ja tiiviiksi seokseksi.

Kauli tasaiseksi levyksi ja leikkaa taikinasta veitsellä laattoja. Tee haluamasi jälkikuviot sormenpäillä tai käytä apuna esim. muovailutikkuja, puikkoja yms. Jäljet voi paistaa uunissa, tai ekologisempaan vaihtoehtona antaa jälkien kuivua huoneen lämmössä (vie aikaa muutamasta päivästä viikkoon, riippuen siitä, kuinka lämmin huoneilma on ja kuinka paksu jälkilaatta on). Jos kuivaat jälkilaatat uunissa, tee se n. 100 -asteisessa lämmössä, vähintään 1,5-2 tuntia. Jätä jäähtymään jälkilämpöön. Laatat saattavat ruskistua hieman uunissa.

Havainnointikävely

Päätetään etukäteen yhdessä mitä kävelyn aikana havainnoidaan. Kävellään parijonossa ja tarkkaillaan ympäristöä. Nähdessään jotain kiinnostavaa voidaan pysähtyä pohtimaan ja tutkimaan tarkemmin kohdetta. Jos kävelyreitti vie luonnon sijasta asutuksen keskelle, matkalla myös voidaan harjoitella liikennesääntöjä. Havainnointikävelyn voi purkaa ryhmässä esimerkiksi saduttamalla.

Sadutus

Kasvattaja pyytää lasta tai lapsiryhmää kertomaan oman kertomuksen ja kirjoittaa sen sanasta sanaan ylös. Kasvattaja ei keskeytä kertojaa tai tee omia lisäyksiä. Ryhmässä tehtävässä sadutuksessa on huomioitava, että jokainen pääsee ääneen, mutta muuten kasvattaja ei puutu lapsen kertomisen prosessiin. Sadutusta voi tehdä paikasta riippumatta. Sadutus toimii hyvin myös erilaisissa projekteissa. Tämän avulla kasvattaja pääsee havainnoidaan sitä, mitä lapselle on jäänyt mieleen tai mikä toiminnassa oli kiinnostavinta.

Sadutus voi tapahtua sisällä tai ulkona, siihen voi ottaa myös mukaan teeman tai kohteen, jonka lapsi valitsee. Valmiit kertomukset liitetään mukaan mahdolliseen projektiin, laitetaan esille. Sadutuksessa syntyneet tarinat voidaan lukea myös aamu- tai lounaspiirissä.

Puurorieskat

Raaka-aineet:

3 dl keitettyä puuroa

1-1,5 dl nestettä (vettä, maitoa)

1-1,5 dl porkkana raastetta

2 kananmunaa

1 rkl öljyä

3-4,5 dl vehnä jauhoja

Ohje:

Sekoita kaikki aineet keskenään kulhossa. Nostele taikina pellille, raaka-aineiden määrästä riippuu taikinan löysyys. Enemmän nestettä, jolloin taikina on löysää tai enemmän jauhoja, jolloin taikinasta tulee paksumpaa.

250c ja noin 10 minuuttia

TAMMIKUU

Tutkijat vauhdissa

Tavoitteet:

- ❖ Osallisuus
- ❖ Ajattelun tukeminen
- ❖ Hahmottaminen

Sisältö:

- ❖ Luonnonilmiöt
- ❖ Veden eri olomuodot
- ❖ Valo
- ❖ Painovoima

Osallisuuden tukemisessa lapselle annetaan mahdollisuus vaikuttaa. Lisäksi lapsia autetaan ymmärtämään mitä merkitystä valinnoilla on itselleen tai ryhmälle, jossa toimii. Osallisuus ryhmässä ei tarkoita pelkästään yksittäisen lapsen kiinnostuksen kohteiden toteuttamista, vaan neuvottelua kaikkien ryhmän lasten kesken. Näin toimimalla jokainen tulee kuulluksi. Lapselle osallisuus merkitsee pieniä arjen asioita. Jo pelkästään lasten ottaminen toimintojen suunnitteluun, voi olla lapsille mielekästä ja tärkeää. Samalla lapsi oppii vuorovaikutustaitoja ja ymmärtää yhteisiä sääntöjä ja luottamuksen merkitystä.

Hahmottaminen tai ympäristöherkkyys on perustana kaiken ympäristössä tapahtuvan oppimisessa. Kasvattaja tukee lapsen ikä- ja kehitystason mukaisesti ympäristön ja oman kehon hahmottamista.

Ympäristön hahmottamiseen lukeutuu luonnonilmiöiden tunteminen ja ymmärtäminen, miten painovoima toimii, mitä valo tekee tai vaikka miksi vesi muuttaa muotoaan lämpötilasta riippuen. Samalla lapset pääsevät tekemään erilaisia kokeita liittyen luonnonilmiöihin ja kokemaan luonnon tarjoaman laboratorion. Pohtiminen tekemisen yhteydessä lisää ongelmanratkaisukeinoja, kehittää ajattelua ja tukee muistin kehittymistä.

IDEOITA SUUNNITTELUUN

Toivomuspuu

Lapsen osallisuuden vahvistamiseksi voidaan rakentaa yhdessä toivomuspuu. Toivomuspun toiveet voivat liittyä esimerkiksi leikkeihin, askartelujen aiheisiin tai peleihin. Puu ripustetaan sovittuun ja näkyvään paikkaan, esimerkiksi eteiseen. Puun ideana on, että lapset saavat kertoa toiveitaan kasvattajalle, joka kirjaa ne ylös lapulle. Lehdet ripustetaan toivomuspun oksille. Laput ovat ikään kuin puun lehtiä, jotka värittävät puunrunkoa. Mikäli toiveita ei voida heti täyttää, ne pyritään toteuttamaan myöhemmin. Toivomuspuhun kirjatut toiveet ovat sellaisia, jotka on mahdollista toteuttaa. Kasvattaja voi itse arvioida ja suunnitella sitä, miten puuta hyödynnetään ryhmän toiminnan suunnittelussa.

Toivomuspun avulla voidaan vahvistaa myös yhteistyötä huoltajien kanssa. Myös lapsen huoltajat voivat kirjoittaa lapsen toiveita puuhun.

Vinkki: Toivomuspun voi hyvin tehdä myös pihalle oikeaan puuhun. Puun lehdet ovat tässä tapauksessa hyvä laminoita. Toivomuspuhun voi käyttää myös oikeita lehtiä, jos niitä löytyy. Oikeaan lehteen voidaan liimata paperi, johon toive on kirjoitettu.

Kelluuko?

Tarvitaan: Läpinäkyvä syvä astia, erilaisia arkipäivän tavaroita, vettä, pyyhe

Toiminta:

Laita syvään läpinäkyvään astiaan vettä (lähes täyteen asti.) Pyyhkeitä voi olla vieressä valmiina tai pyyhkeen voi myös laittaa astian alle.

Astia kannattaa olla pöydän tai jonkin korokkeen päällä, jotta lapset näkevät astian sivusta. Keskustellaan miksi jotkut asiat kelluvat ja toiset uppoavat. Aikuinen ottaa kaksi esinettä ja kysyy, kumpi kelluu vai uppoavatko/kelluvatko kummatkin? Kun lapset ovat kertoneet omat ajatuksensa, tiputtaa aikuinen esineet samaan aikaan veteen näyttääkseen mitä tapahtuu. Lapset voivat myös itse ehdottaa ja pudottaa esineitä veteen. Esineet voivat olla mitä tahansa: päiväkodista tai luonnosta löytyviä.

Missä astiassa on eniten vettä

Tarvitaan: Erimuotoisia ja kokoisia astioita, joihin saa vettä, mittakuppi

Toiminta:

Pohditaan lasten kanssa mihin astiaan mahtuu eniten tai vähiten vettä tai mahtuuko joihinkin astioissa saman verran. Kaadetaan yhdessä pienillä kupeilla vettä astioihin laskien, kuinka monta kuppia vettä kuluu. Vertaillaan, menikö johonkin toiseen astiaan enemmän.

Veden eri olomuodot

Tarvitaan: Maitotölkkejä tai viili/jugurttipurkkeja, vettä, elintarvikeväriä tai peiteväri-
nappeja, astia, kattila

Toiminta:

Keskustellaan veden eri olomuodoista. Esimerkiksi missä ympäristössä vesi jäätyy, sulaa, höyrystyy.

Laitetaan purkkeihin vettä. Purkkiin voi laittaa joko elintarvikeväriä tai vesivärejä veden värväämiseksi. Tämä ei kuitenkaan ole pakollista. Laitetaan kipot pakkaseen tai jos ulkona on sen verran pakkasta, että ne jäätyvät voi kipot viedä ulos. Kun vesi on jäätynyt kippoihin, tarkastellaan miltä ne näyttävät tai tuntuvat ja tutkitaan mitä vedelle tapahtui jäätyessä.

Ryhmäläiset voivat laittaa yhden jääpalan astian päälle ja seurata päivän aikana mitä sille tapahtuu. Talvella loput jääteokset voi viedä ulos. Lapset voivat käyttää värikkäitä jääpaloja leikeissä.

Jääpala voidaan esimerkiksi laittaa kattilaan liedelle ja katsoa mitä tapahtuu. Jääpalan voi laittaa myös astiaan ja kaataa sen päälle kuumaa vettä ja havainnoida mitä tapahtuu.

Raaputuspaperi

Tarvitaan: Valkoista piirustuspaperia, vahaliituja, esim. mustaa pulloväriä

Toiminta: Värjätään valkoinen paperi haluamalla tavalla ensin vahaliituja käyttäen. Mielellään siten, että värit peittävät tiiviisti suurimman osan paperia. Tämän jälkeen maalataan koko paperi esim. mustalla pullovärillä vahaliituvärjäyksen päältä ja annetaan kuivua. Kuivumisen jälkeen paperia voi raaputtaa esimerkiksi kolikolla tai muulla esineellä.

Vinkit:

- ❖ Raaputuspaperia voi hyödyntää esimerkiksi luonnonilmiöitä tutkiessa revontulien raaputukseen tai vuoden vaihteessa ilotulitusten tekoon.
- ❖ Kasvattajan kannattaa kokeilla raaputuspaperin valmistamista ensin itse.
- ❖ Raaputuspaperia voi ostaa myös valmiina.

Aurinko- ja jäähippa

Tarvitaan alue, jossa mahtuu juoksemaan. Leikkijöitä olisi hyvä olla vähintään viisi. Yksi leikkijöistä on jää eli hippa ja yksi valitaan pelastajaksi eli auringoksi. Jää-leikkijän kosketus jähmettää liikkujan paikoilleen, aurinko- leikkijä taas sulattaa, jolloin jäätynyt pelastuu ja voi jatkaa liikkumista. Jos ryhmä on suuri voi jää- ja aurinkoleikkijöitä olla enemmän. Jään ja auringon voi merkata esimerkiksi kahdella eri värisellä kankaalla tai liivillä.

Jää, lumi, vesi

Tarvitaan: Merkit, joilla alueet rajataan

Toiminta:

Sovitaan yhdessä alue, jossa on tilaa juosta. Jaetaan alue kolmeen pienempään alueeseen. Yksi alueista on jää, toinen vesi ja kolmas lumi. Näissä alueissa liikutaan vapaasti ympäriinsä, liikkumistapa määräytyy alueen mukaan. Jääalueella liikutaan jähmettyneinä, lumialueella ikään kuin leijaillaan lumihiihtaleen tapaisesti ja vesialueella vetelästi. Lasten kanssa voi myös yhdessä keksiä eri liikkumistapoja.

Tätä leikkiä voi myös soveltaa eri tavoin. Alueet voidaan jakaa esimerkiksi eri eläinten nimillä ja liikkumistavat niiden mukaisesti.

Vinkki: Leikkiä voi leikkiä myös siten, että alue jaetaan kolmella viivalla. Viivat nimetään "jää, lumi ja vesi". Lapset asettuvat sovitulle viivalle seisomaan. Jos kasvattaja huutaa "lumi!", niin lapset juoksevat viivalle, joka on yhdessä sovittu lumeksi. Jos kasvattaja huutaa sen viivan, jossa lapset jo ovat, niin he jäävät paikalleen. Leikistä saa kilpailullisen siten, että viimeisenä huudetulle viivalle juossut pääsee huutajaksi. Huutaja voi olla jo alusta saakka myös joku lapsista.

HELMIKUU

Ystävyyden merkitys

Tavoitteet:

- ❖ Ilmaisuu
- ❖ Tunnetaidot
- ❖ Mielikuvitus

Sisältö:

- ❖ Ystävyyden merkitys
- ❖ J.L. Runeberg 5.2
- ❖ Kalevalan päivä 28.2

Tunteiden ilmaisu ja itsesäätely vahvistuu, kun tunteita opitaan tunnistamaan ja tiedostamaan. Tunnetaitojen hallinta tukee syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä sekä arjessa tehtyjen valintojen merkitystä. Kaikkien tunteiden hyväksyntä ja ilmaisu turvallisessa ympäristössä mahdollistaa paremman itsetuntemuksen ja vahvistaa positiivista minäkuvaa.

Luontoympäristössä on tilaa ja sinne mahtuu ääntä, joten siellä voi harjoitella tunteiden ilmaisemista äänellä sekä liikkeellä. Lapsen leikki lähtee mielikuvituksesta ja mielikuvituksen kehittäminen tukee lapsen ajattelun kehittymistä sekä lisää elämysten kokemisen tärkeyttä.

Ystävyys kuuluu elämään. Ystävyssuhteiden rakentamisen harjoittelu aloitetaan jo varhain esimerkiksi rinnakkaisleikkiä leikkien. Monet lapsena alkaneet ystävyssuhteet säilyvät läpi elämän.

Joutuin kevät rientää (J. L. Runeberg)

*"Joutuin kevät rientää,
kesä joutuisammin,
syksy kauan kestää,
kauemminpa talvi.
Kohta, posket sorjat,
kuihtua te saatte,
kukkimatta kuunaan."
Poika väitti vastaan:
"Syksyn päivinäkin
kevään muistot hurmaa,
talven aikanakin
suvén sato riittää.
Rientäköön vain kevät,
kuihtukoot vain posket:
nyt vain lempikäämme,
poimikaamme suukko!"*

(suom. Tarmo Manelius)

IDEOITA SUUNNITTELUUN

Salainen ystävä

Arvotaan jokaiselle ryhmäläiselle salainen ystävä. Lähdetään ryhmän kanssa esimerkiksi metsään tai muuhun ulkoympäristöön. Jokainen etsii salaiselle ystävälleen luonnosta lahjan. Lopuksi keräännytään rinkiin. Jokainen käy antamassa vuorotellen omalle ystävälleen löytämänsä lahjan ja kertoo samalla, mikä toisessa on hyvää.

Kosketusleikki

Ryhmä asettuu rinkiin siten, että jokainen laittaa vasemman kätensä vasemman puoleisen henkilön olkapäälle. Kukin kertoo vuorotellen koskettamalleen henkilölle jonkin kivan asian tai piirteen, josta erityisesti pitää kyseisessä henkilössä. Kun oma vuoro on ohi, niin käden voi laskea alas. Tässä leikissä on myös hyvä opetella käytöstapoja. Esimerkiksi kertoessaan asiaa molemmat katsovat toisiaan silmiin ja kehuun saanut kiittää.

Ystävänpäiväsydän

Askarrellaan ystävänpäivää varten pahvinen sydän (n. A5). Päivän aikana kerätään halauksia muilta lapsilta. Kun henkilö on halannut ystävänsä, he voivat kirjoittaa nimensä toisen sydämeen. Pienempien lasten kanssa kasvattaja voi ohjata ja auttaa tarvittaessa.

Paperimassa

Tarvitaan: Paperinpalasia, esimerkiksi jo kertaalleen käytettyä piirustuspaperia tai sanomalehteä (**Huom.** kiiltäväpintaiset aikakauslehti- ja mainospaperit eivät sovi paperimassan valmistukseen) vettä, liisteriä tai liisterijauhetta vesivärit tai pullovärejä, suuri astia, sauvasekoitin. Jos massaa valmistaa vain vähän, niin sekoittamiseen riittää esim. haarukka

Toiminta:

Silppua paperi pieniksi paloiksi ja laita astiaan. Lisää kuumaa vettä sen verran, että silppu peittyi. Liota yön yli.

Sekoita yön yli seissyt seos teho- tai sauvasekoittimella, kunnes paperimassa muuttuu mössöksi. Siivilöi mössö tarvittaessa. Lisää massaan vähän kerrallaan liisteriä tai liisterijauhetta. Vaivaa seosta, kunnes se muuttuu kiinteäksi. Massa muuttuu vaivatessa muoviluvahamaiseksi.

Paperimassasta valmistetut asiat voi kuivumisen jälkeen maalata haluamallaan tavalla.

Vinkkejä paperimassan käyttöön:

Paperimassasta voidaan valmistaa melkein mitä tahansa. Siitä voidaan tehdä esimerkiksi ystävänpäiväsydämet tai nallet. Paperimassasta voidaan tehdä myös hatut. Hatun muottina voidaan käyttää esimerkiksi puhallettua ilmapalloa, jonka päälle massasta muotoillaan haluamansa mallinen hattu.

Lumimaalausta

Tarvitaan: lumikinoksia ja vesivärit

Lumimaalausta voi harjoittaa mistä aiheesta tahansa, mutta esimerkiksi helmikuussa sen voi helposti yhdistää ystävänpäivään ja sitä kautta voidaan vahvistaa muun muassa tunteiden ilmaisua. Pohditaan yhdessä aluksi sitä, miltä toisen kehuminen tai kohteliaisuuden jakaminen voi tuntua. Jaetaan ryhmä pareittain yhdessä sopimalla tavalla. Parit maalaavat lumeen toistensa kuvan ja asioista, joista pitää parissaan. Teokset voidaan esittää koko ryhmälle ja kertoa ääneen positiivisen asian piirtämästään kaverista.

Lumimusiikkimaalaus

Tarvitaan: Lumikinoksia, vesivärit, (soitin)

Lumimusiikkimaalaus toteutetaan valitsemassaan ympäristössä ulkona. Luonnossa kuuluvat äänet toimivat musiikkina. Lapset asettuvat mieluisaan, turvalliseen ja rauhalliseen paikkaan hetkeksi makaamaan. Kuunnellaan hetki ääniä, joita luonto tarjoaa. Luonnosta kuuluvien äänien sijaan/tueksi kasvattaja voi laittaa soimaan haluamaansa musiikkia. Lopuksi lapset maalaavat lumeen ajatuksia, tunteita tai mielikuvia, mitä luonnonmusiikki tai musiikki heissä herättivät. Ajatuksia ja tunteita voi jakaa koko ryhmän tai parin kanssa.

Lumen voi tarvittaessa korvata isoilla kivillä, joihin maalataan

Näytelmä Kalevalasta

Helmikuussa voidaan tutustua yhdessä Kalevalaan. Lepohetkillä luetaan esim. Lasten Kalevalaa tai Koirien Kalevalaa. Päätetään yhdessä esim. viikoittain vaihtuvat näytelmät Kalevalan tapahtumista. Näytelmän voi toteuttaa sovitusti itse näyttämällä esimerkiksi metsässä. Roolit ja vastuut vaihtuvat. Tärkeää on, että lapset kuuntelevat tarinaa ja pohtivat mitä siinä tapahtuu ja mitä hahmoja ja materiaaleja näytelmään tarvitaan. Pienempien lasten kanssa näytelmä voi olla haastavaa toteuttaa. Näytelmäryhmä voi kuitenkin esittää näytöksiä myös muille ryhmille. Näytelmän pituus max. 10min. Näytelmän voi myös videoida ja näyttää muille ryhmille tai huoltajille.

Perunarieskat

Raaka-aineet:

3 dl perunamuusia

1 tl suolaa

1 muna

2-3 dl ohra- tai vehnä jauhoja

Perunamuusin määrästä riippuen lisää tai vähennä muita raaka-aineita.

Ohje:

Laita uuni lämpenemään 275°.

Vaivaa kylmään perunamuusiin suola, munat ja jauhot.

Levitä taikina haluamaasi muotoon pellille ja pistele haarukalla reikiä taikinaan. Paista uunin keskiosassa n. 8 min.

MAALISKUU

Unelmien kasvattaminen

Tavoitteet:

- ❖ Omaehtoisen leikin tukeminen
- ❖ Yhteistyötaidot
- ❖ Ongelman ratkaisu

Kasvattajalle:

- ❖ Tilaa omaehtoiselle leikille
- ❖ Kasvattaja seuraa ja havainnoi lasten leikkitaitoja

Sisältö:

- ❖ Earth hour
- ❖ Kasvu ja kasvun aika
 - Kylvö

Lapset oppivat kasvimaan hoitamisen avulla muun muassa sitä, mistä vihannekset tulevat ja kuinka ruoka kasvatetaan. Samalla hyötykasvit tulevat nimeltä tutuiksi. Maaliskuussa maa voi vielä olla jäistä ja ilma kylmää, joten istuttaminen ulos ei välttämättä onnistu. Istuttamisen voi kuitenkin aloittaa sisällä ja säiden lämmitessä siirtää ne ulos.

Luontoalueet mahdollistavat omaehtoista ja yhteisöllistä toimintaa. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja merkittävästi. Omaehtoisessa leikissä on tarkoituksena, että lapset itse luovat sisällön leikille ja sen kautta käyvät läpi omia arjen kokemuksia. Ulkona on mahdollista leikkiä kotia tai kauppa luonnonmateriaaleja (ja mielikuvitusta!) hyödyntäen. Tilavassa leikkialueella leikkiessä häiriötekijät vähenevät ja lapsen keskittymiskyky ja mielenkiinto leikkiä kohtaan säilyy. Sisätiloissa leikkiessä häiriötekijöinä ovat usein tilan puute ja melu. Omaehtoinen leikki on ympärivuotisesti mukana päiväkodin arjessa. Kasvattajan tehtävänä on havainnoida, seurata ja kiinnittää erityistä huomiota lasten vuorovaikutus- ja leikkitaitoihin sekä tukea niitä tarvittaessa.

Ongelmien ratkaiseminen lisää itsetuntoa ja rohkeutta toimia sekä yrittää. Ongelman ratkaiseminen tapahtuu leikin kautta. Se voi olla palapeliä tekemistä tai pohtimista: "kuinka pääsen kaatuneen puun toiselle puolelle?" Ongelmanratkaisutaidot auttavat selviytymään niin fyysisistä, psyykkisistä kuin sosiaalisista tilanteista. Ongelmanratkaisutaidon myötä lapsi oppii esimerkiksi ymmärtämään, kuinka ristiriitaisia tilanteita selvitetään.

IDEOITA SUUNNITTELUUN

Taidenäyttely

Tarvitaan: Kehykset joko pahvista/kartongista tehdyt tai luonnosta löydetyt kepit. Myös lapset voivat itse keksiä mitä käytetään kehyksinä

Toiminta:

Pidetään taidenäyttely metsässä tai muussa luontoympäristössä. Päiväkodin piha sopii myös hyvin tarkoitukseen. Annetaan jokaiselle lapselle oma etukäteen valmiiksi leikattu pahvi-/kartonkikehikko, jonka lapset ovat voineet päiväkodissa koristella oman näköisiksi. Kehyksiä voidaan hyödyntää metsästä löydettyjä keppejä. Lapsi etsii maastosta kiinnostavimman, kauneimman, häntä puhuttelevimman asian, jonka hän kehystää valintansa merkiksi. Lapsi nimeää teoksensa. Kun kaikki ovat valmiit, käydään yhdessä katsomassa muiden taulut. Aihetta voidaan jatkaa ottamalla valokuvat luontotauluista ja pitämällä niistä näyttely. Taulut voidaan säilyttää myös tallettamalla kuvat esim. lasten kasvun kansioihin. Isoimpien kanssa aihetta voidaan jatkaa myös siten, että lapsi piirtää oman luontotaulunsa paperille muistoksi ja taidenäyttely pidetään myöhemmin sisätiloissa. Kolmas vaihtoehto on, että lapsen tekemä piirustus ja otettu valokuva yhdistetään yhdeksi työksi/ kokonaisuudeksi ja esitellään sisätiloissa pidettävässä taidenäyttelyssä.

Muistipeli

Tarvitaan: Vessapaperirullan hylsy 4-7 kpl (Pelin koosta riippuen), sakset, liimaa, 2 samantyyppistä kuvaa jokaiseen korttiin. Korttiin voidaan etsiä myös luonnonmateriaaleja ja liimata ne

Toiminta:

Leikkaa vessapaperirullat pituussuunnassa halki siten, että jäljelle jää kaksi puolikaarta. Liimaa valitsemat kuvat tai luonnonmateriaalit puolikkaan rullan sisäpuolelle ja anna kuivua. Rullaan voidaan myös piirtää kuvat. Pelin kortit voidaan lisäksi laminoida kestävämmiksi. Muistipelin voi ottaa mukaan vaikka ulos.

Earth hour

Earth hour on WWF:n järjestämä maailmanlaajuinen tapahtuma, jossa sammutetaan tietynä ajankohtana valot tunnin ajaksi energian säästämiseksi. Ajatuksena on, että tempauksen avulla ilmaistaan huoli ympäristöstä ja ilmastokriisistä päättäjille. Earth Hour järjestetään kerran vuodessa (Vuonna 2020 la 28.3. klo 20:0 - 21:30).

Varhaiskasvatuksessa voidaan pitää ennakoon oma Earth Hour. Keskustellaan ryhmässä ympäristön suojelemisesta ja ilmastonmuutoksesta. Päiväkoti tai päiväkotiryhmä voi sammuttaa valot tunniksi heille sopivana ajankohtana.

Oman kasvimaan suunnittelu

Päiväkotiryhmä voidaan tutustuttaa eri kasvien kasvuun ja hoitoon liittyviin asioihin oman puutarhan avulla. Pohditaan yhdessä sitä, mitä kaikkea voitaisiin kasvattaa. Jokainen voi tehdä esimerkiksi värikynillä suunnitelman omasta kasvimaasta tai kasvilaatikosta. Selvitetään yhdessä esimerkiksi pienryhmissä sitä, mitä eri kasvit tarvitsevat kasvaakseen.

Jos mahdollista, niin voidaan rakentaa yhteinen kasvimaata pihalle. Kasvattaja voi ottaa selvää, mitä kasveja, vihanneksia, kukkia yms. Olisi helppo kasvattaa. Kasvimaata hoidetaan yhdessä ja seurataan kasvua.

Vinkkejä: Maaliskuun puolella välissä voidaan kylvää itse esimerkiksi kirsikkatomaatteja. Kirsikkatomaatin sisältä voi ottaa siemenet, jotka istutetaan noin 2-4 dl astiaan. Astia täytetään mullalla ja päälle laitetaan n. 1-2 siementä. Siemenet peitetään vielä kevyesti mullalla. Kun siemen itää, ruukut kannattaa siirtää valoisaan paikkaan, esimerkiksi ikkunalaudalle. Taimien ollessa tarpeeksi isot ja sään sopivan lämmin, taimet voidaan istuttaa ulos suureen laatikkoon tai sopivaan maaperään. Maahan istuttaessa kasvimaan voi kehystää ja rajata kivillä. Lapset voivat myös maalata kivet halutessaan.

Päiväkotiryhmä voi kasvattaa myös eri yrttejä, vihanneksia tai kasviksia. Istutuksista löytyy paljon tietoa esimerkiksi internetistä.

HUHTIKUU

Ympäristötaitajiksi

Tavoitteet:

- ❖ Kierrätys
- ❖ Vertailu ja jäsentäminen

Sisältö:

- ❖ Puut
- ❖ Kasvit
- ❖ Metsämatematiikka
 - Lajittelu
 - Looginen ajattelu
 - kuvailu
- ❖ Roskien lajittelu

Matematiikka on osa päivittäistä toimintaa. Varhaiskasvatuksen tasolla matematiikka tarkoittaa loogista ajattelua. Loogista ajattelua voidaan tukea tekemällä havaintoja ympäristöstä esimerkiksi vertailemalla, jaottelemalla esineitä ja asioita sekä nimeämällä ja kuvaillemalla asioita. Luonto on oivallinen oppimisympäristö matematiikan opetteluun. Esimerkiksi kierrättäminen vahvistaa ajattelua ja tukee loogisen ajattelun kehittymistä.

Ajattelun kehittymisen perusta luodaan varhaiskasvatuksessa muun muassa harjoittelemalla tiedonhankintaa ja jäsentämällä sitä. Erilaisten kokemusten ja keskustelun avulla tuetaan myös lapsen kriittistä ajattelua. Lapselle annetaan aikaa ja tilaa ihmetellä luovuutta hyödyntäen. Lapsen taito lajitella, nimetä ja kuvata ympäristöä kehittyy lapsen kasvaessa. On tärkeää rohkaista lasta kysymään ja tutkimaan sekä iloita yhdessä onnistumisista ja rohkeutta yrittää.

Kasvien ja puiden tunnistaminen tukee oman ympäristön tuntemista ja lisää turvallisuuden tunnetta esimerkiksi ymmärtämällä erilaisten myrkyttömien ja myrkyllisten kasvien eron. Roskien lajittelu ja kierrättämisen taidon opettelu on hyvä opetella jo lapsena. Näin taito pysyy vahvana myös tulevaisuudessa ja tulee osaksi arkea. Kierrättäminen ja roskien lajittelu säästää luontoa sekä vähentää jätehuollosta syntyviä päästöjä. Yhdessä opitaan, että pienilläkin teoilla on suuri merkitys.

IDEOITA SUUNNITTELUUN

Puuhippa

Tarvitaan: Paikka, jossa on erilaisia puita lähekkäin toisiaan. Merkkinaru, jonka voi sitoa puun ympärille. Vähintään neljä henkilöä mukana leikissä.

Toiminta:

Yksi jää odottamaan että, muut valitsevat itselleen oman puun. Puu voidaan merkitä halutessaan narun avulla. Leikkijä tai kasvattaja, jolla ei ole omaa puuta huutaa: "vaihtakaa puuta". Kaikkien on vaihdettava puuta keskenään. Leikkijöiden vaihtaessa puuta huutajana ollut yrittää päästä jonkun puun luokse ja ryöstää sen itselleen. Ilman puuta jäänyt leikkijä jää huutajaksi. Puuta voi myös vaihtaa toisen kanssa, vaikka huutaja ei ole tehnyt huutoaan. Voidaan myös keksiä eri tapoja, joilla liikutaan puiden välissä. Lisäksi voidaan myös sopia, miten puusta pidetään kiinni, esimerkiksi halaamalla, poski, selkä tai kylki puuta vasten. Pienten kanssa leikkiessä voidaan vain vaihtaa puuta ilman, että kukaan jää huutajaksi.

Kosketa puuta

Tarvitaan: Eri puolajaja lähekkäin, luupit tai suurennuslasit

Toiminta:

Jokainen valitsee tutkittavakseen yhden puun. Tunnustellaan ja haistellaan puunrunkoa ja havainnoidaan sen muotoja. Tärkeintä on huomioida eri tuntemuksia ja värejä. Jokainen saa luopin tai suurennuslasin, minkä avulla voi tutkia puuta. Jos luuppeja tai suurennuslaseja ei ole käytössä, jatketaan puun tutkimista muilla tavoilla. Puuta voi esimerkiksi tunnustella silmät kiinni ja auki. Käsillä voi muodostaa leikkikiikarit, joiden avulla voi tarkastella puunrunkoa tai oksia. Puuta voi halata tai tunnustella, miltä puu tuntuu eri kehonosia vasten. Tämän lisäksi voidaan tutkia ympäristön kasvillisuutta ja kurkistella, miten korkealle puu ulottuu. Lopuksi voidaan tarkastella esimerkiksi näkykö puussa ötököitä tai linnunpesä.

Kantojen tutkintaa

Tarvitaan: Luuppeja tai suurennuslaseja, vahaliituja, paperia

Toiminta:

Tutkitaan kantoja ja niiden ympärillä kasvavia asioita. Lasketaan kannon vuosirenkaista, minkä ikäinen puu oli kaadettaessa. Laitetaan paperi kannon päälle ja hangataan poikittain olevalla liidulla paperille kannon kuvio. Tutkitaan tarkemmin kantoa luoppien tai suurennuslasien avulla.

Lajittelu

Tarvitaan: Erilaisia roskia, laatikoita, jotka toimivat roskiksina, eri roskisten lajittelukuvat (esim. paperit, pahvit, biojäte, metalli, lasi, muovi jne.)

Toiminta:

Lajittelusta ja kierrättämisestä on hyvä käydä etukäteen keskustelua. Kasvattaja on kerännyt etukäteen erilaisia roskia, jotka on tarvittaessa pesty. Roskat laitetaan levälleen lattialle ja laatikot laitetaan vierekkäin. Kasvattaja voi kysyä, mihin roskikseen mikäkin roska kuuluu. Lapset voivat myös yhdessä asettaa roskat oikeaan roskalaatikkoon. Pienempien lasten kanssa tehtäessä on hyvä ottaa esimerkiksi vain muutama helpompi roskakori kerrallaan.

Kim-leikki

Tarvitaan: Valkoinen alusta, erilaisia tavaroita (esimerkiksi käpyjä, kiviä, keppejä.)

Toiminta:

Laitetaan valkoiselle alustalle erilaisia tavaroita. Tavaroiden määrä riippuu lasten iästä ja kehitystasosta. Tutustutaan tavaroihin luokittelemalla ne esimerkiksi värin, materiaalin tai muilla lasten keksimillä tavoilla. Tavaroihin tutustuttua lapset peittävät silmänsä. Aikuinen ottaa yhden tai kaksi tavaraa alustalta pois. Lasten avattua silmät käydään keskustelua mikä tavara puuttuu alustalta. Leikkiä voidaan jatkaa siten, että lapset saavat vuorotellen ottaa tavaran pois.

Kierrätyslelupäivä

Päiväkodissa tai päiväkotiryhmässä voidaan viettää kierrätyslelupäivä. Jokainen, joka haluaa osallistua kierrätyslelupäivään tuo kodistaan lelun, jota ei koe enää tarvitsevansa. Yhteisesti sovittuna päivänä lelu vaihtaa omistajaa. Kierrätyslelupäivästä ja esimerkiksi lelun arvosta sekä koosta on hyvä keskustella vanhempien kanssa. Lisäksi kotona on hyvä keskustella siitä, miksi on hyvä luopua tarpeettomasta ja miksi kierrättäminen on tärkeää. Ajatuksena on, että lapset saavat positiivisia kokemuksia uusiokäytöstä ja siitä, että kaiken ei tarvitse olla aina uutta.

Pidetään oma puoli puhtaana

Tarvitaan:

Palloja/hernepusseja (pelivälineet voi olla myös lasten ideoimista kierrätysmateriaaleista)

Toiminta:

Pelialue on jaettu puoliksi tai neljään ruutuun riippuen leikkijöiden määrästä. Leikkijät pyrkivät pitämään oman alueensa mahdollisimman siistinä eli heittämään/vierittämään kaikki esineet pois omalta alueeltaan. Se voittaa, kuka saa oman alueensa ensimmäisenä tyhjäksi.

TOUKOKUU

Luovuus valloilleen

Tavoitteet:

- ❖ Musiikillinen ilmaisu
- ❖ Kuuntelutaidot
- ❖ Keskittymiskyky
- ❖ Mielikuvitus

Sisältö:

- ❖ Hyönteiset
- ❖ Musiikkimaalaus
- ❖ Lorut ja rytmit
- ❖ Jumppa

Musiikillisen ilmaisun tavoitteena on musiikillisten kokemusten lisäksi vahvistaa lapsen kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Musiikkikasvatuksen tavoitteena on myös edistää lapsen oppimista, myönteistä minäkuvaa, sosiaalisia taitoja ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Musiikillinen ja moniaistinen ilmaisu opettaa lapselle tunteiden ja luovan ajattelun keinoja. Esimerkiksi yhdistämällä musiikin ja kuvataiteen lapsi voi ilmaista ajatuksia ja tunteita siitä, mitä musiikki heissä herättää.

Musiikillisen oppimisympäristön rakentamisessa on sama periaate kuin muidenkin oppimisympäristöjen kanssa. Lapsella tulee olla mahdollisuus elämysten kokemiseen, onnistumisiin ja tutkimiseen. Luonto musiikillisenä ympäristönä antaa mahdollisuuden herkistyä kuuntelemaan. Musiikin avulla voidaan tukea itseilmaisua ja mielikuvitusta. Luonnossa voidaan laulaa vuodenaikaan tai luontoon liittyviä lauluja. Laulaminen kehittää lapsen puheen ja kielen kehitystä.

Hyönteisten merkitys luonnolle on suuri. 70% ravintokasveista tarvitsee hyönteisiä, jotta sato onnistuu. Myös metsässä olevat marja pensaat hyötyvät hyönteisistä. Hyönteisten kuuluminen luontoon on osa ravintoketjun kiertokulkua.

IDEOITA SUUNNITTELUUN

Metsän soittimet

Tarvitaan: Metsästä materiaaleja kuten kepit, kävyt, kiviä ja muuta mitä tulee mieleen

Toiminta:

Taputetaan kiviä yhteen, hangataan käpyä ja keppiä, rapisuttaja heiluttaa kuivaa lehtikimpua, purkit, tölkit voi täyttää kivillä, pajupilli, ujellin; sido naru kaarnanpalaan, heiluta ympyrässä. Mitä muita soittimia keksitään lasten kanssa? Pidetään metsämuskari ja soitetaan soittimilla tuttuja lauluja.

Ötökkä

Tarvitaan: Parittomia sormikkaita, lapasia, nappeja, lankaa, vanua tai vanhoja rikkiäisiä vaatteita/ käyttämättömiä tilkkuja, neula ja ompelulankaa.

Toiminta:

Uusiokäytetään rikkiäiset tai parittomat sormikkaat, lapaset ja pipot tekemällä niistä ötökät. Sormikkaat/lapaset/sukat täytetään vanulla tai rikkiäisillä vaatteilla. Ötököitä tehdessä on suotavaa käyttää hyödyksi lasten mielikuvitusta! Suunnitellaan yhdessä, miltä ötökkäpehmolelut näyttävät. Voidaan ideoida esimerkiksi muoto, onko jalkoja, käsiä korvia ja kuinka monta mitäkin on? Minkälaiset silmät ja suu, millaisia muita yksityiskohtia lapset haluavat?

Silmiksi kiinnitetään nappeja. Silmät pitää ommella huolella, jotta ne varmasti pysyvät tiukasti kiinni lasten vauhdikkaissa leikeissä.

Ötököille voidaan antaa nimet ja niiden avulla voidaan harjoitella tunteita ja kaveritaitoja. Ötökät voivat olla mukana niin päivän leikeissä ja touhuissa kuin univavereinakin.

Hyönteishotelli

Tarvitaan: Nauloja, vasara, kananverkkoa, lautoja/ vanhan puisen laatikon kehikko, käpyjä, oksia, heinää

Toiminta:

Naulaa vanhoista laudoista tai muista ylijäämäpaloista kerrostaloa muistuttava kehikko tai käytä vanhan puisen laatikon reunoja kehikkona. Tee hyllyvälejä haluamasi määrä lautojen/ puupalojen avulla ja naulaa kiinni. Nido tai naulaa kehikon toiselle puolelle kanaverkon pala. Täytä jokainen kerros erilaisilla materiaaleilla, esimerkiksi kuivia oksia, käpyjä, heinää, olkia tai kariketta. Älä käytä puutikkujen tai muiden niputtamiseen maalarinteippiä tai muitakaan "ei-luonnonmateriaaleja". Tikut ja muut materiaalit pysyvät kyllä hyvin paikoillaan, kunhan ne on aseteltu tarpeeksi tiiviisti hyvin tehtyihin lokeroihin tai kerroksiin.

Jos käytät materiaalina käpyjä tai kariketta, nido tai naulaa hyönteishotellin etupuolelle kanaverkon pala, jotta materiaalit pysyvät varmasti paikoillaan. Muista sijoittaa hyönteishotelli paikkaan, jossa se ei kastu. On hyvä, jos hyönteishotellin etupuoli on auringon nousun suuntaan. Hyönteishotellin lähelle istutetut kasvit, houkuttelee hotelliin asukkaita. Jätä hyönteishotelli talveksi paikalleen, sillä hyönteiset talvehtivat siinä.

Metsätanssia

Tarvitaan: Soitin, kaiutin tai jokin muu mistä voi soittaa musiikkia

Toiminta:

Luonnossa musiikin mukaan liikkuen voi eläytyä monella tapaa. Musiikiksi sopii esimerkiksi Sibeliuksen luontoaiheiset sävellykset (esim. Op. 114 viisi luonnosta pianolle: Maisema, Talvi, Metsälampi, Metsälaulu ja Kevät näky) tai perinteisiin lastenlauluihin, joissa lauletaan eläimistä tai kasveista. Keskitytään eläytymään musiikkiin ja luonnon tuomiin tunteisiin tuomalla esiin ne omilla liikkeillä. Kasvattaja voi näyttää mallia omalla esimerkillään ja rohkaisee jokaista kokeilemaan.

Musiikkimaalaus

Tarvitaan: Pensseleitä, maalia tai vesivärejä, paperia, alustat

Toiminta:

Musiikkimaalauksessa mennään ryhmän kanssa metsään. Metsän äänet toimivat musiikkina. Lapset asettuvat mieluisaan, turvalliseen ja rauhalliseen paikkaan lepäämään. He kuuntelevat metsän ääniä. Esimerkiksi, linnunlaulua, puista lähteviä ääniä, tuulta tai kaikkea sitä, mitä metsässä on mahdollista kuulla. Metsän äänien lisäksi kasvattaja voi laittaa soimaan haluamaansa musiikkia. Lopuksi lapset maalaavat paperille ajatuksia, tunteita tai mielikuvia, mitä luonnonmusiikki tai musiikki heissä herättivät.

Pupujumppa

Tarinalliseen pupujumppaan Laite, josta voi soittaa musiikkia, rumpu. Sovitaan sopiva alue, jossa voi vapaasti liikkua. Alue määräytyy lapsimäärän mukaan. Kasvattaja laittaa soimaan laulun ja lukee oma keksimäänsä tai valmiiksi kirjoitettua tarinaa lapsille. Tarinassa seikkailee pupu, joka liikkuu eri tavoin. Lapsi kuvittelee olevansa tarinassa seikkaileva pupu ja eläytyy sen mukaisesti. On tärkeää, että lapsi kuuntelee, mitä pupu tarinassa tekee. Kasvattaja voi eläytyä myös mahdollisuuksien mukaan pupuksi. Tämä helpottaa lapsen ymmärrystä liikkeistä.

Vinkkejä pupujumppaan: Valmiiksi annetussa tarinassa kasvattaja voi hyödyntää rumpua rytmittämiseen ja muihin merkittyihin kohtiin. Vihreät kohdat ovat kohtia, mitkä voidaan liikkein toteuttaa. Musiikki: Johann Pachelbel - Canon in D, P.37

Tarina Pampula-pupusta

Pupusen perheen pieni pörröinen Pampula-pupu **nukkua** kyyhötti pesäkolossaan.

Se **avasi silmänsä** ja **kuunteli** hiljaisuutta. Kun ei kuulunut pihaustakaan, Pampula **ryömi** pesäkolon ovenpieleen. Hän **kurkisteli** ulos ja **höristeli korviaan**. Ei kuulunut yhtään mitään. Pampula **ravisteli käpäliään** ja **venytti selkäänsä** niin pitkäksi kuin sai. Se yritti jopa **kurottua** kätensä taivaalla lipuviin pilviin.

Pampulaa ihmetytti suunnattomasti ympäröivä hiljaisuus. Ei kuulunut edes linnun laulua. Pikkuista Pampulaa hieman pelotti. Se **ojensi toisen käpälänsä** varovasti niin pitkälle kuin yletti ja **siirsi sitten toisen** perässä. Pampula **hiipi** varovasti nurkan taakse kurkkimaan. Ei näkynyt mitään kummallista. Pampula **jatkoi hiipimistä**. Varmuuden vuoksi hän **painui kumaraan** ja **jatkoi hiipimistä kyykyssäniin**, ettei hänestä kuulunut risahdustakaan.

Yhtäkkiä Pampulan takaa kuului raksahdus! **PAM! (Rumpu)** Hän **pomppasi** pystyyn ja **hyppäsi** niin korkealle, että löi melkein päänsä puun oksaan. Samassa se **jähmettyi** niille jalansijoilleen. Hän jäi **pelästyneenä** kuuntelemaan, kuuluiko takaa askelia. Ei kuulunut.

Pelästynyt Pampula **meni maahan** makaamaan ja **painoi vatsansa** maata vasten. Hän toivoi, että se pelottava joku ei sitä näkisi. Maassa hän alkoi **edetä ryömien**. Hetken ryömittytään Pampula rohkeni sen verran, että jatkoi matkaa **kontaten** pensaiden alla. Se **kiersi** kivet ja risut ja eteni **niin hiljaa kuin osasi**, mutta missään ei näkynyt ketään.

Lopulta Pampula päätti olla rohkea pupu ja nousi seisomaan kahdelle jalalle. **Selkä suorana** ja **polvea nostaen** Pampula rohkeni ihan **marssiaskeliin**. **Rummulla tahtia** Hän **loikkasi** ojan yli ja **pysähtyi** kuuntelemaan. Sitten hän **kumartui** oksan ali ja **kuunteli** jälleen tarkasti. Mistään ei vielä kukaan kuulunut mitään.

Loppumatkan Pampula kulki pupuille tyypilliseen tapaan **loikkien**. Yhtäkkiä pensakoista kuului kova meteli! **PAM! (Rumpu)** Pampula **loikkasi** valtavan hypyn ja valahti sitten **pienelle kerälle** piiloon korviensa taakse. Hetken kuluttua hän kurkisti varovasti korviensa takaa. Pampula tajusi, että oli säikähtänyt aivan turhaan! Sen koko perhe ja kaikki ihanat ystävät, olivat pensaansa takana järjestäneet Pampulalle yllätyksenä hienot syntymäpäiväjuhlat. Kaikki kerääntyivät piiriin onnittelemaan Pampulaa.

KESÄKUU

Ennen vanhaan ja nykyään

Tavoitteet:

- ❖ Leikki-aidot
- ❖ Luonnon moninaisuus
- ❖ Kädentaidot
- ❖ Esiintyminen

Kasvattajalle:

- ❖ Keskustellaan yhdessä lasten kanssa mitä leikittiin ennen ja mitä nyt
- ❖ Lapset voivat kysellä myös kotona vanhemmiltaan tai isovanhemmiltaan leikeistä
- ❖ Perinneleikkejä: Rakennetaan maja, 10 tikkua laudalla, tervapata

Sisältö:

- ❖ Perinneleikit
- ❖ Mediakasvatus - videopäiväkirja
- ❖ Kivet

Suomalaisessa kulttuurissa luonto on vahvasti mukana. On olemassa paljon satuja, loruja, lauluja ja tarinoita nykypäivän ja menneisyyden luontokokemuksista. Historian ja nykyhetken luontokokemuksia hyödyntämällä varhaiskasvatuksessa tuetaan oman identiteetin vahvistamista. Luontoa voidaan ajatella museona. Se tarjoaa samanlaisia mielikuvituksen ja seikkailun mahdollisuuksia kuin omien vanhempien tai isovanhempien aikana. Kulttuuristen arvojen ja tapojen välittyessä jälkipolville, saattavat normit muovautua nykypäivään sopiviksi. Kulttuurisen kasvatuksen avulla on tarkoitus ohjata lapsia muodostamaan omia mielipiteitä ja tukea omien toimintatapojen eettisyyttä kestävässä elämäntavassa. Samalla lapset oppivat ymmärtämään omien valintojen tärkeyden ja niiden vaikutuksen muuhun tai muihin. Luonto innoittaa tarinoille ja luontomystiikalle. Luonto päästää mielikuvituksen valloilleen. Luontoon liittyy paljon uskomuksia ja taikoja. Taikametsätarinat ja haltiat elävöittävät luonnossa tapahtuvia leikkejä sekä lisäävät siellä viihtyvyyttä.

IDEOITA SUUNNITTELUUN

Tutkitaan kiviä

Tarvitaan: Alusta kiville. Esimerkiksi liina, laatikko.

Toiminta:

Jokainen etsii oman kiven, jonka esittelee muille. Kivet asetetaan alustalle.

Tutkitaan kivien muotoa, väriä, kokoa ja vertaillaan niitä keskenään.

Miltä kuulostaa, jos kaksi kiveä kopauttaa yhteen? Entä minkälaista muuta ääntä kivistä voi saada aikaan ja miten?

Tuoksuuko kivi tai miltä se tuntuu, kun sitä tunnustelee silmät kiinni?

Tapahtuuko kiville jotain, jos se kastuu/kuivuu? Mitä tapahtuu?

Lajitellaan kiviä lasten keksimillä tavoilla, esimerkiksi vierekkäin koon tai värin mukaan.

Otetaan kivet mukaan päiväkotiin ja laitetaan paikkaan, josta lapset näkevät ja pystyvät tutkimaan niitä halutessaan.

Kivileimasin

Tarvitaan: Eri kokoisia kiviä, paperia, maalia, suojaksi kangasta tai sanomalehteä

Toiminta:

Suojataan pöytä sanomalehdellä tai kankaalla. Laitetaan erivärisiä maaleja purkkeihin. Leimataan kiven avulla eri kuvioita paperiin. Tutkitaan kuivumisen jälkeen kivien muotoja ja minkälaisia jälkiä se jättää paperille. Pohditaan eri asioita. Esim. vaikuttaako kiven karheus/sileys jotenkin paperille tulevaan jälkeen?

Aarre kivien maalaus ja aarrejahti

Tarvitaan: Erikokoisia kiviä, siveltimeä, maalia

Toiminta:

Pese kivistä hiekat pois vedellä ja anna kuivua ennen maalaamista, esim. ulkona aurinkoisella paikalla. Kuivumisen jälkeen lapset voivat maalata kivet eri värisiksi tai yhteisesti valitun teeman mukaan. Anna maalin kuivua hyvin ennen kivien ottamista aarrejahtiin.

Kasvattaja piilottaa kivet pitkin päiväkodin pihaa, metsää, puistoa tai paikkaan, jossa halutaan leikkiä kiviaarrejahtia. Lapset etsivät eri tavoin kiviä esimerkiksi pareittain tai yksin. Etsitään vain omat kivet. Myös lapset voivat vuorotellen piilottaa kiviä toisilleen ja laskea löytämänsä kivet.

Kivet voidaan jättää päiväkodin pihalle, jossa lapset voivat käyttää niitä mukana muissa leikeissään.

Elokuva kivien elämästä

Tarvitaan: Kamera, tietokone, jossa elokuvatyökalu tai tabletti, pieniä hahmoja esimerkiksi legohahmoja tai itse tehtyjä muovailuvaha/pahvihahmoja, erilaisia kiviä, haaranastoja

Toiminta:

Tehdään pienryhmissä. Suunnitellaan oma käsikirjoitus saduttamalla. Jokainen lapsi saa vuorollaan kertoa, mitä kivitarinassa tapahtuu. Kasvattaja joko kirjoittaa paperille tai kuvaa tarinan tabletilla. Tarinaa varten tarvittavat materiaalit kuten hahmot ja tausta valmistetaan. Teoksen voi kuvata animaationa eli valokuvia sarjakuvina ottaen. Yksi toimii kuvaajana, yksi toimii ohjaajana, joka antaa ohjeita ja muut toimivat näyttelijöinä eli liikuttelevat tarinan hahmoja. Toinen tapa on ottaa videota ja tehdä tarina käsinukeilla.

Metsätaide

Kerätään kepeistä kehukset. Asetetaan ne luontoon maahan haluamalleen paikalle tauluksi. Tauluun voi kerätä luonnon tarjoamia materiaaleja. Lopuksi halukkaat voivat kertoa omasta taulustaan.

Viimeinen pari uunista ulos

Tarvitaan: Tasainen leikkipaikka, jossa tilaa juosta, vähintään viisi leikkijää

Toiminta:

Leikkijät seisovat pareittain jonossa. Yksi on pariton leikkijä. Pariton seisoo jonon edessä selin toisiin ja huutaa: "viimeinen pari uunista ulos". (Huudon voi myös keksiä yhdessä lasten esimerkiksi luontoteemaan liittyen.)

Viimeisenä jonossa seisova pari lähtee juoksemaan omaa puoltaan eteenpäin tavoittaakseen oman parinsa. Edessä ollut pariton yrittää saada kiinni toisen juoksijoista. Jos hän onnistuu siinä ennen kuin takaa-ajetut ehtivät koskettaa toisiaan, heistä tulee uusi pari jonon eteen. Yksin jäänyt juoksija on vuorostaan huutaja.

Kaarnaveneet

Tarvitaan: Pala männynkaarnaa, tikku, lehti tai pala tuohta. sakset tai jokin teräväkärkinen työkalu

Toiminta:

Maahan pudonneista kaarnan palasista voi rakentaa veneen. Tee kaarnan keskelle reikä käyttäen saksia tai terävää työkalua. Kiinnitä tikku kaarnaan ja tee lehteen tai tuohen palaseen reiät ja pujota tikku niistä läpi. Laske veneet veteen ja katso seuraa niiden etene- mistä.

Voikukkaseppele

Kerätään riittävästi voikukkia. Aloita kahdella kukalla. Kierrä jälkimmäisen kukan varsi toisen kukan varren takakautta ympäri niin, että varsi tulee kierroksen jälkeen kukkien välissä.

Aseta varret päällekkäin ja ota seuraava kukka.

Toista. Kukat alkavat muodostua ketjuksi.

Kun kukkajono on sopivankokoinen,

yhdistä kukkajonon päät ja sido ne viimeisellä kukalla yhteen.

Videopäiväkirja

Videoidaan kuukauden tapahtumia ja toimintoja sovitusti tiettyinä ajankohtina. Lapset kertovat videolle mitä he ovat tehneet, miltä toiminta on tuntunut jne. Tallenteet voidaan näyttää myös kotona tai muille päiväkodin ryhmille. Tarkoituksena on kehittää esiintymistaitoja tulevaisuutta ajatellen. Nykyään tulee yhä enemmän eteen tilanteita, jossa käytetään virtuaalisia apuvälineitä eri tilanteissa.

HEINÄKUU

Kesälaitumille

Tavoitteet:

- ❖ Tunnetaidot
- ❖ Kuuntelutaidot
- ❖ Itsetunnon vahvistaminen
- ❖ Mielikuvitus

Sisältö:

- ❖ Vesistöt
 - Vesikasvit
 - Kalat
 - Onginta
- ❖ Eläimet
 - Kuinka liikkuvat
 - Miten äännelevät
- ❖ Eino Leinon päivä 6.7 - Runon ja Suven päivä

Toimiakseen yhteisössä lapsi tarvitsee osaamista tunteiden säätelyyn, muiden huomioimiseen, kuunteluun ja itsensä ilmaisuun. Varhaiskasvatuksessa näitä taitoja tuetaan ja opetellaan lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Elämyksellinen kokeminen vahvistaa positiivisten tunteiden syntyä, joka puolestaan vahvistaa lapsen minäkuvaa. Kehuminen ja läsnäolo vaikuttavat lapsen rohkeuteen yrittää ja onnistua. On luotava turvallinen ympäristö, jossa voi myös epäonnistua. Turvallinen ympäristö vähentää ylisuorittamista ja painetta täydellisuuden tavoitteluun.

Yhteistyössä on voimaa ja yhdessä tekemällä päästään pidemmälle. Yhdessä toimimalla saadaan erilaisia näkökulmia ja mielipiteitä esille. Toimintakauden lopussa ryhmäläiset tuntevat toisensa ja ovat luoneet ystävyys-suhteita. Ympäristö on kaikille tuttu ja turvallinen. Työ ei ole kuitenkaan koskaan valmis ja ryhmäytymistä voidaan jatkaa eri leikkien avulla.

Suomea kutsutaan tuhansien järvien maaksi. Suomesta löytyy liki 200 000 erikokoista järveä ja lampea, joissa asuu sekä kasvaa monen muotoista elämää. Vesistöillä on suuri merkitys ihmisille ja sitä hyödynnetään monin eri tavoin. Lasten kanssa voidaan yhdessä tutkia, millaisia vesistöjä löytyy Suomesta ja omasta lähiympäristöstä.

IDEOITA SUUNNITTELUUN

Vedellä maalaaminen

Tarvitaan: Vettä, ämpäri, pensseli

Toiminta:

Lapsista on mielenkiintoista seurata, kuinka nopeasti maalaukset häviävät. Miksi/miten ne häviävät? Vesimaalauksen avulla opitaan muutakin luonnonilmiöistä.

Ota pensselillä vettä ämpäristä ja maalaa mm. kivien, kallioiden, pihalaattojen, hiekkalaatikon pintaa. Seurataan ja pohditaan yhdessä mitä maalauksille tapahtuu ajan kuluessa.

Eläinmarssi

Toiminta:

Marssiin tarvitaan musiikkia ja esim. rumpu tahdittamiseen. Eläinmarssissa tavoitteena on muun muassa vahvistaa lapsen karkeamotorisia taitoja, kuuntelutaitoja, mielikuvitustaitoja ja keskittymiskykyä. Eläinmarssin voi toteuttaa missä tahansa ympäristössä, jossa lapsiryhmällä on tilaa liikkua, esimerkiksi metsä. Sovitaan rajat, jossa leikki toteutetaan.

Kasvattaja laittaa musiikkia soimaan. Alussa lapset kävelevät musiikin tahdissa. Kasvattaja keskeyttää musiikin, jolloin lapset pysähtyvät. Kasvattaja kertoo lapsille uuden tavan liikkua. Kasvattaja voi verrata liikkumistapoja eläimiin, jolloin hahmottaminen helpottuu. Kasvattaja voi esimerkiksi kysyä: "Miten kenguru liikkuu?" ja vastauksen löydyttyä musiikki jatkuu ja lapset liikkuvat valittua eläintä mukaillen niin kauan, kunnes musiikki pysähtyy jälleen. Liikkumistapoja toteutetaan lyhyt aika kerrallaan. Osallisuutta tuetaan, kun lapset saavat itse valita kasvattajan lisäksi eri liikkumistapoja. Lopussa kaikki voivat liikkua haluamallaan tavalla.

Esimerkkejä eläimistä ja liikkumistavoista:

Hiiri = Hiipien

Kenguru = Pomppien

Käärme = Ryömien

Elefantti = Tömistellen

Lintu = Käsiä heiluttaen

Lauluviiva metsässä

Lauluviivan tavoitteena on rohkaista lapsia heittäytymään, käyttämään ääntään, vahvistaa positiivisia kokemuksia esiintymisestä omilla ehdoilla. Lauluviivassa sovitaan ensin alue, joka merkataan viivalla esimerkiksi narua apua käyttäen. Viivalle asetuvat halukkaat esiintyjät yksin tai yhdessä. Esitykseen voidaan etsiä luonnosta soittimia. Loput ovat yleisöä. Viivalla olevat esittävät haluamansa kappaleen yleisölle. Turvallisuutta voi lisätä esimerkiksi laulamalla tutun laulun tai ottamalla mukaan itselleen tärkeän esineen. Laulun loputtua nii-
aus/kumarrus ja yleisö antaa aplodit.

Tutustuminen Suomen vesialueisiin

Ryhmän kanssa voidaan käydä eri päivinä retkellä tutustumassa eri vesialueisiin. Lapsille tehdään tutuksi Suomen vesialueita, kuten meri, järvi, lampi, puro tai joki. Retkelle voidaan ottaa eväät ja suunnitella piknik. Havainnoidaan ja keskustellaan, mitä vesistöissä elää. Mukaan voidaan ottaa maalausvälineet ja lapset voivat maalata maiseman näkemästään.

Jos retkeen ei ole mahdollisuutta, niin toiminnan voi toteuttaa myös siten, että ryhmä tutustuu vesistöihin esimerkiksi älylaitteen avulla.

Tarkoitus on, että yhdessä tutkimalla havainnoidaan vesistöjä ja niissä eläviä kasveja ja eläimiä. Keskustelua voi käydä myös Suomen suurimmista järvistä ja joista tai eri merialueista.

Suomen kalat tutuiksi

Tutustutaan älylaitteelta Suomen järvissä eläviin kaloihin. Keskustellaan kasvattajan ohjaamana siitä, mitkä kalat esimerkiksi hyviä ruokakaloja. Ryhmän kanssa voidaan tutkia myös sitä, minkälaisissa vesistöissä kalat elävät, esim. järvi, meri, lampi, joki. Tulostetaan tai etsitään lehdistä eri kalalajeja ja laminoidaan kalat kestäviksi, jotta niitä voidaan hyödyntää leikeissä myöhemminkin. Jokaiseen kalaan voi tehdä rei'ittimellä pienen reiän. Tehdään yksi tai useampi onki. (Keppi, naru ja koukku). Ripustetaan lakana tai muu vastaava peittävä asia. Yksi asettaa kaloja koukkuun ´ lakanan´ toisella puolella ja muut kalastavat vuorotellen eri kaloja ja tunnistavat niitä. Leikkiä voi kehittää myös siten, että lapset saavat lajitella kaloja niiden elinympäristöön/vesistöön. Osia vaihdetaan. Välineet voi jättää ryhmän käyttöön ympärivuotisesti.

Hauki tulee

Leikkiin tarvitaan iso alue, jossa lapsilla on mahdollisuus juosta. Sovitaan ryhmässä, kuka saa olla hauki. Muut jakautuvat osallistumismäärästä riippuen eri pesiin (3-5 pesää). Pesät jaetaan eri kalalajein. (Esimerkiksi pesä 1. Kuhat, pesä 2. Ahvenet, pesä 3. Särjet, pesä 4. Lohet.)

Pesät sijoitetaan hauen ympärille yhteisesti sovitun alueen reunoille. Hauki huutaa haluamansa kalalajin, esim. "Ahvenet ulos ja uimaan!" Jolloin kaikkien ahvenien tulee lähteä pesästä hauen pesän ympärille. Hauki antaa ahvenien hetken uida, mutta hauen huutaessa "Hauki tulee!" hän lähtee ottamaan kiinni ahvenia. Ahvenet pyrkivät takaisin pesään. Kiinni jääneistä kaloista tulee myös haukia. Hauki voi huutaa useamman kalalajin kerralla uimaan. Hauki saa myös huutaa kaikki kalat kerralla uimaan. Se, joka jää viimeiseksi, voittaa leikin.

PROJEKTIT

Oma kasvikansio

- Kerätään kansioon prässättyjä kasveja, lehtiä yms., jotka teipataan tai kiinnitetään kontaktimuoville paperille. Paperille kirjoitetaan kasvin nimi
- Aukeaman toiselle puolelle lapsi piirtää/askartelee, millainen kasvi/puu on
- Sadutetaan kertomuksen tai kuvan millainen kasvi/puu on

Vuodenaikametsä

- Jokainen piirtää kesällä, syksyllä, talvella ja keväällä isolle paperille/kartongille/pahville metsän - Miltä se näyttää eri vuodenaikana?
- Otetaan myös jokaisena vuodenaikana valokuva oikeasta metsästä, valokuvat voidaan liittää työhön mukaan
- Piirrettyyn metsään voidaan kerätä myös eri vuodenaikoina luonnonmateriaaleja
- Pohditaan läpi projektin mitä luonnossa tapahtuu eri vuodenaikoina

Oma kasvima - Maaliskuu - Lokakuu

- Suunnitellaan kasvima yhdessä ryhmän/päiväkodin kanssa alkukeväästä
- Rakennetaan kasvima yhdessä
- Istutus
- Kasvatetaan ja hoidetaan yhdessä
- Sadonkorjuujuhlat lokakuussa

Suomen luonnosta löytyvät kansallisaarteet

- Kansalliseläimet
- Kansalliskasvit
- Tutustutaan vuodenaikaan sopivaan kansalliseläimeen tai kasviin ja tehdään siihen liittyen projektiluontoista tutustumista, sadutuksen, kädentaitojen, musiikin, liikunnan avulla
- Kun kaikkiin haluttuihin teemoihin on tutustuttu toimintakauden aikana, rakennetaan näyttely
- Dokumentoidaan lauluesityksiä, leikkejä, liikuntapelejä ja muistellaan yhdessä

TEEMAPÄIVÄT/VIIKOT

Suomessa vietetään läpi vuoden erilaisia teemaviikkoja ja päiviä perinteisten juhlapyhien sekä liputuspäivien lisäksi. Näiden huomioiminen varhaiskasvatuksessa lisää lasten kulttuurista osaamista ja antavat lisäkokemuksia arkeen. Luontoon liittyviä tapahtumia löytyy useita. Näihin teemapäiviin voi ilmoittautua halutessaan mukaan. Kasvattajat saavat teemapäivästä riippuen valmiiksi suunniteltuja toimintasuunnitelmia, jotka tuovat monipuolisuutta oman toiminnan suunnittelun tueksi. Tämän lisäksi joihinkin päiviin voi liittyä erilaisia materiaaleja, joita päiväkotia saa käyttöönsä merkiksi siitä, että ryhmä on osallistunut mukaan teemapäivään. Teemapäiviä tai viikkoja voidaan suunnitella myös yhdessä päiväkodin sisäisesti ja/tai yhdessä huoltajien kanssa. Alle on listattu erilaisia teemapäiviä ja viikkoja. Päivämäärät saattavat vaihdella vuosittain, joten ne kannattaa tarkistaa etukäteen.

- ❖ Lasten lintuviikko
- ❖ Suomen lasten metsäretkipäivä
- ❖ Ulkoluokka päivä
- ❖ Luonnon monimuotoisuuden päivä 22.5
- ❖ Suomen luonnon päivä 31.8
- ❖ Lasten oikeuksien päivä 20.11
 - Lasten oikeuksien viikko
- ❖ Norlandia Quest vko 5
- ❖ Earth hour
- ❖ Isovanhempien viikko

VANHEMPIEN KANSSA

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyön tavoitteena on lasten terveen ja turvallisen kasvun takaaminen ja oppimisen edistäminen. Lasten päivittäisten tapahtumien kertomisen ja digitaalisen viestinnän lisäksi luottamusta ja keskinäistä vuorovaikutusta tukevat erilaiset tehtävät, teemat ja tapahtumat. Yhteiset tapahtumat luovat yhteisöllisyyden tunnetta ja mahdollistavat verkostoitumisen.

- ❖ **Kierrätyslelupäivä**
 - Tuodaan tarpeeton lelu ja vaihdetaan tai lahjoitetaan tarvitseville
- ❖ **Metsäretki**
 - Vanhempainilta
 - Isän-, äitienpäivä aamupala/iltapäiväkahvit
- ❖ **Toiminnan arviointi**
 - Huoltajat arvioivat toimintaa, esimerkiksi metsäretkien toteutusta, tiedotuksen onnistuminen tai muita haluttuja asioita. Luontoteeman mukaisesti toimintaa voidaan arvioida esimerkiksi laittamalla purkkiin käpyjä/kiviä. Käpy = onnistuminen ja kivi = Ei onnistuminen. Purkit nimetään arvioinnin kohteen mukaisesti.
 - Huoltajilla tulee olla mahdollisuus sanalliseen kommenttiin myös määrällisen äänestyksen lisäksi

Lähteitä ja materiaaleja

Cantell, H. 2004. Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jokiniva M. 2018. Metsäjooga. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.

Kotka R. 2011. Tarinat tunteiden tulkkina - Toiminnallisia ideoita satujen ja draaman maailmasta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Metsähallitus

<http://www.metsa.fi/>

Parikka-Nihti M & Suomela L. 2014. Iloa ja ihmettelyä - Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rehunen K. 2017. Tiedeleikkejä pikkututkijoille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ruokonen I., Rusanen S. & Välimäki A. (toim.). 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa - Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Tuormaa M. 2016. Takapihalta alkaa seikkailu - Tarinoita ja toimintaa lähiluontoretkeille. Jyväskylä: PS-kustannus.

YK:n Lasten oikeuksien sopimus. 1989.

<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf